

T.C. MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANABİLİM DALI

FİNANSAL PİYASALAR VE YATIRIM YÖNETİMİ BİLİM DALI

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE ALTININ YERİ VE ÖNEMİ

Yüksek Lisans Tezi

DİLEK SAAT GÖZEN

İstanbul, 2019

T.C. MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANABİLİM DALI

FİNANSAL PİYASALAR VE YATIRIM YÖNETİMİ BİLİM DALI

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE ALTININ YERİ VE ÖNEMİ

Yüksek Lisans Tezi

DİLEK SAAT GÖZEN

Danışman: Prof. Dr. GÜRBÜZ GÖKÇEN

İstanbul, 2019



T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

İŞLETME Anabilim Dalı FİNANSAL PİYASALAR VE YATIRIM YÖNETİMİ
Bilin Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi DİLEK SAAT GOZEN'nin TÜRK
BANKACILIK SEKTÖRÜNDE ALTININ YERİ VE ÖNEMİ adlı tez çalışması, Enstitümüz
Yönetim Kurulunun 25.03.2019 tarih ve 2019-8/1 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy
birliği / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 15.04.2019

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

1.	Tez Danışmanı	Prof. Dr. GURBUZ GOKÇEN
2.	Jüri Üyesi	Prof. Dr. BAŞAK ATAMAN
3.	Jüri Üyesi	DOÇ.DR. ERKAN ÖZTÜRK

İmzası

[Handwritten signatures]

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	:	Dilek Saat Gözen
Anabilim Dalı	:	İşletme
Programı	:	Finansal Piyasalar ve Yatırım Yönetimi
Tez Danışmanı	:	Prof.Dr. Gürbüz Gökçen
Tez Türü ve Tarihi	:	Yüksek Lisans, Nisan 2019
Anahtar Kelimeler	:	Bankacılık, Altın, Kıymetli Maden Hesabı

ÖZET

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE ALTININ YERİ VE ÖNEMİ

Bankacılık sektöründe ürün çeşitliliğinin artması ile birlikte, tasarruf ve yatırım aracı olarak kullanılan altın, ülkemizde altına dayalı finansal araçların kullanımının artmasına katkıda bulunmuştur. Yastıkaltı diye tabir edilen altınların finansal sisteme entegre edilmesi ile birlikte bankaların sisteme giren altınları kaynak olarak kullanmalarına olanak sağlanmıştır.

Özellikle bankalar aracılığı ile gram altın alım satımı yapılması ve kıymetli maden depo hesapları ile altınların kaydi bir şekilde ekonomiye kazandırıldığı açıkça görülmektedir. 2011 yılından itibaren TCMB'nin zorunlu karşılıkları altın olarak tutulması ile ilgili kararı, bankaların altın ürünlerini çeşitlendirip, yatırımcının ilgisini çekmeyi sağlamıştır. Toplumun güvenli liman olarak baktığı altın ürünü, sadece tasarruf aracı olmaktan çıkıp, yatırımcı için ilgi çeken bir ürün haline gelmiştir. Bankalar, kıymetli maden depo hesaplarını arttırarak likiditelerinde esneklik sağlayıp maliyet kalemlerini azaltmışlardır.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Dilek Saat Gözen

Field : İşletme

Programme : Finansal Piyasalar ve Yatırım Yönetimi

Supervisor : Prof. Dr. Gürbüz Gökçen

Degree Awarded and Date : Yüksek Lisans, Nisan 2019

Keywords : Bankacılık, Altın, Kıymetli Maden Hesabı

ABSTRACT

THE PLACE AND IMPORTANCE OF GOLD IN TURKISH BANKING SECTOR

With the increase in product diversity in the banking sector, gold, which is used as a saving and investment tool, has contributed to the increase of the use of financial instruments based on gold in our country. By integrating the gold pillow gold into the financial system, banks were allowed to use the gold that entered the system as a source.

In particular, it is clear that gram gold is traded through banks and precious metal deposit accounts and gold are registered in the economy. Since 2011, the CBRT's decision to keep their required reserves under gold allowed diversification of the gold products of the banks and attracting the interest of the investors. The gold product, which the society considers as a safe haven, is no longer just a means of saving, it has become an interesting product for the investor. Banks increased their precious metal deposit account and provided flexibility in their liquidity and reduced their cost items.

İÇİNDEKİLER

GENEL BİLGİLER	i
GENERAL KNOWLEDGE.....	iii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ.....	1
1. KIYMETLİ MADEN OLARAK ALTIN	3
1.1 Geçmişten Günümüze Altın	3
1.2 Altının Genel Özellikleri	5
1.3 Altının Ekonomi Alanında Önemi	5
1.4 Para Çeşidi Olarak Altın.....	6
1.4.1 Tek Maden Sistemi (Monometalizm)	6
1.4.1.1 Gümüş Standardı.....	6
1.4.1.2 Altın Standardı	7
1.4.1.2.1 Altın Sikke Standardı	7
1.4.1.2.2 Altın Kambiyo Esası ve BrettonWoods Anlaşması	8
1.4.2. Çift Maden Sistemi (Bimetalizm)	9
1.4.2.1 Paraşüt Teorisi.....	10
1.4.2.2 Gresham Yasası	10
1.4.2.3 Topal ölçek (aksak mikyas)	11
1.5 Altın Arz ve Talebi	11
1.5.1Altın Arzı	12
1.5.1.1Dünya’da Altın Madenciliği	12
1.5.1.2 Türkiye’de Altın Madenciliği	14
1.5.1.3 Merkez Bankası Altın Arzı	15
1.6 Dünya Altın Talebi	16
1.6.1 Endüstriyel Altın Talebi	16
1.6.1.1 Mücevherat Sektörü Altın Talebi.....	17
1.6.1.2 Elektronik Sektörü Altın Talebi.....	17
1.6.1.3 Dişçilik Sektörü Altın Talebi	18
1.6.2 Yatırım ve Saklama Amaçlı Altın Talebi.....	18
1.6.3 Merkez Bankalarından Gelen Altın Talebi.....	18
2. TÜRKİYE’DE BANKACILIK SEKTÖRÜ	20
2.1 Türk Bankacılık Tarihinde Cumhuriyet Öncesi Dönem.....	20
2.2 Cumhuriyet Döneminde Türk Bankacılığı	25
2.3 Bankacılık Sektöründe 2000-2009 Arası Dönem	33
2.4 Bankacılık Sektöründe 2009-2018 Arası Dönem	40
3.TÜRKİYE’DE BANKA ÇEŞİTLERİ VE İŞLEVLERİ	50

3.1 Mevduat Bankaları.....	51
3.1.1 Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları	51
3.1.2 Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	51
3.1.3 Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna Devredilen Bankalar	51
3.1.4 Yabancı Sermayeli Olup Türkiye’de Kurulmuş Olanlar	51
3.1.5 Yabancı Sermayeli Olup Türkiye’de Şube Açanlar	51
3.2 Kalkınma ve Yatırım Bankaları	51
3.2.1 Kamu Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	52
3.2.2 Özel Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	52
3.2.3 Yabancı Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları	52
3.3 Katılım Bankaları.....	52
4. TÜRKİYE ALTIN PİYASASI.....	52
4.1 Türk Lirası Karşılığı Altın Piyasası	54
4.2 Döviz Karşılığı Altın Piyasası.....	55
4.3 Borsa İstanbul Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası	56
4.4 İstanbul Altın Rafinerisi.....	59
4.5 Mücevherat Sektörü	60
4.5.1 Türkiye Mücevherat Sektörü	61
4.5.2 Altın Mücevherat Sektörü	61
4.5.3 Üretim	62
4.5.4 Dış Ticaret.....	63
4.6 Bankalarda Altın İşlemleri.....	63
4.6.1 Kıymetli Maden Depo Hesapları	64
4.6.2 Yastık Altı Olarak Tabi Edilen Altınların Hurda Yoluyla Bankacılığa Kazandırılması	66
4.6.3 Altın Kredisi	69
4.6.4 Altına Dayalı Menkul Kıymet	70
4.6.5 Altına Endeksli Tahvil.....	71
4.6.6 Altına Endeksli Banka Bonoları.....	71
4.6.7 Yatırım Fonu Katılma Belgeleri.....	71
4.6.8 Altın Rehini Karşılığı Tüketici Kredisi	72
4.6.9 Altın Hediye Çeki.....	72
5. BANKALARIN KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI	73
5.1 Kıymetli Maden Depo Hesapları-Vadesiz Yabancı Para	74
5.3 Bankaların Kıymetli Maden Depo Hesaplarının İncelenmesi.....	75
6. SONUÇ	115
KAYNAKÇA.....	118

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Dünya Altın Üretiminde İlk 20 Ülke	13
Tablo 2: 2015-2016 Dünya Altın Üretiminde İlk 20 Şirket (Ton)	14
Tablo 3: Osmanlı Dönemi'nde Kurulan Yabancı Bankalar	22
Tablo 4: Osmanlı Döneminde Kurulan Milli Bankalar	24
Tablo 5: 2010-2011 Dönemine İlişkin Parasal Önlemler ve Bankacılık Önlemler	42
Tablo 6: İhtiyatlı Bankacılık Düzenlemeleri ve BDDK'nın Önlemleri	43
Tablo 7: 2013 Dönemine İlişkin Parasal Önlemler ve Bankacılık Önlemler	44
Tablo 8: Ocak 2016- Mart 2017 Dönemine İlişkin Parasal Önlemler ve Bankacılık Önlemler	46
Tablo 9: Ocak 2017- Mart 2018 Dönemine İlişkin Parasal Önlemler ve Bankacılık Önlemler	48
Tablo 10: 2010-2018 Yılları Arası Kıymetli Maden Mevduat Gelişimi	67
Tablo 11: Ziraat Bankası Kıymetli Maden Depo Hesapları	75
Tablo 12: Ziraat Bankası Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat	76
Tablo 13: Halkbank Kıymetli Maden Depo Hesapları	77
Tablo 14: Halkbank Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat	78
Tablo 15: Vakıfbank Kıymetli Maden Depo Hesapları	80
Tablo 16: Vakıfbank Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat	80
Tablo 17: Akbank Kıymetli Maden Depo Hesapları	82
Tablo 18: Akbank Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat	83
Tablo 19: Fibabanka Kıymetli Maden Depo Hesapları	85
Tablo 20: Fibabanka Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat	85
Tablo 21: Turkishbank Kıymetli Maden Depo Hesapları	86
Tablo 22: Turkishbank Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat	87
Tablo 23: Şekerbank Kıymetli Maden Depo Hesapları	88
Tablo 24: Şekerbank Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat	88
Tablo 25: Türk Ekonomi Bankası Kıymetli Maden Depo Hesapları	89
Tablo 26: Türk Ekonomi Bankası Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat	90
Tablo 27: Türkiye İş Bankası Kıymetli Maden Depo Hesapları	91
Tablo 28: Türkiye İş Bankası Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat	92
Tablo 29: Yapı ve Kredi Bankası Kıymetli Maden Depo Hesapları	93
Tablo 30: Yapı ve Kredi Bankası Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat	94
Tablo 31: Alternatifbank Kıymetli Maden Depo Hesapları	95
Tablo 32: Alternatifbank Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat	96
Tablo 33: Denizbank Kıymetli Maden Depo Hesapları	97

Tablo 34: Denizbank Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat.....	98
Tablo 35: İngbank Kıymetli Maden Depo Hesapları	99
Tablo 36: İngbank Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat.....	100
Tablo 37: Odeabank Kıymetli Maden Depo Hesapları	101
Tablo 38: Odeabank Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat.....	101
Tablo 39: QNB Finansbank Kıymetli Maden Depo Hesapları	102
Tablo 40: QNB Finansbank Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat.....	103
Tablo 41: Garanti Bankası Kıymetli Maden Depo Hesapları	104
Tablo 42: Garanti Bankası Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat.....	105
Tablo 43: Türkiye Finans Kıymetli Maden Depo Hesapları.....	106
Tablo 44: Türkiye Finans Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat	107
Tablo 45: Albaraka Türk Kıymetli Maden Depo Hesapları.....	108
Tablo 46: Albaraka Türk Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat	108
Tablo 47: Kuveyt Türk Kıymetli Maden Depo Hesapları	110
Tablo 48: Kuveyt Türk Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat.....	110
Tablo 49: Ziraat Katılım Kıymetli Maden Depo Hesapları	111
Tablo 50: Ziraat Katılım Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat.....	112
Tablo 51: Vakıf Katılım Kıymetli Maden Depo Hesapları.....	113
Tablo 52: Vakıf Katılım Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat	113

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: 2010-2018 Yılları Arası Kıymetli Maden Mevduat Gelişimi.....	68
Şekil 2: Ziraat Bankası Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduat İçindeki Payı.....	76
Şekil 3: Halkbank Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı.....	79
Şekil 4: Vakıfbank Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı.....	81
Şekil 5: Akbank Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı.....	84
Şekil 6: Fibabanka Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı.....	86
Şekil 7: Turkishbank Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı ..	87
Şekil 8: Şekerbank Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı.....	89
Şekil 9: Türk Ekonomi Bankası Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı.....	91
Şekil 10: Türkiye İş Bankası Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı.....	93
Şekil 11: Yapı ve Kredi Bankası Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı.....	95
Şekil 12: Alternatifbank Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı	96
Şekil 13: Denizbank Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı ..	98
Şekil 14: İngbank Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı	100
Şekil 15: Odeabank Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı ..	102
Şekil 16: QNB Finansbank Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı.....	103
Şekil 17: Garanti Bankası Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı.....	105
Şekil 18: Türkiye Finans Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı.....	107
Şekil 19: Albaraka Türk Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı.....	109
Şekil 20: Kuveyt Türk Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı.....	111
Şekil 21: Ziraat Katılım Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı.....	112
Şekil 22: Vakıf Katılım Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı.....	114

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	:	Avrupa Birliği
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
BİST	:	Borsa İstanbul A.Ş
BDDK	:	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
DH	:	Depo Hesapları
ETF	:	Exchange Traded Fund
EUR	:	Avrupa Birliği Para Birimi
GR	:	Gram
IMF	:	International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
İAR	:	İstanbul Altın Rafinerisi
MASAK	:	Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu
M.Ö	:	Milattan Önce
M.S	:	Milattan Sonra
OPEC	:	Organization of Petroleum Exporting Countries (Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü)
PTT	:	Posta ve Telgraf Teşkilatı
SDR	:	Special Drawing Rights
TBB	:	Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	:	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TMSF	:	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TL	:	Türk Lirası
T.V	:	Televizyon
USD	:	United States Dolar (Amerikan Doları)
USGS	:	United States Geological Survey (Birleşmiş Milletler Jeolojik Araştırma Kurumu)
Y.Y.	:	Yüzyıl

GİRİŞ

Dünya ekonomi tarihinde altın herkes tarafından kabul edilen bir değer olmuştur. M.Ö 5000'lerden itibaren kullanımda olan altın, hem kültürel hem de ekonomik bir değer taşımasının yanı sıra gelişen koşullar ve teknolojinin ilerlemesi ile finansal hayatın ve dolayısıyla bankacılık sektörünün temeli haline gelmiştir.

Son yüzyılımız da dahil olmak üzere altın, yaklaşık 7000 yıl boyunca insanların hayatının önemli bir parçasını oluşturmuştur. Altın ilk defa Merkantilist dönemde hem siyasi ve hem de ekonomik olarak ülkeler arası ilişkilerde ve ticarete çok önemli roller üstlenmiştir. Bu dönemden sonra da önemi artmaya devam etmiştir. Bunlardan birisi de altın standardı sistemidir. Merkez bankalarının altını önemli bir rezerv aracı olarak kullanmasında bu sistem etkili olmuştur.

İkinci dünya savaşından önceki dönemde uluslararası mali konularda dayanışma örneklerine çok az rastlanmıştır. 22 Temmuz 1944 yılında Uluslararası Para Fonunun (IMF) kuruluşunu oluşturan anlaşmanın 4. Maddesi 1. Bölüm, (a) alt bendi “her bir üyenin nakit parasının değer denkliği, ortak payda olarak altın veya 1 Temmuz 1944 günü itibarıyla geçerli olan bir Birleşik Devletler Dolarının ağırlık ve saflığı cinsinden belirlenecektir” olarak belirtilmekteydi. Doların devalüe edilmesi ve altına dönüştürülebilirliğinin kaldırılmasıyla ortaya çıkan uluslararası para krizi, Bretton Woods ile getirilmiş olan altın döviz standardı sisteminin sonu olmuştur.

Ekonomideki tarihsel gelişmelere bakıldığında farklı uluslar tarafından çeşitli ekonomik modellerin denendiğini söylemek mümkündür. Altın geniş bir kullanım alanına sahip olması nedeniyle farklı sektörde kullanılmıştır. Dolayısıyla bu sektörlerin altın fiyatlarından doğrudan etkilendiği söylenilebilir.

Finansal piyasaların gelişmesi ile ürünler çeşitlenmiş, altın tezgahüstü piyasalarda, organize spot piyasalarda, türev borsalarında alternatif bir ürün olarak yatırımcıların ilgisini çekmeye başlamıştır. Güvenli liman olarak nitelendirilen altın piyasalarda yaşanan belirsizlik ve kriz gibi sebeplerle yatırım tercihlerinde önemli rol oynamaktadır. Bu durum bankacılık sektöründe altına dayalı ürünlerin çeşitliliğini

arttırmıştır. Böylelikle hem hane halklarının ekonomi içinde aktif bir rol oynaması hem de finansal piyasaların altınla entegrasyonu sağlanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde altının tanımı yapılarak geçmişten günümüze altının kullanım alanları, altına olan arz, talep ve çeşitli sektördeki kullanım alanları incelenmiştir.

İkinci bölümde, Türkiye'deki bankacılık sektörü çeşitli yönleri ile incelenmiş olup, cumhuriyet öncesi bankacılık, cumhuriyet dönemi bankacılığı, 2000'li yıllarda kriz ortamı ve bankacılık sektöründe karşılaşılan sorunlar, alınan önlemler, ve bankacılık sektörünün son 10 yılda gelişimi hakkında bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümde, Türkiye'deki banka çeşitleri ve işlevlerinden bahsedilmiş olup, banka ve çalışan sayıları hakkında genel inceleme yapılmıştır.

Dördüncü bölümde Türkiye altın piyasası incelenmiş olup, altının dahil olduğu sektör ve piyasalar ile ilgili değerlendirmeler yapılmıştır. Bankalardaki altına dayalı ürünler incelenmiştir.

Beşinci bölümde bankaların kıymetli maden depo hesapları incelenmiştir. 2015-2018 yılları arasında bankaların vadeli ve vadesiz hesapları incelenmiştir. Hesaplardaki artış azalışlar ve sebepleri araştırılmış, seçilen bankaların altın ürünleri çeşitleri incelenmiştir.

1. KIYMETLİ MADEN OLARAK ALTIN

1.1 Geçmişten Günümüze Altın

Altın tarih öncesi çağlardan beri farklı medeniyetler tarafından kullanılmaktadır. Hem para birimi olması hem de sahip olduğu özellikler sebebiyle süs eşyası olarak ve endüstriyel alanda hayatımızda yer edinmiştir. Dünya'nın dört bir yanında çağlar boyunca kültürel ve finansal değeri olan altın talebi günümüzde ilerleyen teknoloji ile birlikte mücevher sektöründe başrol olarak yer almaktadır.

Diğer metaller arasında en çok talep edilen ve kullanılan altın olmasında, altını diğer kıymetli madenlerden ayıran çok önemli özellikler bulunmaktadır; ilki, altın oksijenle reaksiyona girmez ve bu nedenle de paslanmaz. Altın öz direnci en az olan elementtir. Bundan dolayı en düşük elektrik akımını bile kayıpsız iletir. İkinci olarak, diğer tüm metallerin içinde en yumuşak olanıdır. Bu özelliği kırılmadan çok ince tellere ve levhalara çekilebilmesini sağlar ve en önemli özelliği kullanım alanı coğrafi alanlara ve milletlere göre değişse de altını değerli kılan sınırlı üretim hacmidir. Dünyada sadece bazı bölgelerde bulunan yer altı ve üstü katmanlarda kısıtlı bir altın cevheri vardır¹

Mısırlıların tarihteki ilk üreticisi olarak bilinen altın cevherinin bulunuşunun M.Ö 5000'li yıllara ait olduğu düşünülmektedir. Önceleri Mısır firavunları için süs eşyası amacıyla kullanılan altın, sonraki yıllarda ısıtma yönteminin keşfedilmesi ile daha kolay işlenebilir hale gelmiştir. Bu yöntem ile altın Mısırlılar tarafından takma diş yapımında tercih edilir hale gelmiştir. Asurluların altını mücevherat olarak kullanan ilk uygarlık olarak bilinmekte olup, Truva çevresinden çıkarılan M.Ö 5000'li yıllara ait altın takılar söz konusu madenin mücevherat alanında kullanımının Neolitik çağda başladığını işaret etmektedir.²

Tarih sahnesine baktığımızda insanların ihtiyaç duydukları malları takas ederek elde ettiklerini görmekteyiz. Henüz paranın icat olmadığı dönemlerde bazı külçe ve levhalar para işlevi görmekteydi. Altın ödeme aracı olarak kullanılmaya M.Ö 3100'lü yıllarda başlanmış ve böylelikle standart altın külçe basımı sıklaşmıştır. Etiyopya ile başlayıp Afrika'nın iç bölgelerine yayılan altın madenciliği, Anadolu ve Arap

¹Serdar ÇITAK, *Altın*, 2006, Ankara Destek Yayınları, s.14

²Sefa ERKUŞ, *Altın'ın 7000 Yıllık Serüveni ve Modern Ekonomideki Yeri*, Mustafa Kemal Üniversitesi, İktisat <http://akademikperspektif.com/2014/10/30/altinin-7000-yillik-seruveni-ve-modern-ekonomideki-yeri> (04.03.2017)

yarımadalarında Mısırlıların saf altın üretebilir hale geldikten sonra yaygın hale gelmiştir.

3

Tarihte ilk madeni para basımının M.Ö 600 yıllarında Lidya uygarlığında ortaya çıktığı düşünülmektedir.⁴ Altın paraların tarihi araştırıldığında ilk defa M.Ö 600 yılında Çin’de üretildiği izlerine rastlanmıştır. Sonraki dönemlere bakıldığında altın üreticisi devletler arasında Roma İmparatorluğu önemli konumda bulunmaktadır.

Para’nın mübadele ve değişim aracı olarak kullanılması ile terazi kullanımı yaygınlaşmıştır. Ancak her zaman terazi bulunamadığından altın ölçümü için altın yassılaştırılarak, dövülerek bir standarda uygun hale getirilmeye çalışılmıştır. Bu yöntemle rağmen dolaşımda yüzlerce altın para çeşidi olmuştur. Bu durum para basımında hileye rastlanmasına sebep olmuştur. Bu duruma engel olmak için altın para basımı ilgili dönemin hükümdarının sorumluluk ve yetkisine bırakılmıştır. Tarihte ilk altın standardı %75 oranında altının ve %25 oranında gümüşün kullanılması ile Lidyalılar tarafından belirlenmiştir.

Toplumlar arasında ticaretin gelişip büyümesi altının para olarak basılıp kullanılması ile sağlanmıştır. Venedik, M.S 12.yy’da dönemin en büyük altın pazarı haline gelmiştir. İspanya Kralı Ferdinand, bilinen tüm kaşifleri M.S 16. yy’da ülkeye altın getirmeleri amacıyla yollamıştır. Bu durum Kuzey Amerika ve Güney Amerika’nın keşfi ile sonuçlanarak Maya ve Aztek uygarlıklarının sonu haline gelmiştir.

Milletlerin Zenginliği kitabı yazarı Adam Smith söz konusu dönemde Londra’da paranın satın alma gücüne bakmış, gümüş katılma oranları ile ilgili hesaplamalar yaparak çıkarımlarda bulunmuştur. Isaac Newton 1717’de Londra’da darphane amirliği görevini yürütürken altın fiyatlarını sabitleyerek 200 yıl sürecek bir döneme imza atmıştır. Birleşik Devletler’de 1823 yılında ilk altın hücumu meydana gelmiştir. Kaliforniya’ya 1848 yılında insanların yoğun ziyaretleri de benzer sebepten olmuştur. Avusturalya’da ilk kez 1886 yılında, 1886 yılında da Güney Afrika’da ilk defa altın bulunmuştur. Altına yönelik son hücum hareketi 19. yy sonlarında Alaska’da görülmüştür.⁵

³<http://www.ekodialog.com/Makaleler/altinin-tarihcesi-altin-hakkinda-bilgiler.html> , (03.03.2017)

⁴<https://www.livescience.com/2058-profound-history-coins.html>, (15.01.2017)

⁵ Erkuş,(04.03.2017)

Altın, 7000 yıldır insan hayatının en önemli parçası haline gelmiştir. Bunun sebepleri arasında yatırım alanında, endüstriyel alan, mücevherat olarak kullanımı ve merkez bankalarının rezervlerini oluşturmaları gibi sebepler sayılabilir.

Altın keşfedilmesi ile, 7000 yıldır insan hayatının ekonomik anlamda önemli bir parçası olmuştur. Bunun sebepleri arasında yatırım alanında, endüstriyel alan ve mücevherat sektöründe yoğun kullanımı ve merkez bankalarının rezerv aracı olması sayılabilir. Son yüzyılımız da dahi olmak üzere altın, yaklaşık 7000 yıl boyunca insanların hayatının önemli bir parçasını oluşturmuştur. Endüstriyel, yatırım, mücevher veya merkez bankası rezervlerini oluşturan altının keşfi ve kullanımı insanlık tarihi için çok önemli bir ekonomik ve tarihi bir olay olmuştur.⁶

1.2 Altının Genel Özellikleri

Altın uluslararası alanda kullanılması, genel olarak kabul edilmiş ortak bir ölçü karşılığının olmasını da beraberinde getirmiştir. Altının saflık derecesi ve karat sistemi şeklinde belirtme şekilleri vardır. Karat, en yaygın olarak bilinen altın ölçüsüdür. Altın içinde bulunan metal oranını gösterir. ⁷Karat sisteminde 24-22-18-14-10 rakamları kullanılır. Saflık derecesi en fazla olan altın 24 karat 1000 milyem olarak , en az saflık derecesinde altın olan 10 karat altın da 416 milyem olarak belirlenmiştir. Milyem, alaşım içindeki altın miktarını binde oranı ile ifade eden bir ölçü birimidir.

Altının ağırlığı ifade edilirken ise çeşitli ölçü birimleri kullanılmaktadır. Altın fiyatı altın piyasalarında ons türünden belirtilir. 1 Troy ons; 31,10 gr'dır. Ülkemizdeki fiyatlamalarda ağırlıklı olarak kullanılan birimler arasında gram ve kilogram cinsinden ölçüler başta gelmektedir.

1.3 Altının Ekonomi Alanında Önemi

Altın fiyatları ekonomi için bir barometre gibidir. Arz ve talep dengesi değişen gelir dağılımı, dünya ekonomisindeki dalgalanmalar, petrol fiyatları ve her tür önemli siyasi ve ekonomik olay altın fiyatlarına yansır. ⁸Yurt dışındaki işçilerin ve üreticilerin talebi altın fiyatlarını arttırır. Enflasyon oranı yükseldikçe, altın fiyatları da yükselir. Tasarruf sahipleri enflasyonun karşısında değer yitiren nakit parasını altına çevirir. Döviz

⁶Erkuş, (04.03.2017)

⁷Meretidh E. Mercer, MethodsforDeterminingThe Gold Content ofJewelleryMetals, GemologicalInstitute of America, <https://www.gia.edu/doc/Methods-for-Determining-Gold-Content-of-Jewelry-Metals.pdf>.(15.02.2018)

⁸ İlker Parasız, Makro Ekonomi, s.2, <https://books.google.com.tr/books?id=zgA9BgAAQBAJ&pg>, (15.02.2018)

kurları hızlı yükselirse bu artış altına da yansır. Dünya ülkelerinde ise dolar yükselirse altın fiyatları düşer. Mevduat daha iyi verim getirince banka hesaplarının cazibesi artar. Tarım ürünleri hasılatı kötü olduğunda, taban fiyatlarının düşük açıklanması halinde, altın fiyatları da düşme eğilimine girer. Tarımda iyi ve verimli bir yıl yaşanması altın fiyatlarını yükseltir. Düğünlerin sayısının artması, örf, adet ve geleneklere bağlı olarak altın talebi de yükselir. ⁹Buzdolabı, video, otomobil ve TV gibi dayanıklı tüketim mallarının satışlarının artması altına olan talebi düşürür, dolayısıyla altın fiyatlarının düşmesine neden olabilir. Gayrimenkul talebinin azalması ise altını yükseltir. Siyasi bir kriz ortaya çıkar ve ekonomik hayatta belirsizlik egemen olursa altın yine yükselir. ¹⁰

Finansal piyasaların gelişmesi ile ürünler çeşitlenmiş, altın tezgahüstü piyasalarda, organize spot piyasalarda ve türev borsalarında seçenek olabilecek bir yatırım ürünü haline gelmiştir. Güvenli liman olarak nitelendirilen altın piyasalarda yaşanan belirsizlik ve kriz gibi sebeplerle yatırım tercihlerinde önemli rol oynamaktadır.

1.4 Para Çeşidi Olarak Altın

Mal para sınıfına giren metal paraların tarihine bakıldığında, altın, gümüş, nikel, demir, tunç, bakır, gibi madenler metal para olarak kullanıldığını görmekteyiz. Bu metaller taklit edilememesi, bölünebilir olması, dayanıklılığı ve kolay taşınabilir olma özellikleri ile diğer mallardan ayrılmaktadırlar. Mübadele aracı olarak metal paraların tercih edilme nedenleri arasında bu özellikler yer almaktadır.

1.4.1 Tek Maden Sistemi (Monometalizm)

Tek bir metalin para olarak kullandığı sistem metal para olarak sistemi olarak adlandırılmaktadır. Gümüş veya altın para olarak kullanılmaktadır. Tek maden sistemi altın standardı ve gümüş standardı olarak ayrılmaktadır. Bimetalizmin altın veya gümüş para olarak kullanılması açısından uluslararası ticareti kolaylaştırdığı düşünülmektedir. ¹¹

1.4.1.1 Gümüş Standardı

Gümüş standardında sadece gümüş metal olarak geçerli paradır. Para fonksiyonunun yerine getirilmesinde gümüş, altında yeterli üretim ve arz olmadığı

⁹ Parasız, s.21, (15.02.2018)

¹⁰Parasız, s.21, (15.02.2018)

¹¹TusharSeth, <http://www.economicdiscussion.net/money/monetary-standards-bimetallism-monometallism-and-paper-standard/1869>, (15.01.2019)

dönemde geçerli olmuştur. Gümüş'ün ilk tedavül edilmesi sikke olarak gerçekleşmiştir. Gümüşten yapılan paralara akçe adı verilmiştir.

1.4.1.2 Altın Standardı

Altın standardı sisteminde, para olarak altın kullanılmaktadır. Altın standardının fiyat akış mekanizmasını hızlandırdığı, cari açığı azalttığı ve dış ticarete ülkeler arasındaki dengeyi sağladığı düşünülmektedir.¹² 19. Yüzyıl başında gümüşün aksamadaki süreklilik hali olduğu için çift metal sisteminin kullanım alanı azalmıştır. Altın standardı kullanılmaya başlanmış ancak farklı uygulamalara tabi olmuştur.

1.4.1.2.1 Altın Sikke Standardı

Altın ilk defa Merkantilist dönemde hem siyasal ve hem de ekonomik olarak ülkeler arası ilişkilerde ve ticarete çok önemli roller üstlenmiştir. Bu dönemden sonra da önemi artmaya devam etmiştir. Bu dönemlerden birisi de altın standardı dönemidir.

Altın Sikke Standardı Sistemi önceden planlanmış bir sistem değildir. Ekonomik şartların etkisiyle zaman içinde oluşmuştur. Bu sistemle birlikte Merkez bankaları altını önemli bir rezerv aracı olarak kullanır hale gelmişlerdir.

Altın Sikke Standardı'nı ilk uygulayan ülke İngiltere'dir. İngiltere Napolyon Savaşlarından sonra, diğer Avrupa ülkeleri ise 1870 yıllarında bu sistemi uygulamışlardır. Antik çağlardan beri altın bir değer ve ödeme aracı olarak kullanılırken, 1870 yılında altın standardı olarak yeni bir uygulama başlamıştır.¹³

Sistemin işleyişine bakıldığında, altında bulunan paraların içeriğine göre ulusal paraların değişim oranının belirlendiği söylenebilir. Altının ülkeler arası gönderiminin oluşturduğu maliyetler döviz kurlarında yaşanan değişikliklere paraleldir. İktisat politikasının en önemli amaçlarından biri olan dış dengenin sağlanmasıdır.

¹²The International Monetary System, Chapter 18, Berkeley University of California, Slide 20-9, https://eml.berkeley.edu/~obstfeld/182_sp06/ch18a.pdf (20.07.2018)

¹³Richard Cooper, The Gold Standard: Historical Facts and Future Prospects, Harvard University, <https://core.ac.uk/download/pdf/6252203.pdf>, s.3, (20.07.2018)

Ülkeler“oyunun kuralları” ilkesi gereği herhangi bir dış dengesizliğin para arzı üzerine etkilerini önlemeyi tercih etmemektedirler.¹⁴

'Oyunun kuralları', Keynes'e atfedilen bir deyimdir (aslında ilk olarak 1920'lerde kullanılmıştır). 'Kurallar' açıkça belirtilmemiş olsa da, hükümetler ve merkez bankalarının, klasik Altın Standardı döneminde belli bir şekilde davranması beklenmektedir. Sabit bir altın fiyatının belirlenmesi ve sürdürülmesinin yanı sıra altınların yerli parasıyla serbestçe değiştirilmesi ve serbest altının ithalatına ve ihracatına izin verilmesi ve merkez bankalarının da yukarıda belirtildiği gibi standardın işlemlerini kolaylaştırmak ve hızlandırmak için adım atmaları bekleniyordu.¹⁵

1.4.1.2.2 Altın Kambiyo Esası ve BrettonWoods Anlaşması

Mali konularda işbirliğinin sağlanamadığı ikinci dünya savaşı öncesi dönemde sık rastlanan bir durum haline gelmiştir. Buna paralel olarak dünya ticaretinin liberalleşmesi, çok yönlü denkleşmeye imkan tanıyacak ve savaşın yıktığı ekonomilerin düzeltilmesi kolaylaştıracak bir uluslararası mali ve ticari sistemin kurulması ihtiyacı doğmuştur. dönemde uluslararası mali konularda dayanışma örneklerine çok az rastlanmıştır. Bu yüzden 1944 yılında henüz savaş sona ermeden ülkeler yeni bir para sisteminin oluşturulması amacıyla Amerika'nın BrettonWoods kasabasında bir araya geldiler.

Bretton Woods sistemi İngiltere ve Amerika arasında bir uzlaşmanın sonucunda şekillenmiştir. Konferansta sunulan planlardan biri ünlü iktisatçı Keynes'in hazırladığı İngiliz Planı diğeri ise, Hazine Bakanı White'ın hazırladığı Amerikan Planı'ydı. Nihai olarak üzerinde küçük değişiklikler yapılarak “White Planı” benimsendi.¹⁶ Buna göre ülkeler paralarını belli bir değişim oranına göre altın ya da dolara sabitlemiş, sadece $\pm\%1$ oranında dalgalanmasına müsaade edilmiştir. Sistemin uygulama sorumluluğu IMF 'te olması nedeniyle sistem Bretton Woods isminin yanı sıra IMF sistemi ya da Ayarlanabilir Sabit Kur Sistemi adıyla da anılmıştır.

22 Temmuz 1944 yılında Uluslararası Para Fonunun Kuruluşunu oluşturan Anlaşmanın 4. Maddesi 1. Bölüm, (a) alt bendi “her bir üyenin nakit parasının değer denkliği, ortak payda olarak altın veya 1 Temmuz 1944 günü itibariyle geçerli olan bir

¹⁴ Halil Seyidoğlu, *Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama*, Güzem Can Yayınları, 2003, S.525

¹⁵ World Gold Council, Gold As Money, <http://www.gold.org/history-and-facts/gold-money>,

(09.03.2017)

¹⁶ Seyidoğlu, s.528

Birleşik Devletler Dolarının ağırlık ve saflığı cinsinden belirlenecektir” olarak belirtilmekteydi. Bunun anlamı ABD \$ = 0.88867 gram ve 0.9999 saflığında altın eş değeri demektir. Başka bir deyişle 1 ons altın = 35\$ değerinde sabitlenmiştir.

Ayarlanabilir Sabit Kur Sistemi’nde, ulusal paraların dolar paritesi çevresindeki dolaşım payı marjı, alt ve üst bantta ($\pm\%1$) olarak sınırlandırılmıştır. Sisteme üye ülkelerin merkez bankaları, döviz piyasasına müdahale edecekler ve ulusal paraların değerinin alt ve üst sınırın dışına çıkmasını engelleyeceklerdi. Bunu yaparken müdahale aracı olarak sistemin niteliğine göre yine Amerikan doları kullanılacaktır.¹⁷

Bretton Woods sistemi 1971 yılına kadar güçlükle devam edebilmiştir. Söz konusu dönemde Amerika Birleşik Devletleri yaşadığı ekonomik zorluklar nedeniyle doların altına dönüşümünü kaldırmıştır. Ülkeyi bu sistemi kaldırmaya iten gereklilikler arasında dış ticaret açıklarının büyümesi ve borçlu ülke haline gelmesi olmuştur.¹⁸

Doların değerinin düşürülmesi ve altına dönüşümünün kaldırılması uluslararası boyutta bir para krizine neden olmuş, Bretton Woods ile başlayan altının dövizde sabitlenmesi uygulamasının sonu olmuştur. Bu uygulamanın yerine çalışmalarına 1963 yılında başlanan Özel Çekme Hakları (SDR- Special Drawing Rights) uygulamaya konulmuştur.

Bretton Woods sistemi, 1955’lere kadar başarılı olmuş ve bunun yanı sıra dünya ticaretinin gelişmesine de katkıda bulunmuştur. Fakat sistemin bazı zayıf noktaları sistemin hızlı bir şekilde yıpranmasına neden olmuştur. ABD’nin dış ödemeler bilançosunun açık vermesi ve bu açıkların dolar basımı yoluyla kapatılmaya çalışılması sistemin çöküşündeki en önemli etkidir. ABD’nin 15 Ağustos 1973 tarihi itibarıyla doları konvertibl olmaktan çıkarmasıyla birlikte sistem çökmüştür.¹⁹

1.4.2. Çift Maden Sistemi (Bimetalizm)

Çift maden sisteminde altın ve gümüş dolaşımında bulunmaktadır. Bu sisteminde inceleme alanları arasında Paraşüt Teorisi, Topal Ölçek ve Gresham Yasası bulunmaktadır. Çift maden sisteminin amacı iki metalin eşzamanlı dolaşımını sağlamak

¹⁷ Seyidoğlu, s.529

¹⁸ Creation of the Bretton Woods System, https://www.federalreservehistory.org/essays/bretton_woods_created, (14.01.2019)

¹⁹ Zeynel Dinler, **İktisada Giriş**, Ekin Kitabevi, Gözden geçirilmiş 10. Basım, 2004, s.528

ve ticaretin bozulmasına neden olabilecek altın ve gümüş alanındaki dalgalanmaları önlemektir.²⁰

1.4.2.1 Paraşüt Teorisi

Paraşüt Teorisi, Fransız iktisatçı LeonWalras'ın geliştirdiği bir teoridir. LeonWalras'a göre, ekonomideki para miktarı artışı fiyatlar genel düzeyini arttırmaktadır. Metal miktarının para artışına uyum sağlayamaması halinde ekonomide para sorunu ortaya çıkacak ve fiyatlar genel düzeyi düşecektir. Böyle bir durumda altın miktarında görülen azalma gümüş miktarında görülen artışla veya gümüş miktarındaki düşüş altın miktarındaki artışla kompanse edilebilir. Altının gümüşü, gümüşün de altını bir paraşüt gibi kapsaması nedeniyle bu görüşe “paraşüt teorisi” adı verilmiştir.

Bimetalizm uygulandığında, para değerinin tespitinde gösterge olarak alınan metallerden birinin üretim ve stok miktarındaki yetersizliğin fiyatlar üzerindeki olumsuz etkisini diğer metal azaltacaktır. Böylelikle tek metal sisteminde görülen tek metal stoğunun fazlalığı ya da azlığından kaynaklanan fiyat istikrarsızlıkları, bimetalizmde daha seyrek karşılaşılabilecek hale gelecektir. Çift metal sisteminde bir metalde stok değişiminin fiyatlara yansımalarının etkisini diğer metalin engel olması, diğer bir ifade ile fiyat düşüş hızını azaltması paraşütün yaptığı harekete benzetilmektedir.²¹

1.4.2.2 Gresham Yasası

Gresham yasasına göre bimetalizm sisteminde altın paralar ve gümüş paralar birlikte dolaşımdadır. Altın tasarruf amaçlı kullanılırken, gümüş tüketim için kullanılmaktadır. Gümüş'ün ticaret hayatında daha baskın olması altının ise piyasadan uzaklaşması Gresham Yasası'nın geçerlilik kazanmasına neden olmuştur. Gresham'a göre altın ve gümüş paraların birlikte dolaşımda bulunduğu bimetalizm sisteminde, insanlar altını tasarruf, gümüşü ise tüketim amacıyla kullanırlar. Ticari hayatta gümüşün kalması, altının ise piyasadan çekilmesi “GreshamYasası”nın geçerli olmasına yol açar. Buna iktisatteorisinde “kötü para, iyi parayı kovar” denmektedir.²²

Hossein AskariandNoureddineKrichene, The Gold Standard Anchored in Islamic Finance, <https://link.springer.com/book/10.1057/9781137485830>, (14.01.2019)

²¹ Dinler, s.440

²² <https://www.britannica.com/topic/Greshams-law>, (15.04.2018)

Bu teoride “kötü para, iyi parayı kovar” yorumu önem anlamındadır. Altın ve gümüşün yer aldığı bir ekonomide; altın iyi para, gümüş ise kötü paradır. Gümüş burada kötü para olup iyi para olan altının kullanımını engeller. Bimetalizm’de zayıf olan paranın piyasa kalması ve güçlü paranın piyasadan çekilmesine Gresham kanunu ismi verilmektedir. Çift metal sisteminde güçlü paranın piyasadan çekilmesi, zayıf paranın ise piyasada dolaşması Gresham kanunu olarak adlandırılmaktadır. Gümüş üretiminin artması sebebi ile gümüşstoklarında yaşanan artış gümüşün değerini parasal değerinin altına düşürmüştür. Bu durum, gümüşün ödeme aracı olarak kullanılmasını beraberinde getirmekte birlikte altın sikkelerin de piyasadan çekilmesine neden olmuştur.²³

1.4.2.3 Topal ölçek (aksak mikyasa)

1870 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde yeni gümüş madenlerinin keşfedilmesi ile altın fiyatları gümüş fiyatı karşısında daha değerli hale gelmiştir. Yine aynı dönemde piyasadaki ucuz gümüş bolluğunu fırsata çevirip darphanede gümüş sikkelere dönüştürerek ciddi kazançlar sağlayanların sayısı artmıştı. Bu durumun sonucu olarak çift metal sistemi uygulayan Avrupa ülkelerinden önemli düzeyde altın çıkışları yaşanmıştır. Bu ülkeler, altın çıkışlarını önlemek amacıyla bimetalizm bünyesinde topal ölçek (aksak mikyasa) denilen bir reform hazırlamışlardır.

Söz konusu reform 19. yy sonlarında uygulamaya konulmuş olup, Avrupalıların Amerikaya altın çıkışlarını engellemek amacı ile gümüş sikke basımı yasaklanmış, gümüş sikke aracılığı ile yapılan ödemeler için üst sınır belirlenmiştir. Bu sisteme Topal ölçek ya da diğer adıyla aksak mikyasa denilmektedir.

1.5 Altın Arz ve Talebi

Altının bir metal olarak asitlere dayanıklılığı, doğada serbest halde bulunması, işlenebilirliğinin kolaylığı, parlak sarı renginin hava ve sudan etkilenmemesi gibi özellikleriyle ön plana çıkmaktadır. Altın, saf halde şekil verilebilmesinin kolaylığı, paslanmaması ve donuklaşma yapmaması ile diğer kıymetli madenler arasından sıyrılmış, keşfedilmesi çok önemli sonuçlara sebep olmuştur. Bu nitelikleriyle altın yüzyıllar boyu insanları peşinden sürüklemiş, savaşın ve barışın sebebi haline gelmiştir. Estetik özelliği sayesinde mücevherat yapımında kullanımı, rezerv aracı olma özelliği ile külçe haline

²³ Erdal Ünsal, **Makro İktisat**, İmaj Yayınevi, Ankara, 2005, s.474

gelmesi, değişim aracı olabilme özelliği ile para olarak kullanılması gibi özellikleriyle tüm dönemlerin en önemli kıymetli madeni haline gelmiştir.²⁴

1.5.1Altın Arzı

Altın arzını etkileyen faktörler arasında madenlerde üretilen altın miktarı, merkez bankaları altın satışları, resmi kurum satışları, hurda altın arzı, yatırımcı satışları, hedging ve koruma satışları bulunmaktadır.

1.5.1.1 Dünya’da Altın Madenciliği

Altın arzının en önemli kaynağını altın madenciliği oluşturmaktadır. Son araştırmalara bakıldığında altın arzının %60’nın altın madenciliğinden karşılandığı görölmüştür. Altın madenciliği, Antarktika hariç her kıtada faaliyet göstermekte olup, altın çok çeşitli tür ve ölçeklerdeki madenlerden çıkarılmaktadır.²⁵ Altın madenciliğindeki arz miktarın altın üreticisi firmaların korunma amaçlı yaptıkları altın satışları da dahil edilmektedir.²⁶

Çin 2015 yılında dünyanın en büyük altın üreticisi olup, toplam altın üretiminin %14’ünü oluşturmuştur. Asya bir bütün olarak yeni üretilen altınların %23’ünü üretmektedir. Orta ve Güney Amerika toplamın yüzde 17’sini üretmekte ve Kuzey Amerika yüzde 16 oranında tedarik etmektedir. Üretimin yüzde 19’u Afrika, yüzde 14’ü ise Bağımsız Devletler Topluluğundan karşılanmaktadır.²⁷

²⁴ Topçu, s.4

²⁵ <https://www.gold.org/about-gold/gold-supply/gold-mining>, (22.03.2017)

²⁶ Gökben Altaş, **Altın Piyasaları**, Sermaye Piyasalarında Gündem Dergisi, TSPAKB, 2010,s.8

²⁷ <http://www.gold.org/supply-and-demand/supply>, (23.03.2017)

Tablo 1: Dünya Altın Üretiminde İlk 20 Ülke

Dünya Altın Üretimi (Ton)			
Sıra No	Ülke	2015	2016
1	Çin	460.3	463.7
2	Avustralya	279.2	287.3
3	Rusya	268.5	274.4
4	ABD	215.5	225.7
5	Peru	170.5	166.0
6	Güney Afrika	165.1	165.6
7	Kanada	157.7	162.1
8	Meksika	131.7	128.4
9	Endonezya	114.2	109.5
10	Brezilya	95.4	96.8
11	Gana	95.4	95.6
12	Özbekistan	85.5	86.7
13	Papua New Guinea	58.1	60.4
14	Arjantin	63.8	59.6
15	Tanzanya	53.2	55.3
16	Kazakistan	51.0	52.6
17	Kolombiya	49.2	51.8
18	Mali	49.2	50.1
19	Burkina Faso	38.6	41.6
20	Şili	42.5	40.7
21	Diğer Ülkeler	575.5	581.6
	Toplam	3220.2	3255.4

Kaynak:Altın Madencileri Derneği, İstatistikler,Dünya Altın Üretimi,
<http://altinmadencileri.org.tr/dunya-altin-uretimi> , (16.02.2017)

2015 Dünya altın üretimine ilişkin yukarıdaki tabloya bakıldığında Çin'in 460.3 Tonla sıralamanın en başında olduğunu görmekteyiz. Çin'i takip eden Avustralya, Rusya, ABD ve Peru sıralamada ilk 5'i oluşturmaktalar.

2016 yılına bakıldığında altın üreticisi ülkeler arasında sıralama değişmemekte olup, önceki yıla oranla bir miktar artış olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 2: 2015-2016 Dünya Altın Üretiminde İlk 20 Şirket (Ton)

Dünya Altın Üretiminde İlk 20 Şirket (Ton)			
Sıra	Şirket	2015	2016
1	Barrick Gold-Kanada	190,30	171,60
2	NewmontMining-ABD	156,60	162,90
3	AngloGoldAshanti-Güney Afrika	122,80	112,80
4	Goldcorp-Kanada	107,80	89,40
5	Kinross Gold-Kanada	78,90	83,30
6	Newrest Mining-Avustralya	77,40	76,70
7	Gold Fields-Güney Afrika	67,20	66,70
8	Polyus Gold-Rusya	54,80	61,20
9	NavoiMining-Özbekistan	61,00	61,00
10	AgnicoEagleMines-Kanada	52,00	51,70
11	Sibanye Gold-Güney Afrika	47,80	47,00
12	ChinaNational Gold Group-Çin	41,50	42,10
13	Yamana Gold-Kanada	38,90	39,50
14	RandgoldResoruces-Mali	37,70	39,00
15	Shandong Gold Group-Çin	36,00	37,10
16	ZijinMining-Çin	37,20	36,10
17	Harmony Gold- Güney Afrika	33,30	33,20
18	Glencore-İsviçre	30,00	31,90
19	FreeportMcMoran-ABD	35,50	30,80
20	Fresnillo-Meksika	23,70	29,20

Kaynak: Altın Madencileri Derneği, İstatistikler, 2015-2016 Dünya Altın Üretiminde İlk 20 Şirket, <http://altinmadencileri.org.tr/dunya-altin-uretiminde-ilk-20-sirket/>, (16.02.2017)

Tabloda altın üreten şirketlerin 2015 ve 2016 yıllarındaki sıralaması bulunmaktadır. Genel merkezi Kanada’da bulunan şirketin altın üreticisi şirketler arasında en yüksek üretimle 2015 ve 2016 yıllarında ilk sırada olduğu görülmektedir. Onu takip eden şirketler arasında ABD, Afrika gibi dünya altın üretiminin %50’sini oluşturan ülkelerin şirketleri bulunmaktadır.

1.5.1.2 Türkiye’de Altın Madenciliği

Dünya genelinde 56 bin ton işletilebilir altın rezervi bulunmaktadır. Bu rezervin yarıya yakını dünya altın üreticisi ülkeler arasında ilk sıralarda bulunan Güney Afrika, Amerika Birleşik Devletleri, Çin, Kanada, Peru ve Avustralya oluşturmaktadır. ABD Jeoloji Araştırmaları Kurumu’nun (USGS) verilerine göre 2015 yılı itibarıyla 3.000 ton altın üretimibelirtilen altı ülke tarafından gerçekleştirilmektedir. Altın üretim

miktarlarında artış 2002 yılında başlayıp 2013 yılına kadar aralıksız devam etmiştir. 2014 yılına bakıldığında ilk üç çeyrekte önceki döneme göre gerilemiştir. Aynı dönemde toplam altın talebi bir önceki döneme göre yükselmiştir.²⁸

2014 Yılı üçüncü çeyrekte tüketici taleplerinde Hindistan'da %39, Amerika Birleşik Devletlerinde %3 yükseliş olurken, Çin'de tüketici taleplerinde %37, Endonezya'da %45 ve Türkiye'de %13 düşüş yaşanmıştır. İlgili dönemde, piyasadaki altının çeyrek miktarı geri dönüşümle, geriye kalanı ise maden üretimi ile sağlanmıştır.

Türkiye'de altın yatağı olarak araştırılan ve bilinen bölgeler arasında Ege bölgesi,ve arama çalışmaları süren altın yatakları Ege, İç Batı Anadolu (Kaymaz),Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgeleri yer almaktadır. Ülkemizin üretime hazır altın yataklarına bakıldığında 1 tonda bulunan altın miktarları 1,2 gram ile 12,65 gram arasında değişmektedir. Toplam işletilebilir altın rezerv miktarı 840 tondur.

Türkiye 1980'lerden bu yana madencilikte doğrudan yabancı yatırımlar arasında altın aramaları için önemli bir yer halindedir. Zengin altın yataklarından dolayı Ovacık bölgesinde üretim ve madencilik projesi hayata geçirildi. Bu bölge Türkiye ve dünyadaki doğrudan yabancı yatırımların merkezi haline geldi.²⁹

Ülkemizde altın üretimi yapılan bölgeler başlıca, İzmir Bergama'da bulunan Ovacık, Balıkesir bölgesinde Havran, Gümüşhane'de bulunan Mastra, Manisa bölgesinde yer alan Sart, Erzincan İliç, Eskişehir bölgesinde Sivrihisar, Uşak Kışladağ'da ve Kayseri Kocasinan altın madenlerindeki işletmelerde üretim yapılmaktadır. Yapılan hesaplamalara göre Türkiye'deki altın potansiyelinin 6 ile 7 ton arasında olduğu bilinmektedir.³⁰

1.5.1.3 Merkez Bankası Altın Arzı

Küresel krizle birlikte hızla yükselen altın fiyatları, kayıt dışı olan altının ekonomiye kazandırılması konusunu gündeme getirmiştir. Buna paralel olarak TCMB, Eylül 2011'de aldığı kararla bankaların bulundurdıkları zorunlu karşılığın bir kısmının rezerv opsiyon mekanizması kapsamında standart altın cinsinden tutulabilmesine zemin

²⁸Altın, <http://www.enerji.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Altin>, (03.04.2017)

²⁹Ali İhsan Arol, CurrentStatus of FDI andEnvironmentalIssues in Mining in Turkey, METU, 2002, <https://www.oecd.org/turkey/1819472.pdf>, (15.01.2018)

³⁰<http://www.enerji.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Altin> (03.04.2017)

hazırlamıştır. Eylül 2011’de alınan karar zorunlu karşılığın %10’una kadarlık kısmının altın cinsinden tutulabilmesine imkân tanınmıştır. Söz konusu oran kademeli olarak artırılmış olup son olarak Ağustos 2012’de %30’a çıkarılmıştır. Rezerv opsiyon mekanizmasının kullanımına ilişkin TCMB’nin açıkladığı son veriye göre, 26 Mart 2013 itibarıyla, bankalar kendilerine tanınan %30’luk imkanın %78,9’unu (23,7/30) kullanmaktadır. Buna paralel olarak, TCMB’de bankaların 13,2 milyar USD değerinde 261 ton altını tutulmaktadır. Söz konusu imkandan yararlanma oranı 26 Nisan 2013 itibarıyla %81,8’e (24,5/30) yükselmiştir. Merkez Bankası’nın Aralık 2018 yılında açıkladığı uluslararası rezervler ve döviz likiditesi gelişmeleri raporuna göre, altın cinsinden rezerv varlıkları 20,1 milyar usd’dır.³¹

1.6 Dünya Altın Talebi

Dünya Altın Konseyinin son açıkladığı verilere göre altın talebi, 2017 2. Çeyreğinde geçen yılın aynı çeyreğine göre %10 gerileme ile 953,4 ton oldu. Yılın ilk yarısında ise altın talebi %14 gerileme ile 2.003,8 ton olarak gerçekleşti.³² Bu gerileme ile 2015’in 2. Çeyreğinden beri en düşük seviyeyi görmüş oldu.

2016 yılının ilk yarısında rekor düzeyde gelen ETF (Exchange TradedFund) talebinin, 2017 yılının ilk yarısında gelmemesi altın talebinde gerileme yaşanmasına neden oldu. Yılın ilk yarısında bar ve Ata lira yatırımlarında % 11’lik artışın sebebinin Çin, Hindistan ve Türkiye kaynaklı olduğu görülüyor. Mücevherat talebinde ise Hindistan’daki %26’lık büyümenin etkili olduğu görülmektedir. Türkiye ekonomisinde yaşanan toparlanma, enflasyonun çift haneli olması, yerel paradaki stabilite bar ve Ata Lira yatırımdaki artışı desteklemiştir. 2018 yılında talep yıllık %28 arttı. Bu artışın altında yatan nedenler arasında borsadaki oynaklık ve döviz kuru zayıflığı bulunmaktadır.³³

1.6.1 Endüstriyel Altın Talebi

Altının geniş bir kullanım alanına sahip olması, bir çok sektörde kullanılmasını da beraberinde getirmektedir. En önemli kullanım alanı mücevherat sektörü olmakla

³¹TCMB, Uluslararası Rezervler ve Döviz Likiditesi Gelişmeleri Aralık 2018,<http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB%20TR/Main%20Menu/Istatistikler/Odemeler%20Dengesi%20ve%20Ilgili%20Istatistikler/Uluslararası%20Rezervler%20ve%20Doviz%20Likiditesi/Gelismeler>, (10.01.2019)

³² World Gold Council, <http://www.gold.org/research/gold-demand-trends/gold-demand-trends-q2-2017>, (07.08.2017)

³³<http://www.usagold.com/cpmforum/2018/11/01/world-gold-council-reports-a-surprise-jump-in-investor-demand-continued-strong-interest-from-central-banks/>, (15.01.2019)

birlikte, endüstriyel anlamda çeşitli iş ve meslek dallarında yaygın kullanımı söz konusu olmaktadır.

1.6.1.1 Mücevherat Sektörü Altın Talebi

Mücevherat sektörü, altının en yaygın kullanımında olduğu alanlardan biridir. Altın fiyatlarının çok yükselmesi sektörün olumsuz etkilenmesine sebep olmaktadır. Global kriz yaşanan dönemlerde mücevherat sektöründen yatırım alanına yönelmeler olduğu görülmektedir. Ekonomide olumlu göstergelerin varlığı ile mücevher sektöründe fiziki altın talebini arttırmaktadır.³⁴

1.6.1.2 Elektronik Sektörü Altın Talebi

Altın uzay endüstrisi ve havacılık da olmak üzere birçok farklı alanda kullanılmaktadır. Tercih edilmesindeki en önemli faktör paslanmaya olan direnci ve elektrik iletkenliğidir. Bu özellikleri sayesinde birçok elektronik cihazda ilk akla gelen elementtir. Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya gibi ülkeler elektrikli eşya üretiminde altın kullanan ülkelerin ilk sıralarında yer almaktadır. Bu ülkelere ilave olarak Tayvan Hong Kong, Güney Kore gibi uzakdoğu ülkeleri elektronik sektörde altın kullanımına ağırlık vermişlerdir. Dünya ekonomisinde yaşanan olumlu gelişmeler, elektronik sektöründeki altın talebini canlandıran bir nedendir. Altın fiyatlarının yükselmesi durumunda elektronik üreticileri cihazlarda kullandıkları altın miktarlarını eksiltmektedirler. Bazı şirketlerin teknolojiye ileriye paralel olarak elektronik aletlerin kaplamasında kullanılan altınları inceltmiş, altının yerine nikel, paladyum gibi metalleri tercih etmeye başlamışlardır.³⁵

Elektronik cihazların ebatlarının küçülmesi kullanılan altın miktarlarının azalmasına yol açmıştır. Altının iletim hızının kalitesi ve güvenilir bir iletken olması masaüstü bilgisayarlar ve laptoplarda yoğun kullanımının nedenleri arasında yer almaktadır.³⁶

³⁴Türkiye ve Dünyada Altın, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, <http://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/bilgi-merkezi/maden-serisi/Altin.pdf>, (07.09.2017)

³⁵Ergül Halisçelik, Kıymetli Madenler Kıymetli Madenler Mevzuatının Değerlendirilmesi ve BIST Kıymetli Madenler ve Taşlar Piyasasının Mali Sektör İçerisindeki Yeri, (Yayınlanmamış Yeterlilik Tezi), Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Hazine Kontrolörleri Kurulu, Ankara 2000, s.6

³⁶<https://geology.com/minerals/gold/uses-of-gold.shtml>, (15.01.2019)

1.6.1.3 Dişçilik Sektörü Altın Talebi

Altının diş yapımı alanındaki kullanımı çok eski dönemlere dayanmaktadır. Altının ağız dokusuna olan uyumu ve başka bir maden seçeneği olmamasından dolayı 1970’li yılların başına kadar yoğun olarak kullanılmıştır. Gelişmiş ülkelerde uygulamaya konulan koruyucu diş hekimliği ile birlikte diş yapımında kullanılan altın miktarları giderek azaltılmıştır. Bu sektörde altın kullanımının azalmasının bir nedeni de paladyum, t,tanyum gibi metaller içeren alaşımlar ile porselen maddelerin kullanılma sıklığının artmasıdır.³⁷ Altının sahip olduğu karakteristik özelliklere sahip olmasa da, estetik görünümünden dolayı tercih ve eğilimlerin yakın gelecekte bu maddeler üzerinde yoğunlaşacağı tahmin edilmektedir.

1.6.2 Yatırım ve Saklama Amaçlı Altın Talebi

Yatırım aracı olarak altın, ekonomik büyüme, uluslar arası politikalar, küresel altın fiyatları, enflasyon, faiz oranı, diğer yatırım araçlarındaki kazançlar gibi etkenlerle yatırımcıların ilgisini çekmektedir. Benzer yatırım araçlarıyla kıyaslandığında değerini en fazla koruyabilen maden olması ile ön plana çıkmaktadır. Böylelikle kriz ortamında altına olan talep artış göstermektedir. Ayrıca pay senetleri veya özel sektör tahvillerinde olduğu üzere kredi riskinin olmaması, likiditesinin fazla olması gibi nedenlerle altın, çok tercih edilen bir metal haline gelmiştir.³⁸

1.6.3 Merkez Bankalarından Gelen Altın Talebi

Altının hükümetler tarafından rezerv aracı olarak talep edilmesinin nedenleri arasında işlendikten sonra külçeye dönüşüp hem yurtiçi hem de yurtdışı piyasada satılabilmesi yer almaktadır. Pek çok ülkenin altına bakış açısı siyasi olumsuzluk yaşanan dönemlerde ellerinde bulundurulması gereken bir kıymet olması sebebi ile sermayelerini çeşitlendirmek isterken, bazı ülkeler ise altın fiyatlarının yükselmesi durumunda elden çıkararak kar etme amacı ile altın talep etmektedirler. Bu sebeplerden farklı olarak altınlarını piyasada ödünç vermek ve faiz kazancı sağlamak amacıyla olanların da altına yönelik talepleri olmaktadır.³⁹

³⁷Erdoğan Pekcan, Altın Bankacılığı Borsası Rafinerisi ve Türkiye, İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul, 1998, s.125

³⁸ Gökben Altaş, Altın Piyasaları, Sermaye Piyasasında Gündem 91, Mart 2010, s.12

³⁹Deniz Erer, Altın Piyasasındaki Oynaklık ve Altın Vadeli İşlem Sözleşmesi ile Korunma Yolu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2011,s.28

Tarih boyunca altın fiyatındaki yaşanan hareketliliklere rağmen altının uzun vadede gerçek değerini korumuş olması, merkez bankalarının toplam rezervleri arasında altının payının muhakkak belirli bir seviyede kalmasını sağlamıştır.

Merkez Bankaları, Bretton Woods Sisteminin son zamanlarına kadar büyük miktarda kıymetli madeni ellerinde bulundurarak fiyatların sabit kalmasını sağlamışlardır. 1973 yılında Bretton Woods sisteminin sonlanması ile altın ile doların birbirine dönüşümü ortadan kalkmış, bu durumun telafisi IMF’ in kurulmasıyla sağlanmaya çalışılmıştır. IMF altının para özelliğini kaldırmak amacı ile (SDR) özel çekme hakkı denilen yeni bir para birimine geçiş yapmıştır. Tüm ülkelerin merkez bankaları ve hazineleri enflasyon baskısı ve alınan diğer önlemlere rağmen rezerv aracı olarak altın kullanmaya devam etmişlerdir. Bretton Woods sisteminde altın fiyatı Amerikan dolarına sabitlenmiştir. Küresel ticaretin hızlı büyümesi sebebiyle altının parasal rezervlerdeki oranı gitgide azalmıştır. Bretton Woods sisteminin çöküşü, serbest piyasa ekonomisinin uygulanmaya başlanması ile parasal rezervler içindeki altın oranı tekrar artmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak merkez bankalarındaki altın rezervlerinde ciddi artışlar görülmüştür. Altının parasal olarak güçlenmesinin önemli bir sebebi de Petrol İhraç Eden Ülkeler (OPEC) ‘in petrol gelirlerinin büyük bölümünü altına yatırıyor olmalarıdır.⁴⁰

Hiçbir ülkenin altının tek sahibi olmaması merkez bankalarının altın talep etmesi ihtiyacını oluşturmaktadır. Bu şekilde altın fiyatları ile ülkeler kendi menfaatleri doğrultusunda işlem yapamayacaklarından dolayı bu altına küresel bir nitelik kazandırmaktadır. Böylece altın, güvenli bir yatırım aracı olarak tüm dünyada kabul edilmektedir. Pay piyasası, menkul kıymet ve döviz piyasalarında oluşabilecek olumsuzluklara karşın altının değerini yitirmemesi ve likidite özelliğinden dolayı anında nakite dönüşebilir olması merkez bankalarının altın rezervi talep etmelerinin nedenlerini oluşturmaktadır.⁴¹

Ülkemiz Merkez Bankasını inceleyecek olursak, merkez bankası döviz rezervleri muhabir bankalarda ve diğer ülke merkez bankalarında açılmış olan saklama hesapları aracılığı ile muhafaza edilmektedir. Bunun dışında rezervlerin bir bölümü

⁴⁰Halışçelik, s. 9

⁴¹Can Cılız, Ülke Altın Rezerv Oranlarını Etkileyen Faktörlerin Kantitatif Olarak Analiz Edilmesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010 , s. 93

bankanın ihtiyaçları için, ulusal ve uluslararası piyasada ortaya çıkan efektif dvız taleplerini karşılamak amacına efektif vaziyette bulundurmaktadır.

Altın rezervlerinin %50' ye ülke sınırları içinde tutulmaktadır. Diğeri bir bölümü ise diğeri ülkelerin merkez bankalarında bulundurulmaktadır. Bu rezervler merkez bankaları bünyesinde açılan altın saklama hesaplarında saklanmaktadır.⁴²

Merkez Bankaları ekonomik olumsuzluk yaşanan dönemlerde güçlü kalabilmek amacıyla altın rezervlerinin yanı sıra dvız rezervi de bulundurmaktadır. TCMB'nin altın rezerv miktarı Eylül 2017 itibari ile 495 ton'dur. Bu miktar ile dünya merkez bankaları arasında en yüksek altın rezervini bulunduran 14. lke konumundadır. Altının gereken durumlarda kolaylıkla nakite dönüştürülebilmesi, ülkenin ekonomik sıkıntıda olduğu dönemlerde ödeme gücüne sahip olduğunun bir göstergesi olması, ayrıca geçmiş yıllarda kağıt paraların altın karşılığı basılması gibi sebeplerle Merkez Bankaları altın rezervi bulundurmak istemektedirler.

Merkez Bankasının sahip olduğu altın rezervleri uluslararası standartta olup, küresel bankacılık işleyişine uygun biçimde doğrudan alım doğrudan satım işlemlerinde vadesiz ya da vadeli altın deposu amacıyla, swap işlemlerinde kullanılmaktadır.⁴³

2. TÜRKİYE'DE BANKACILIK SEKTÖRÜ

2.1 Türk Bankacılık Tarihinde Cumhuriyet ncesi Dönem

Tanzimat'a kadar geçen dönemlerde ülkemizde bankacılığa ait izlere rastlanmamaktadır. Osmanlı İmparatorluğu, dönemin küresel bir rol oynayan büyük imparatorluklarının arasındaydı. Bunların sanayi devrimi fırsatlarını kaçırdığı iddaları çokça karşımıza çıkmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek için güçlü bir sermaye tabanı oluşturamamış oluşu, kendi sınırları içinde refahı arttıramamasının nedenlerinden biri olarak sayılabilir.⁴⁴

⁴²Merkez Bankası Altın ve Dvız Rezervlerini Nasıl Muhafaza Etmektedir, <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tcmb%20tr/tcmb%20tr/bottom%20menu/banka-hakkinda/sikca%20sorulan%20sorular/sikca%20sorulan%20sorular/doviz%20kuru%20politikasi%20ve%20rezerv%20yonetimi/soru%2018>, (18.09.2017)

⁴³Mahfi Eğilmez, Merkez Bankası Rezervleri, <http://www.mahfiegilmez.com/2017/04/merkez-bankas-rezervleri.html>, (19.09.2017)

⁴⁴Yksel Görmez, Banking in Turkey, History and Evolution, 2008, s.9

Osmanlı İmparatorluğu'nun dönemin büyük imparatorlukları arasında yer almasının sebepleri olarak, ticaret alanında aktif durumda olması, askerlikte ön planda olmaları, yöneticilik, sarraflık, gibi meslekleri Türk olmayan ve gayrimüslüm kişilere bırakmamaları sayılabilir. Buna karşın ülkemizde bankacılıkta gelişme kaydedilememesinin nedeni olarak, Osmanlı'nın Avrupa'da gerçekleşen sanayi devrimine uyum sağlayamaması ve uzun yıllar devam eden sadece esnaf ve zanaatkarlıkla ilerleyen dışa kapalı bir ekonomik yapıya sahip olmasıdır.⁴⁵ Diğer yandan, Osmanlı devleti bünyesinde az olsa bankacılığa benzeyen bir uygulama yöntemi ile çalışan galata bankerleri ve ya sarraf olarak tanınan kişiler bulunmaktaydı.

Ülkemizde gerçek anlamda bankacılık 1847 yılında başlamıştır. İki galata bankeri Fransız J.Alleon ve İtalyan Thedor Baltazzi tarafından 1847 yılında kurulan İstanbul Bankası (Banque de Constantinople) ülkemizin ilk bankası olmuştur. 1852 yılında İstanbul Bankası'nın faaliyeti sona ermiştir.⁴⁶

Osmanlı sınırlarında merkezi dış ülkelerde olan bir çok banka faaliyette bulunmuştur. Cumhuriyet döneminde söz konusu bankalardan on üç tanesi faaliyetine devam etmiştir. Osmanlı Bankası, Osmanlı döneminde kurulan ve bünyesinde şube bulunduran yabancı bankalar arasında en fazla gelişme kaydeden banka olmuştur. Osmanlı Bankasının kuruluşu 1868 yılında Bank-ı Osman-ı Şahane ismiyle gerçekleşmiştir. Cumhuriyetin kuruluşunun ardından bankanın bazı yetkileri elinden alınmıştır.

1863 yılında Mithat Paşa'nın Niş Valisi olduğu dönemde Yugoslavya'nın Pirot kasabasında memleket sandıklarının kurmuştur. Bunun yanında halkın elinde bulunan düşük miktarda bulunan paraları toplayıp ihtiyaç sahiplerinin kullanımına sunmak amacıyla 1868 yılında yine Mithat Paşa tarafından İstanbul Emniyet Sandığı kurulmuştur. İstanbul Emniyet Sandığı sermayesiz olarak kurulmuş sonrasında 1907 yılında Ziraat Bankası'na bağlanmıştır.⁴⁷

T.C Ziraat Bankasının temeli 1863 yılında Niş Valisi Mithat Paşa'nın kurduğu memleket sandıkları ile atılmıştır. bankacılıkta zirai kredilerin verildiği memleket sandıklarının kurulması ile T.C Ziraat Bankasının temeli atılmıştır. Ziraat Bankası'nın günümüzde halen önemini koruyor olmasının nedenleri arasında Türk Bankacılık

⁴⁵ İlker Parasız, **Modern Bankacılık Teori ve Uygulama**, 2.Basım, Bursa: Ezgi, 2007, s.19

⁴⁶ Parasız, s.19

⁴⁷ Parasız, s.20.

sistemindeki payının büyük olması, tarım kredilerinde aktif rol oynaması gibi nedenler sayılabilir. 1888 yılında Memleket Sandıkları Ziraat Bankası adı ile resmi hale gelmiştir.

Tablo 3: Osmanlı Dönemi'nde Kurulan Yabancı Bankalar

Banka	Kuruluş Yeri ve Tarihi	Sona Erdiği Tarih
İstanbul Bankası	İstanbul-1847	1852
Bank-ı Osmani	Londra-1856	1863
Bank-ı Osmani Şahane	Londra-1863	2001
Şirketi Umumiye-i Osmaniye Bankası	İstanbul-1864	1893
İtibari Umumi-i Osmani Bankası	İstanbul-1869	1899
Avusturya-Osmanlı Bankası	Viyana- 1871	1874
İkinci İstanbul Bankası	İstanbul-1872	1894
Kambiyo ve Esham Şirketi Osmaniyesi	İstanbul-1872	1899
Selanik Bankası	Selanik-1888	Uluslararası endüstri ve Ticaret Bankası olarak kalmıştır.
Midilli Bankası	İstanbul-1891	1909
Türkiye Milli Bankası	İstanbul-1909	1913
Türkiye Ticaret ve Sanayi Bankası	İstanbul-1910	1914
Osmanlı Ticaret Bankası	İstanbul-1910	1914

Kaynak:http://www.ekodialog.com/osmanli_ekonomisi/osmanli-imparatorlugu-doneminde-kurulan-yabanci-bankalar.html, (05.03.2017)

Osmanlı Devleti'nin geleneksel devlet düzeninde; piyasadaki para miktarının ve kredi hacminin yönetimi ve düzenlenmesi, altın ve döviz stoklarının yönetimi ile yurtiçi ve yurtdışı ödemelerin gerçekleştirilmesi gibi ekonomik aktiviteler; devlet hazinesi, devlet darphanesi, sarraflar, vakıflar, bedestenler ve loncalar gibi farklı kurum, grup ve topluluklar tarafından yürütülmüştür. 1850 yılına kadar büyük oranda devam eden bu yapı içinde Osmanlı Devleti ekonomik organları , padişah adına "altın sikke" basımı ve

ekonomide kullanılması işlemlerini gerçekleştirmiştir.⁴⁸ Osmanlı Devleti, 1840'ta Kaime-i Nakdiye-i Mutebereleri dolaşıma çıkartmıştır.

Osmanlı Devleti yurtdışı piyasadan ilk borçlanmasını 1854'te Kırım Savaşı esnasında gerçekleştirmiştir. Hükümetin dış borçlarının ödenmesine aracı olarak edecek bir devlet bankasına ihtiyacının giderilmesi amacıyla Bank-ı Osmani (Ottoman Bank) kurulmuştur. Söz konusu bankanın merkezi Londra'da olup sermayesi İngiltere'ye aittir. Banka'ya tanınan belirli yetkili olup bunlar kısaca devlete avans temin etmek ve bazı hazine tahvilleri iskonto etmektedir.

Bank-ı Osmani 1863 yılında faaliyetini sonlandırmış, yerine İngiliz ve Fransız ortak sermayeli Osmanlı Bankası (Bank-ı Osman-ı Şahane) kurulmuş ve devlet bankası statüsünü almıştır. Banka'nın tekeline otuz yıl süre geçerli olacak banknot basma yetkisi verilmiştir. Bunun dışında bankanın hazinesi yönetme görevi, devlet gelirlerini tahsil yetkisi verilmiş olup ayrıca hazinenin bonolarını iskonto etmek ve yurtiçi, yurtdışı borçların faiz ve anapara ödemelerini gerçekleştirmesi ile ilgili yetkiler tanımlanmıştır.

Osmanlı Bankasının yabancı sermayeli olması zaman geçtikçe tepkilere yol açmıştır. Bu tepkiler sonucunda ulusal bir merkez bankasına sahip olma ihtiyacını oluşturmuştur. Sermayesi yerli olan bir merkez bankasının kurulması için yoğun çabalar harcanmış ve 1917'de Osmanlı İtibar-i Milli Bankası kurulmuştur. Fakat bu banka Osmanlı'nın Birinci Dünya Savaşında yenilgi elde etmesi sebebi ile ulusal bir merkez bankası görevi yapabilme hedefine ulaşamamıştır.⁴⁹

⁴⁸ Dünden Bugüne Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 2011

⁴⁹<http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banka+Hakkinda/Tarihce/>, (20.09.2017)

Tablo 4: Osmanlı Döneminde Kurulan Milli Bankalar

	Banka Adı	Kuruluş	Açıklama
1	Ziraat Bankası	1863	T.C Ziraat Bankası adını 1937 yılında almıştır.
2	İstanbul Emniyet Sandığı	1868	1984 yılında T.C Ziraat Bankası ile birleşmiştir
3	İstanbul Bankası	1911	1930 yılında faaliyeti sona ermiştir.
4	Konya İktisad-i Milli Bankası	1911	1959 yılında faaliyeti sona ermiştir.
5	Adapazarı İslam Ticaret Bankası	1913	1930 yılında Türk Ticaret Bankası adını almıştır.
6	Emlak ve İkrazat Bankası	1914	1930 yılında faaliyeti sona ermiştir.
7	Asya Bankası	1914	1928 yılında faaliyeti sona ermiştir.
8	Milli Aydın Bankası	1914	Faaliyetinin sona erdiği tarih belirlenememiştir.
9	Emval-i Gayrimenkule ve İkrazat Bankası	1915	1942 yılında faaliyeti sona ermiştir.
10	Karaman Milli Bankası	1915	1937 yılında faaliyeti sona ermiştir.
11	Kayseri Milli İktisat A.Ş	1916	1937 yılında faaliyeti sona ermiştir.
12	Köy İktisat Bankası	1916	Faaliyetinin sona erdiği tarih belirlenememiştir.
13	Akşehir Bankası	1916	1960 yılında faaliyeti sona ermiştir.
14	Osmanlı İtibar-ı Milli Bankası	1917	1927 yılında Türkiye İş Bankası ile birleşmiştir.
15	Ticaret ve İtibar-ı Umumiye Bankası	1917	Faaliyetinin sona erdiği tarih belirlenememiştir.
16	Manisa Bağcılar Bankası	1917	1984 yılında tasfiye olmuştur
17	Milli İktisat Bankası	1918	1930 yılında tasfiye olmuştur.
18	Türkiye Umumi Bankası	1918	Faaliyetinin sona erdiği tarih belirlenememiştir.
19	Konya Ahali Bankası	1918	1924'te bankaya dönüşmüş, 1945 yılında faaliyeti sona ermiştir.
20	İktisat Türk A.Ş	1918	1933 yılında faaliyeti sona ermiştir.
21	Eskişehir Çiftçi Bankası	1918	1926 yılında faaliyeti sona ermiştir.
22	İtibar ve Ticaret Osmanlı A.Ş	1918	1930'lu yıllarda faaliyeti sonlanmıştır.
23	Adapazarı Emniyet Sandığı	1919	1971 yılında faaliyeti sonlanmıştır
24	Konya Türk Ticaret Bankası	1920	1943 yılında faaliyeti sona ermiştir.
25	Bor Zurra ve Ticaret Bankası	1922	1961 yılında faaliyeti sona ermiştir.
26	Dersaadet Küçük İkraz Sandığı	1923	Faaliyetinin sona erdiği tarih belirlenememiştir.

Kaynak: [https://katilimdunyasi.com/osmanlida-bankacilik/nggallery/image/ekran-resmi-2016-04-14-](https://katilimdunyasi.com/osmanlida-bankacilik/nggallery/image/ekran-resmi-2016-04-14-08-10-36(05.03.2017))

[08-10-36\(05.03.2017\)](https://katilimdunyasi.com/osmanlida-bankacilik/nggallery/image/ekran-resmi-2016-04-14-08-10-36(05.03.2017))

Tabloya bakıldığında o dönemden itibaren varlığını sürdüren tek bankanın Ziraat Bankası olduğu görülmektedir.

1878'e kadar Osmanlı İmparatorluğunda kurulan tüm bankaların çoğunluğunu, yabancı bankalar ve Müslüman olmayan azınlıklar tarafından kurulmuş finansal kuruluşlar oluşturmaktaydı.⁵⁰ Bunun birkaç istisnası olarak Mithat Paşa önderliğinde kurulan tarım kooperatifleri ve memleket sandıkları örnek gösterilebilir. Bu kooperatifler daha sonra bölünerek tarım bankalarına dönüştürüldü. Bu dönemde kurulup yaşayan tek banka Ziraat Bankası olup, hala faaliyetlerini devam ettirmektedir.

2.2 Cumhuriyet Döneminde Türk Bankacılığı

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren geçen on yıllık süre zarfında önemli iktisadi olaylara bakıldığında, İş Bankası kurulmuş, Sanayi ve Maadin Bankası faaliyete geçmiş, Ziraat Bankası bir anonim ortaklığa dönüşmüş, Emlak ve Eytam Bankası kurulmuş ve Merkez Bankası kurulmuştur. Bu kuruluşların faaliyete geçmelerine ilave olarak 1923 ve 1932 yılları arasında çok sayıda yerel banka kurulması önemli bir gelişme olarak kabul edilmektedir.⁵¹

Cumhuriyetin kuruluşunu izleyen yıllarda liberal ekonomik politikalar izlenmiştir. 1929 yılına gelindiğinde dünyada ekonomik kriz ortamı oluşmuş, ve bu krizden tarım sektörü ve modern koşullara sahip olmayan imalat sektörü olumsuz etkilenmiştir. Bu durumun sonucu olarak devletçilik ortaya çıkmıştır.

Bu dönemde önemli devlet bankalarının faaliyete geçmesi bankacılık açısından önemli bir gelişme sayılmaktadır. 1934 yılında Birinci Sanayi planı yürürlüğe geçmiş, devlet sermayesi ile kurulan bankalar görev yapmışlardır.

1925'te Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuş ancak 1932 yılında bu banka Sanayi ve Kredi Bankası olarak değiştirilmiştir. Bu dönemde özel kanunlarla kurulan devlet bankaları olmuştur. 1933 yılında Sümerbank ve İller Bankası, 1935 yılında Etibank, 1938 yılında Denizbank, Türkiye Halk Bankası ve Halk Sandıkları kurulmuştur. Sümerbank sanayi alanındaki kalkınmayı desteklemek amacıyla, Türkiye Halk Bankası, esnaf ve zanaatkarlara kredi temin etmek ve elektrik, su, gaz, gibi altyapı işlerinin gerçekleştirilmesini orta ve uzun vadeli kredilerle desteklemek amacıyla, Denizbank ise

⁵⁰Gabor Agoston and Bruce Masters, Encyclopedia of The Ottoman Empire, 2008, s.77, <http://psi424.cankaya.edu.tr/uploads/files/Agoston%20and%20Masters,%20Enc%20of%20Ott%20Empire.PDF>, (05.03.2017)

⁵¹ Parasız, s.20.

yerli ve yabancı limanlar arasında posta seferlerini sağlamak, deniz nakliyesi işlemlerini gerçekleştirmek ve liman hizmetlerini yürütmek amacı ile kurulmuştur.

Tek şubesi bulunan yerel bankaların faaliyeti 1930'lu yıllarda sona ermiştir. 1944 yılında sonra, özel bankalar gelişim göstermiştir. İkinci Dünya Savaşından sonra ülke genelinde ödemelerin hızlanması yeni bankalara olan ihtiyacı arttırmıştır. Bu dönemde dört yeni banka kurulmuştur. Bunlar sırasıyla 1944 yılında Yapı ve Kredi Bankası, 1948 yılında Türkiye Kredi Bankası, Tütünbank ve Akbank kurulmuştur. Özel bankaların gelişimindeki önemli nedenlere bakıldığında, 1950 yılından itibaren özel girişimlerin önem kazanması, yabancı kredilerin artışı, Kore Savaşı ile ihracat gelirlerinde kaydedilen artış, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu'nun uygulamaya konması, enflasyonda artış yaşanırken faiz oranlarının değişmemesi ve tasarruf oranlarında görülen artışlar sıralanmaktadır. Söz konusu dönemde 25 banka faaliyete geçmiş olup bunların çoğu özel bankalardır. 1954 yılında Türkiye Vakıflar Bankası kurulmuştur. Türkiye Öğretmenler Bankası bu dönemde faaliyete girmiştir.İlgili dönemin bankacılık verilerine göre merkez bankası dahil olmak üzere 60 adet banka, 1699 adet banka şubesi bulunamaktadır. Diğer taraftan 1958 yılında 7129 sayılı bir Bankalar Yasası yürürlüğe girmiştir. Ziraat Bankası, Halk Bankası ve İş Bankası civar şubelerini büyük bir hızla arttırmış bunun sonucu olarak lokal ve küçük bankalar tasfiye sürecine girmiştir.⁵²

Cumhuriyet döneminde, milli endüstri ve bankacılığın geliştirilmesi için ciddi çabalar ortaya çıkmıştır. Bu amaçla İzmir İktisat Kongresi toplanmış ve kongreden önemli kararlar çıkmıştır. Türkiye İş Bankası 1924 yılında bu kararların devamında kurulan ilk banka olmuştur. Türkiye İş Bankasının kuruluş amaçları arasında ülkenin ekonomik gelişimine katkı sağlamak, ticaret ve endüstri sektörlerine kredi temin etmek, ticaret girişimlerinde bulunmak yatmaktadır. Dönemin önemli bir diğer gelişmesi ise Merkez Bankasının kurulmasıdır. 1930 yılında anonim şirket statüsünde kurulmuş, 1931 yılında faaliyete geçmiştir.⁵³

1929 yılında yaşanan küresel kriz ortamından ülkemiz de negatif etkilenmiş, ekonomik hayatta devletçilik ilkesi benimsenmiştir. 1929 Dünya Ekonomik Krizi Türkiye iktisadi hayatını da olumsuz yönde etkilemiş, bunun bir sonucu olarak, iktisadi yaşamda devletçilik ön plana çıkmıştır. Krizden sonraki yıllar ülkemizde özel

⁵²Parasız ,s.21

⁵³Parasız s.21

amaçlı kamu bankaların kurulduğu yıllardır. 1934 yılında Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı yürürlüğe girmiştir. 1940 yılından sonrası ise tüm ülkelerde İkinci Dünya Savaşının neden olduğu iktisadi daralmalar yaşanmıştır. Bankacılık sektörü de bu daralmalardan etkilenmiştir. Söz konusu dönemde, ülkemiz ekonomisinde 1930 ile 1940 yılları arasında uygulanmakta olan korumacı ve dışa kapalı ekonominin yerini daha liberal ve açık ekonomi politikaları almıştır. Bu durum bankacılık sektörüne olumlu bir etki olarak yansımıştır.

Savaş bittikten sonraki dönemde ekonomide canlanma görülmesi ile birlikte iş olanakları fazlaşmış ve üretim hacmi artmıştır. Bu durum ödemelerin artmasına sebep olduğu için yeni bankalara ihtiyaç duyulmuştur.⁵⁴

1950'li yıllara gelindiğinde özel bankaların sayısının fazla olduğu bir bahsetmek mümkündür. Bu durumun sebepleri arasında şube bankacılığında görülen artış, iktisadi büyümenin ivme kazanması ile birlikte tasarruf oranının artış göstermesi sayılabilir. Söz konusu dönemde yasal boyutta önemli düzenlemeler mevcuttur. Bunlardan biri 1958 tarihinde 7129 sayılı Bankalar Kanunu'nun kabul edilmesi diğeri ise Türkiye Bankalar Birliği'nin kuruluşudur. Kaydedilen tüm bu olumlu gelişmelere rağmen, ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik daralma bir çok bankanın kapanmasına neden olmuştur.

1960 yılı ve sonrasında planlı dönem başlamıştır. Bankacılık sektörü de 1960 ile 1980 yılları arasında kabul edilen beş yıllık kalkınma planına ve programa uygun bir işleyiş içinde bulunmuştur. Dönemin bankacılık anlamındaki bazı gelişmeleri, uzmanlaşmış bankalara, yatırım ve kalkınma bankalarına verilen öneminin artması, ticari banka kurulmasının sınırlandırılmış olmasıdır. 1970 yılından sonra holdinglerin bankalar üzerinde büyük paylara sahip olması şeklinde holding bankacılığının geliştiği görülmüştür.⁵⁵ Aynı dönemde sanayileşmede ithal ikameci yöntem benimsenmiş olup, bu değişiklik finansman yönteminde değişimi de beraberinde getirmiştir. Planlı dönemde yerli ve yabancı bankalara ticari alanda uygulanan politikalar ile sektöre girişleri durdurulmuş böylelikle oligopol piyasa güç kazanmıştır. Bu esnada lokal bankalar kapanmış, bunların yerine şube sayısı fazla olan büyük bankalar kurulması sürecine başlamıştır.⁵⁶

⁵⁴Fatih Kırac, Türkiye'deki Bankacılık Sektöründe Basel II Uygulamaları ve Eğitimi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2008, s.2

⁵⁵ Kırac, s.4

⁵⁶ Sefer Gümüş, Bankacılıkta Pazarlama, Hiperlink Yayınları, 1.Baskı, 2014, s.71

Ülkemiz ekonomisi 1970-1980 yılları arası yaşanan petrol krizlerinden olumsuz etkilenmiştir. 1970'lerin sonuna doğru yaşanan döviz krizi sonucunda enflasyon baskısı altında kalmış bu sebeple 24 Ocak 1980 tarihinde bir iktisadi değişim programı yürürlüğe girmiştir. Türk bankacılığı bu programdan sonra değişime girmiş, 1980 yılı itibaren de hızlı bir gelişim sürecine girmiştir. Serbest piyasa ekonomisine geçiş ile beraber küresel bankacılık ve finans sektörüne entere olmuştur.⁵⁷

1970 yılında gerçekleşen devalüasyonu takip eden yıllardaki dövizlerindeki artıştan kaynaklı olarak döviz rezervlerinin güçlenmesi ve Bretton Woods sisteminin sonlanması ile küresel piyasada doların değerini yitirmesi ile TL karşısındaki değeri , düşürülmüş 1975 yılı başında tekrardan yükseltilmeye başlanmıştır. Petrol fiyatlarında artış olması, küresel ekonomik boyuttaki olumsuzluklar dış ticaret dengesini ve cari işlemler dengesini kötüleştirmiştir. Bunun sonucu olarak 1970 yılı sonunda ödemeler dengesi krizi yaşanmıştır. 1979 yılında doların devalüe edilmesiyle değeri 1 dolar 47.5 lira olacak şekilde yükseltmiştir.⁵⁸

1 Temmuz 1980 tarihinde faiz oranlarını büyük ölçüde serbest bırakarak negatif faiz uygulamasına son verilmiş ve bankaların mevduat sertifikası çıkarmalarının önünü açarak “Temmuz Bankacılığı” adı verilen uygulama yürürlüğe alınmıştır. Bunun sonucu olarak kredi ve mevduat faizlerinde artış yaşanmıştır. Uygulamanın devam ettiği dönemde bankerlerin hızlı artışı ile bankalar ile bankerler arasında fon toplama rekabeti başlamıştır.⁵⁹ Bu yarışta bankaların ve bankerlerin faiz yükseltme kararı uygulaması, ürün kalitesi ve çeşitliliğini arttırdığı gibi, bankacılık ürünlerde teknoloji kullanımını yoğun hale getirmiştir.

Bu durum başlarda iyi gibi gözükse de zaman içinde banker kuruluşları içinde sürekli faiz yükseltme yoluna gitmelerinin önünü açtığı için, borç alınan paraların faizleri için ödemek için daha yüksek faiz oranlarıyla borçlanılma sorununu beraberinde getirmiştir. Bu ortamın olumsuz etkilenememenin tek çaresi sürekli olarak faiz yükseltmek olduğu için 1982 yılına gelindiğinde “Bankerler Krizi” adı verilen durum yaşanmıştır. Bu dönemde çok sayıda bankerin iflas etmesi , bir çok bankayı da doğrudan etkilediği için mali yapılarında bozulmalar yaşanmıştır.⁶⁰

⁵⁷Gümüş, s.191

⁵⁸Mustafa Özçam, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Türkiye, 2004, s.6, <http://www.spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/YayinGoster/945>, (15.01.2019)

⁵⁹Süreyya Bakkal ve Murat Alkan, 2008 Finansal Krizi ve Bu Dönemde Bankacılık Sektörünün Kar Etme Nedenleri, Hiperlink Yayınları, 1. Baskı,2011, s.73

⁶⁰ Bakkal, s.73

1980 yılından sonra bankacılık sektöründe, ekonominin liberalleşmesi ve dünya ekonomisi ile entegre olmasına paralel olarak dışa açılma modeli uygulanmıştır.⁶¹ Bu durumun neticesi olarak yabancı bankalar Türk bankaları ile ortaklık kurmuş, Türk bankaları da yurtdışında şube açma, yabancı bankalarla ortak olmaya çaba göstermişlerdir.⁶²

Türk ve yabancı bankaların dahil olduğu rekabet ortamı , Türk bankacılığının etkinliğini arttırdığı gibi, merkez bankası bünyesinde “interbank” piyasasının kurulmasının önünü açmıştır.

İnterbank piyasasının kuruluşu ile bankaların likidite yönetimi gelişme göstermiş, kaynak kullanımında etkinlik sağlanmıştır. Bununda yanında 1980-1990 yılları arasında Türk bankacılık sisteminin gelişimi ve dünya finans piyasalarına entegre olabilmesi amacıyla yürürlüğe konulan düzenlemelere örnek olarak yıllar itibari ile; 1982’de Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)’nın kurularak sermaye piyasası kanunun yeni sisteme uygun hale getirilmesi, 1985’te Hazine Müsteşarlığı vasıtasıyla Devlet iç borçlanma senetleri (DİBS) ihraç edilerek borçlanmaların başlaması, 1986’da bankalararası para piyasasının kurulması, yurtiçi yerleşik kişilere döviz bulundurma ve döviz tevdiat hesabı (DTH) açabilme imkanının verilmesi, 1987 yılında Merkez Bankasının açık piyasa işlemlerini başlatması, 1988’de döviz ve efektif piyasalarının kurulması, 1989 yılında organize altın piyasalarının kurulması sıralanabilir.

1980 yılında serbest piyasa ekonomisine geçilmiş olup, uygulanan reformlarla bankacılık sektörü ve mali sektör gelişme imkanı bulmuştur. Ancak 1990 yılından sonraki dönemlerde yaşanan ekonomik krizler bankacılık sektörünü olumsuz etkilemiştir. Söz konusu dönemde yaşanan ilk kriz Körfez krizi olup, 1990 yılında yaşanmıştır. Körfez krizi dış ülkelerden kaynaklanan bir kriz olup, Türk bankacılık sektörünün de aynı dönemde likidite krizi yaşamasıyla bir araya gelmiş, ekonomik yapıyı olumsuz etkilemiştir. 5 Nisan 1994 yılında yaşanan kriz, sektörün ilk büyük finans krizi olarak tarihte yer almış , etkilerini uzun yıllar sürdürmüştür. Bu krizle sağlam mali yapıya sahip olmayan kurumlar ve ekonomik yapısı güçsüz olan bankalar tasfiye olmuştur.⁶³

⁶¹Gümüş, s.191

⁶²Bakkal, s.74

⁶³Kıraç.s.28

1994 yılında yaşanan finansal krizde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın ekonomik olumsuzluklara karşı tedbir olarak bulundurduğu yeterli rezervi olmaması nedeniyle bankacılık sektörü daralma içine girmiştir.

1994 yılındaki finansal krizden bankacılık sektörü büyük oranda etkilenmiştir. Bunun nedenlerine bakıldığında 1989 ve 1993 yılları arasında döviz kurlarının düşük olması yüksek faiz uygulamasının sona ermesi böylelikle sektörün kar marjının düşmesi görülmektedir. Siyasi ve iktisadi alanlardaki istikrarsızlığın artması belirsizliği ve riskleri beraberinde getirmiştir. Bankacılık sektörü hızla küçülmeye başlamış, ekonomide güven ortamı sağlanamaz hale gelmiştir. Yeniden güven ortamı oluşturabilmek amacıyla tasarruflara %100 oranında devlet güvencesi uygulaması getirilmiştir. Bu uygulama ile krizin etkileri bir süreliğine azaltılmıştır.

1994 finans krizinden sonraki dönemlerde küçük finansal krizler yaşanmıştır. Türkiye ekonomisinde istikrarın sağlanması ve devam etmesi için bankacılık sektöründe düzenlemeler yapılması gerektiğini göstermiştir. 1999 yılının Haziran ayında Avrupa Birliği (AB) kriterlerine uygun şekilde 4389 sayılı Bankalar Yasası çıkarılmıştır. Diğer yandan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu oluşturulmuş, görev alanları belirlenmiştir. Yeni banka kurulması onayı, bankacılık yapma yetkisi iptali, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devir işlemleri ile ilgili konular yeniden düzenlenmiştir.⁶⁴ İlgili yasaya göre, modern bankacılığın bir kuralı olarak sisteme çok fazla müdahale edilmemesi gerekmektedir. Yapılan düzenlemelerle sektöre ve mali sisteme yeniden güven sağlamak, tasarrufları sisteme kazandırmak birleşmeleri ve yapılanmaları hızlandırmak amaçlanmıştır.

2000 yılı ülkemiz için önemli ekonomik kararların alındığı bir dönem olmuştur. Haziran 1999'da IMF ile görüşmeler yapılmış, 2000-2002 yılları arası yürütülecek makroekonomi politikalarının tasarısı hazırlanmıştır. Hükümet IMF'e niyet mektubu göndermiş, kabul gören mektupla 2000-2003 yıllarını içine alan mali, parasal ve dövizle ilgili politikalara ait değişimler barındıran bir değişim süreci başlamıştır.⁶⁵ Uygulamanın yürürlüğe girdiği andan itibaren ekonomik anlamda yapısal

⁶⁴Oğuz Yıldırım, Türkiye'de Bankacılık Sektörü (Tarihsel Gelişim, Temel Sorunlar, Mali Riskler, Yeniden Yapılandırma), 2004, s.4

⁶⁵Yıldırım, s.5

değişiklikler görülmüştür. 2000 yılı kasım ayında Türk mali piyasalarında yaşanan likidite sıkışıklığı ve küresel piyasalarda yaşanan bozulmayla gelen kriz ortamı IMF kredisi ile önlenebilmiştir. 2001 yılı Şubat ayında ise piyasadaki güvensizlik ortamı ile bir finansal kriz daha yaşanmıştır. Bu krizin sonucu olarak enflasyonu düşürme programından vazgeçilmiş, 22 Şubat 2001 tarihinde dalgalı kur sistemine geçilmiştir. 2000 ve 2001 krizleri sonrası faiz oranları aşırı yükselmiştir. Bankaların menkul kıymetleri değer düşüklüğü yaşamıştır. 2001 yılında geçilen dalgalı kur sistemi ile TL diğer paralar karşısında aşırı değer kaybetmiştir. Bankalar açık pozisyonda bulunan tüm işlemlerinde kambiyo zararı ile karşılaşmıştır.⁶⁶ Sermayelerindeki yetersizlikten dolayı TMSF' ye devrolmuş bankalar ile kamu bankalarının zararları hazineye aktarılmıştır. 1990-2000 yılları arasında banka bilançoları yüksek enflasyona tabi olduklarından dolayı, bilançolar enflasyona göre tekrar düzenlenmiştir.

Bankacılık sektörü 1998 ile 2000 yılları arasında aktif pasif yönetimi çok etkin olamamıştır. Bunun bir nedeni devletin sektörden sürekli fon talep eden pozisyonda olmasıdır. Bankalar uzun süre boyunca asıl görevleri olan fon arz etmeyi bırakmış , devlete yüksek faizle fon sağlama çabasına girmişlerdir. Kamu kağıtları, banka portföylerinin büyük çoğunluğunu oluşturur hale gelmiştir. Bu yöntem ile bankalar uzun süre yüksek faiz kazancı sağlamışlardır. Kamu kesiminin borçlanma ihtiyacının fazla olması , kaynak sağlamak amacıyla munzam karşılıklar politikasının hayata geçirilmesine neden olmuştur. Bu uygulamanın yürürlüğe girmesi için , genel disonibilitenin devlet iç borçlanma senedi olarak tutmak zorunlu hale getirilmiştir. Karşılık ayırma politikası bankacılık sektöründe yabancı para pasiflerin ağırlığını arttırarak, sistemin döviz kuru riskini yükseltmiştir.⁶⁷

Bankacılık sektörünün 1999 ve 2000 dönemlerinin karlılıkları dikkat edilen nokta, elde edilen faiz geliri içinde menkul kıymetten edinilen faiz gelirinin oranının yüksek olmasıdır. Hazine bonosu faizlerinin yüksek olması sebebiyle menkul kıymet faizinin toplam içindeki payı %75 seviyesine çıkmıştır. Bankaların açık pozisyon ile çalışmasının önünü açan sabit kur politikası yürürlüğe girmiştir. Bankalar bu politikayı yüksek faizli yabancı para kamu borçlanması için kullanmıştır. 2001 yılında yürürlüğe

⁶⁶Yıldırım,s.5

⁶⁷Bakkal,s.79

giren istikrar programına paralel olarak devlet bankalar yerine iç piyasadan daha düşük faizle borçlanır hale gelmiştir. Sendikasyon kredisi olarak dışardan borçlanma oranı artmıştır. Bankacılık sektörünün sermaye yapısının zayıflığı, açık pozisyonlarının fazlalığı, kamu bankalarının zarara uğramaları, yapısal reformlarda yaşanan aksamalar, Türk Lirasının fazla değer kazanması, cari açığın sınırın üstüne çıkması gibi sebeplerle istikrar programı başarı yerine başarısızlık sonucunu doğurmuştur.⁶⁸ 2001 yılı Şubat ayında yaşanan ekonomik kriz, Türk Lirasının %90 oranında değer kaybetmesine neden olmuştur. Türk Lirasında çok fazla değer kaybı olması, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun devraldığı bankaların piyasa değerini azaltmıştır.

Kur politikası yönetimi, dalgalı kur jejimine geçiş sonrasında farklı bir boyut kazanmıştır. Krizden çıkış yolları aranmış, yeni istikrar programı arayışı içine girilmiştir. Bu arayışın önemli noktasını enflasyon hedefi konusu oluşturmuştur. 14 Nisan 2001 tarihinde Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı yürürlüğe girmiştir. Bu programla bankacılık sektöründe yaşanan krizlerin yayılma gücünü azaltmak için finansal sektöre verilen önem artmıştır. Bankacılık sektörünün krizde olması şahıslar ve şirketlerin ötesinde daha büyük grupları etkilediği için, açık pozisyonların kapatılması, yeniden yapılandırma gibi önemli tedbirler alınmıştır.

Gelişen yeni sistem içerisinde piyasa bankaların yeni stratejilerin izlemesi beklentisine girmiştir. 2000 yılından sonra yaşanan krizlerden başka bir önemli olay, internet bankacılığı, e ticaret gibi uygulamaların ön plana çıkmasıdır.⁶⁹ İnternet bankacılığı ticari bankaların gelişimine olumlu katkıda bulunmuştur. Bu dönemde internet bankacılığına ilave olarak telefon bankacılığı da gelişim göstermiştir. Sektördeki bankaların neredeyse hepsi, telefon bankacılığı ve internet bankacılığı aracılığı ile hizmet verir duruma gelmişlerdir.

2011 yılının şubat ayında siyasi gerginliğin artması ile Kasım krizine benzer biçimde piyasa dengesinde bozulma olmuştur. 22 Şubat 2001 tarihi itibariyle Türk Lirasında dalgalanma yaşanmış para krizi ile bankacılık krizi bütünleşmiştir. Merkez Bankası döviz talebinin fazlalılığına karşı likidite kontrolü sağlamak amacıyla tedbirler almış ancak bu yöntem ödemeler sisteminin kilitlenmesi sonucunu doğurmuştur.

⁶⁸Zeki Yılmaz ve Ergin Uzgören, Türkiye'de İllerin Temel Bankacılık Faaliyetleri Yönünden Kümeleme Analizi Yöntemiyle Sınıflandırılması, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2013, s.542

⁶⁹ Bakkal, s.81

2.3 Bankacılık Sektöründe 2000-2009 Arası Dönem

Ülkemiz globalleşmeye ayak uydurmak için dışa dönük ekonomi yöntemini uygulamaya başlamış ancak bu süre zarfında krizlerle karşı karşıya kalmaya devam etmiştir. 1980 öncesi ekonomik krizler genellikle yapısal nedenlerden ortaya çıkmıştır. 1990 sonrası yıllarda görülen krizler dışsal kriz özelliği taşımaktadır. Gerek geçmişte izlenen yanlış politikalar gerekse dış ülkeler kaynaklı ekonomik faktörlerin etkisi ile Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri yaşanmıştır.⁷⁰

2000 yılı Kasım ayında yaşanan krizin temel özelliği dövize karşı aşırı talep olmasıdır, bu süreçte döviz rezervlerinde azalmalar olmuştur. Bu dönemde Uluslararası Para Fonu'ndan (IMF) 7.5 milyar tutarında kredi kullanılmıştır. Bu kredi ile süreç geçici olarak atlatılabilmektedir. 19 Şubat 2001 tarihinde Cumhurbaşkanı ile Başbakan arasında bir tartışma yaşanmış, bunun sonucu olarak da dövize karşı ikinci bir saldırı ortaya çıkması 2001 krizini resmen başlatmıştır.⁷¹

Tarihte “Kara Çarşamba” olarak anılan 21 Şubat 2001 tarihi, ülkemiz merkez bankasının para politikası ve likidite yönetimindeki faaliyetini kaybettiği ve bankacılık sektörünün kur ve faiz riskleri ile karşı karşıya kaldığı bir tarihtir. Bu tarihten sonra dalgalı kur rejimine geçiştir. Türkiye bankacılık sisteminin sorunları ile birlikte tarihindeki en önemli finansal krizi yaşamıştır. Devlet bankaları para piyasalarında yükümlülüklerine yerine getirememeye başlamış, ödemeler sistemi bozulmuş menkul kıymet işlemleri durdurulmuştur. Ülkemiz hem bankacılık krizi hem döviz krizini birlikte yaşaması nedeniyle “ikiz kriz” ile karşı karşıya gelmiştir.⁷²

Türk bankacılığı 1980 yılından itibaren çeşitli değişimler yaşamıştır. Yirmi yıllık süre göz önüne alındığında bankacılık sektörünün yaşadığı en önemli kriz Şubat 2001 krizi olmuştur. Bu krizde hatalı fon yönetimin sonuçları, kredi kullandırılmalarının kaynaklanan olumsuzluklar süreci etkilemiştir. Krizin asıl nedenleri araştırıldığında uygulanan hatalı ekonomi politikaları ile sektörün düzenleme görevini üstlenen hazine ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun (BDDK) uyguladığı politikalar olduğu ortaya çıkmaktadır. Sektörde şeffaf denetim yapısının olmayışı sektörü politik etkilere açık bırakmış, uygulanan ekonomi politikaları da sektörün kur riski ve faiz riski ile karşı

⁷⁰Hidayet Ünlü Keskin, (2004), Ekonomik Krizlerde Küresel Güçler: 2001 Türkiye Ekonomik Krizi, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta.,s.118

⁷¹Ercan Uygur “Krizden Krize Türkiye:2000 Kasım ve 2001 Şubat Krizleri”, Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni, 2001/1,s.22

⁷²BDDK; (2010), Krizden İstikrara Türkiye Tecrübesi, BDDK Çalışma Tebliği Üçüncü Baskı, 3 Eylül.s,25

karşıya kalmasına neden olmuştur. 1999 yılından sonra izlenen hatalı iktisat politikaları ile bankacılık sektörü yaklaşık 17 milyar dolarlık döviz pozisyonu ile yönetilmiş, Şubat 2001 krizinin yaşanması ile bankacılık sektörü bu riskin hepsini üstlenen taraf olmuştur. Finansal sistemin faiz oranlarının yüksek oluşunun ve bankaların kaynak maliyetinin artışı nedenleri arasında kamu kesimindeki borçlanma ihtiyacı yer almaktadır. İktisadi büyüme dönemlerinde maliyetlerin kredi plasmanına yüklenmesi anlık çözüm olarak görülse de, bankalar bunun çok uzun süre devam edemeyeceğini kabul etmişlerdir.⁷³

15 Mayıs 2001 tarihinde BDDK'nın bankacılık sektörü yeniden yapılandırma programı açıklanmıştır. Devlet bankalarının zarar etmeleri, özel bankalarında kamu açıklarını finanse etmeye odaklanıp asıl amaçları olan ekonomiye kaynak sağlamaktan uzaklaşmaları, aktifleri ile pasifleri arasındaki vade uyumsuzluğu, bankaların yurtdışında borçlanması sebebiyle açık pozisyonlar ve kur riski kaynaklı olarak Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı içinde yeni bir yasal değişim başlaması ihtiyacı oluşmuştur.

Yeniden yapılandırma programı kapsamında 9 Temmuz 2001 tarihinde Emlak Bankası tüm varlık ve yükümlülükleri ile birlikte Ziraat Bankası'na devredilmiştir. Yine aynı dönemde önceden Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na (TMSF) devredilmiş 4 banka doğrudan tasfiye edilmiştir. 8 banka ise da birleşme yolu ile tasfiye olmuştur.

2001 yılında yaşanan bankacılık krizinin maliyetine bakıldığında ortaya çıkan rakamlar şu şekildedir; devlet bankaların zararı 19 milyar dolar, TMSF bankalarının maliyeti 22.5 milyar dolar, devlet bankalarına yapılan sermaye desteği 2.9 milyar dolar ve diğer uygulamalar dahil edildiğinde 53.6 milyar dolarlık çözümleme maliyeti oluşmuştur. Bu maliyetin (GSYİH) gayrisafi yurtiçi hasıla içinde payı %34.2 oranında olmuştur.⁷⁴

2002 yılında ekonomi alanında toparlanma yaşanmıştır. Sermaye ve para piyasalarında istikrar sağlanmış, ekonomik faaliyetler canlanmış, enflasyon düşmüştür. IMF ile tekrar düzenlenen ekonomik programın uluslararası mali destek sağlaması düzelmeye katkı sağlamıştır. 2002 yılında IMF ile yeni bir anlaşma yapılmıştır.

⁷³ Ömer Faruk Çolak "Türk Bankacılık Sektörünün Şubat 2001 Krizi Sonrası Durumu ve Yeniden Yapılandırma Programı", Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni, 2012, s.14

⁷⁴ C.Yenal Kesbiç, Serkan Çınar, Selim Duramaz, "Son 20 Yılda Kriz Maratonu ve Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Analizi, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi, 2014, Cilt 51, Sayı, 597, s.34

Yürürlükte olan (GEGP) Güçlü Ekonomiye'ye Geçiş Programı 2002 ve 2004 yılları arasında da uygulanacak şekilde tekrar revize edilmiştir. Programda ekonominin krizlere karşı daha dayanıklı hale getirilmesi, enflasyonun azaltılması, kamu kesimi borçlarının azaltılması, bankacılık sektörünün güçlü duruma getirilmesi, mali disiplin hedefinin gerçekleşmesi gibi belli başlar amaçlar edinilmiştir.

IMF ile 1999 yılında bir standby anlaşması imzalanmıştır. 1999 ile 2001 yılları arasında geçerli olan bu anlaşmanın uygulandığı dönemde ekonomik kriz yaşanması sebebiyle anlaşma tamamlanamamış, IMF' den sağlanan ek destek ile 2001 yılında yenilenen program 2005 yılına kadar devam etmiştir.⁷⁵

Anlaşma ile finans sektöründe ve bankacılık alanında yapılanmaya gidilmiştir. Mali yapısı bozulan bankalar sistem dışı bırakılmış, denetim arttırılmış, uluslararası bankacılık kurallarına yakın hale gelinmiştir.

Ülkemiz ekonomisi ve bankacılık sektöründe 2001 sonrasında yaşanan olumlu gelişmeler ışığında ekonomik anlamda toparlanma yaşanmıştır. Bu toparlanmanın göstergesi olarak kredi derecelendirme kuruluşlarının Türkiye'nin uluslararası alandaki kredi değerliliğinin arttırılmasından bahsedilmektedir.

Para piyasalarında istikrar sağlanması, ekonomik faaliyetlerin artışı, mali yapısı bozulan bankaların sistemde olmaması, banka bilançolarına olumlu katkıda bulunmuş, özkaynaklarını güçlendirmiştir. Bu süre zarfında Türk Lirası (TL) cinsinden finansal ürünlere olan talep artışı sürmüştür. Enflasyonun düşüşü ile birlikte döviz pozisyonundaki iyileşmeler belirgin hale gelmiştir.

Devletin finans piyasaları üzerindeki etkinliğinin azalması ile bireysel ve kurumsal kredilerde artış gözlenmiştir. Bireysel müşteriler tüketim için kredi talep ederlerken, kurumsal müşteriler yatırım ve üretim amaçlı talep etmişlerdir. Bankacılık sektöründe rekabetin artması kredi ve mevduat faiz oranlarının düşmesinde etkili olmuştur.⁷⁶

2004 yılında bankacılık sistemi açısından en önemli kararlardan biri, mevduata sağlanan %100 güvence kapsamının kaldırılarak sigorta miktarının 50 milyar TL ile

⁷⁵2004 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2004, SI-1, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> , (28.11.2017)

⁷⁶2004 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2004, SI-4, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> , (28.11.2017)

sınırlandırılması olmuştur. Bu sınırlandırma kararı öncesi, bankaların aldığı önlemler hükümetin konuya hassas yaklaşımı ile piyasada herhangi bir bozulma olmadan geçiş tamamlanmıştır.

2004 yılı, Bankacılık Kanunu ile ilgili olarak düzenleme gerekliliğinin olduğu bir dönem olmuştur. Bankaların faaliyetleri ile ilgili ve denetime ilişkin kuralların uluslararası düzenlemelere uygun şekle getirilmesi hedeflenmiştir. Özel finans kurumları tanımının katılım bankası şeklinde değiştirilmesi bankalar ile sahipleri ve ortakları arasındaki risk ilişkinin düzenlenmesi BDDK ve TMSF gibi kurumların görevlerinin güncellenmesi gibi değişiklikler yaşanmıştır.

Bu düzenlemelerden sonra bankacılık sisteminde sermaye yeterlilik oranları ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Türk bankacılık sistemi daha baskın ve rekabetçi bir yapıya sahip olmuştur. Sistemin zemininin güçlü olması, 2008 yılındaki mali kargaşayı atlatabilmesinde kolaylık sağlamıştır.⁷⁷

Aracılık maliyetleri bankacılık sektöründe önemli bir konu haline gelmiş, maliyetlerin düşürülmesi ile ilgili çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Döviz getiren işlemlerden damga Vergisi ve harçlar kaldırılmıştır. Kaynak kullanımını destekleme fonu (KKDF) %3'ten 0'a indirilmiştir. Tüketici kredilerindeki stopaj oranı %10'dan %15'e çıkarılmıştır.⁷⁸

2004 yılında bankacılık sektörüne ilişkin önemli konulardan biri de Basel II standartlarının yakın takibi ve ekonomiye katkılarının incelenmesi olmuştur.⁷⁹

Dönemin bankalarından Pamukbank'ın hisseleri ve yönetimi özel bir yasa ile Türkiye Halk Bankası ile birleştirilmiştir. 2003 yılı Aralık ayında Bankalar Kanunun'da değişiklik yapılmış, kapatılan bankaların alacaklarının tahsili için ard arda düzenlemeler yürürlüğe girmiştir. BDDK bünyesindeki sorunlu aktiflerin yönetimi TMSF'YE bırakılmıştır

⁷⁷Gülay Selvi Hanişoğlu and Cevdet Kızıl, The Effects of 2008 Financial Crisis on Turkish Banking Sector Performance and Profitability: Financial Ratios and Accounting Based Approach, Journal of Current Researches on Business and Economics, 2006, vol1, s.45

⁷⁸ 2004 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2004, SI-4, <https://www.tbb.org.tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z>, (28.11.2017)

⁷⁹ 2004 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2004, SI-5, <https://www.tbb.org.tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z>, (28.11.2017)

5033 sayılı kanuna göre sicil affı uygulaması gelmiş merkez bankasında tutulan borçların kanun yürürlüğe girdikten en geç üç ay içerisinde öndemesi halinde silinmesi, katılım bankalarında yapılan işlemlerde bu silinen kayıtların dikkate alınmaması kararlaştırılmıştır. Danıştay Kentbank ve Demirbank'ın TMSF'ye devrini hukuki bulmamış ve onaylamamıştır. Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü'ne (PTT) mevduat toplamaması şartıyla banka adını kullanma izni verilmiştir.

2004 yılında bankacılık sektörünün toplam aktifleri , Türk Lirası olarak %23, dolar olarak ise %28 büyüme göstermiştir. Toplam aktifler 229 milyar olup, Gayri Safi Milli Hasıla'ya "GSMH" içindeki payı %71 olmuştur. Kişi başına düşen banka aktifi ise 3.212 dolar olarak hesaplanmıştır.

Aynı dönemde ticaret bankalarının sektörün aktifleri içindeki payının %95 olduğu hesaplanmıştır. Açılımına bakıldığında %57'lik kısmı özel sermayeli bankalar, %35lik bölümünü kamu bankaları %3'lük kısmını ise yabancı sermayeli bankaların payının oluşturduğu görülmüştür. Bu dönemde Türk bankacılık sektörüne yabancı yatırımcının ilgisindeki artışı net olarak görebildiğimiz örnekler yaşanmıştır. İtalyan Uni Credit Italiano SPA Bankası Koçbank'ın ana ortağı Koç Finansal Hizmetlerin %50 hissesini alması, Fransız BNP'nin Türk Ekonomi Bankası'nın ana ortağı TEB Mali Hizmetlerin %50 hissesini alması gibi örnekler çeşitlendirilebileceği gibi, DeutscheBank'ın mevduat toplama izni alması veya Citibank'ın Türkiye'de kurulan banka konumuna geçmesi gibi yabancı yatırımcıların ilgisini çeken örnekler oldukça fazladır.⁸⁰

Bankacılık sektörü şube ve çalışan sayısı rakamları 2004 yılında az miktarda artış göstermiştir. Bir önceki yıla göre şube sayısı 140 adet artmıştır. Çalışan sayısı ise 3.914 kişi artmıştır. Şube ve çalışan sayısındaki artış, büyük oranda özel sermayeli bankalar grubunda yaşanmıştır.

Bilanço yapısındaki iyileşme yaşanmıştır. Aktifve pasifler içinde TL cinsinden kalemlerin payı artış göstermiştir. TL cinsinden aktiflerin toplam aktifler içindeki payı 2 puan artışı ile yüzde 63'e, TL cinsinden pasiflerin toplam pasifler içindeki payı 3 puan artışı ile yüzde 60 seviyesine gelmiştir.

⁸⁰ 2004 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2004, SI-5, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> (28.11.2017)

Kredilerin payının toplam aktifler içindeki artış trendi devamı etmiştir. Kredilerin payı 6 puan artarak kamu bankalarında %21 seviyesine, özel bankalarda %40 seviyesine, yabancı bankalarda ise %46 seviyesine ulaşmıştır. Sorunlu krediler için ayrılan karşılık %89 oranındadır. Toplam aktifler içinde menkul kıymetlerin payı ise %40'tır. Kamu bankalarının toplam aktifinin %58'i, özel bankaların %32'si menkul kıymetlerden oluşmuştur.

Toplam pasifler içinde TL mevduatın payı %36, yabancı para mevduatın payı ise %29 oranındadır. Mevduat dışındaki kaynakların payı %15'tir. Bunun büyük çoğunluğu yurtdışı kredileri oluşturmıştır. Özkaynaklar dolar bazında %35 artarak 34,4 milyar dolara yükselmiştir. Özkaynakların toplam aktiflere oranı ise %15 olmuştur. Özkaynakların artışında geçmiş yıl zararlarının azalması en önemli sebep olmuştur. Özkaynaklardan duran aktifler çıkarılarak ulaşılan serbest sermaye %59 artarak 17,4 milyar dolara ve toplam aktiflerin 7,6'sına ulaşmıştır.⁸¹

Kar rakamı sektör genelinde %15 oranında artmıştır. Kamu sermayeli bankaların kar rakamları %50 oranında artmış, özel sermayeli bankaların karında %3 azalış olmuştur. Sektörün özkaynak karlılık rakamı %14 olurken, kamu sermayeli bankalarda %26.6, özel sermayeli bankalarda %10.3 seviyesindedir.

Kara en önemli katkıyı net faiz kalemindeki hızlı yükseliş sağlamıştır. Toplam aktifler içinde net faizin payı %5.8 iken, sermaye piyasası işlemlerinden doğan gelirin katkısı azalmıştır. Bankacılık sektörü finansal tüketicilerden alınan ücret ve komisyon gelirlerine ağırlık verip, operasyonel maliyetlerini düşürmeyi amaçlamışlardır. Bankacılık sistemi finansal hizmet kalitesinin artması ve yaygınlaşması için teknolojik gelişmelere uyum sağlamaya özen göstermiştir.

İstikrarlı büyüme 2005 yılında da devam etmiştir. Bankacılık kanunları uluslararası standartlara uygun hale gelmiştir. 2005 yılı itibarıyla ülkemizde 34 mevduat, 12 adet yatırım ve kalkınma, 4 katılım bankası faaliyetine başlamıştır. Bankaların toplam şube sayısı 6247, personel sayısı ise 132.258 olmuştur. 2005 yılında Türkiye Vakıflar Bankası halka açılmıştır.

⁸¹2004 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2004, SI-6, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> (28.11.2017)

2005 yılının bankacılık sistemi ile ilgili en önemli uygulama 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'dur. Özel finans kurumları adı değiştirilmiş, katılım bankaları adını almıştır. Bankacılık kanunu, BDDK, TMSF, finansal holding şirketlerini kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Kanuna, katılım bankası, özel cari hesap, katılma hesabı, finansal kuruluş, kalkınma ve yatırım bankası, fon bankası, katılım bankası, finansal holding şirketi, tasarruf mevduatı, kıyı bankacılığı gibi tanımlamalar eklenmiştir.

Bankacılık sektörü 2006 yılında büyümesine devam etmiştir. Yapılan düzenlemelerle sistemin mali yapısı güçlenmiştir. Karlılığın artması yabancı yatırımcıların ilgisini çekerek doğrudan yatırımların artmasını sağlamıştır. Bankacılık kanunu uluslar arası Avrupa Birliği düzenlemelerine ayak uydurmuştur. Bu düzenlemelerin neredeyse hepsi 2006 yılında tamamlanıp, yürürlüğe girmiştir.⁸²

2007 yılında Bankacılık sektörü ekonomik anlamda önlemler almaya devam etmiştir. 2007 yılının ilk 6 ayında likit kalmaya dikkat edilmiş olup, yabancı para mevduata olan talep nedeniyle yurtdışından borçlanmaya sınırlama getirilmiştir. İktisadi büyümenin hızının azalmasından kaynaklı kredilerdeki büyüme ilk 6 ayda yavaşlamış, ikinci 6 ayda hız kazanmıştır.

Bankacılık sistemi 2007 yılında ihtiyatlı bir politika izlemiştir. Bankalar özellikle ilk yarıda likit kalmaya özen göstermişlerdir. Yabancı para cinsinden mevduat talebi nedeniyle yurtdışı borçlanma sınırlandırılmıştır. Likiditenin artırılması tercihine ve ekonomik büyümenin hız kaybetmesine bağlı olarak kredilerdeki büyüme ilk yarıda yavaşlamış, ikinci yarıda ivme kazanmıştır. Bilançonun büyümesi, önceki dönemlere göre yavaşlamıştır. Yabancı para kalemlerin bilançodaki payı artmış, TL değer kazanmıştır.

Türkiye ekonomisinde 2002 yılından sonra yaşanan istikrarlı ve yüksek hızda büyümenin ardından 2008 yılına gelindiğinde ekonomik faaliyetlerde yavaşlama görülmüştür. 2001 yılında büyümesine başlayan reel gayri safi yurtiçi hasıla son çeyrekte yüksek bir hızda daralmıştır.⁸³

⁸²2006 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2006, SI-8, <https://www.tbb.org.tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z>(28.11.2017)

⁸³2008 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2008, SI-1, <https://www.tbb.org.tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z>(28.11.2017)

2008 Küresel krizinin etkilerinin azaltılması amacıyla kurumlar çeşitli önlemler almıştır. Bu önlemler arasında merkez bankasının, küresel piyasalarda yaşanan belirsizlikler ortadan kalkıncaya kadar döviz depo piyasasındaki hareketlerine 9 Ekim 2008 tarihi itibarı ile tekrar başlamıştır. 23 Ekim 2008 itibarı ile de işlem limitlerini iki katına çıkararak 10.8 milyar dolara çıkarmıştır. 21 Kasım 2008 tarihi itibarı ile döviz depo piyasalarında merkez bankasından yapılacak borçlanmaların vadesi 1 haftadan 1 aya çıkmıştır. Bankaların zorunlu karlılık oranları düşürülmüştür. Bu oranlar; Türk Lirası cinsinden yükümlülüklerde %6'da bırakılmış, yabancı para cinsi yükümlülüklerde ise %11'den %9'a indirilmiştir. Karar 28 Kasım 2008 tarihi itibarı ile geçerlilik kazanmıştır. Merkez Bankası'nın bu hamle ile, bankacılık sektörüne 2.5 milyar dolarlık ek likidite sağlanmıştır.

2008'de yaşanan küresel krizin kesim üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla ihracat reeskont kredisi limitini 500 milyon dolar artırarak 1 milyar dolara yükseltmiştir. İhracat reeskont kredisi kullanım kuralları yeniden düzenlenmiş ve uygulamada kullanım kolaylığı sağlanmıştır. Akreditif işlemlerinde akreditif bedelinin merkez bankasına temliki şartı ortadan kaldırılmıştır. Diğer yandan BDDK, bankaların mali yapılarının korunması ve finansal aktiflerin fiyatlanmasındaki hızlı değişimlerin sermaye yeterliliklerine verebileceği zararların azaltılması amacı ile önlemler almıştır. Bu kararla BDDK bankaların 2008 yılı karlarını dağıtmamasını istemiştir. Bankaların bünyesindeki menkul kıymetleri bir kereliğinde yeniden sınıflandırmasına izin vermiştir.⁸⁴

Bankaların finansal olmayan kuruluşlar ile aralarındaki kredi ilişkisinin devam etmesi için sorunlu olmayan kredilerin yeniden yapılandırılması olanağı tanınmıştır.

2.4 Bankacılık Sektöründe 2009-2018 Arası Dönem

Küresel krizden en çok etkilenen ülkelerden biri olan Türkiye, 2010 yılının ikinci çeyreğinde önemli bir ekonomik iyileşme göstererek iki haneleri büyüme oranlarını yakalamıştır.

2010 yılının ilk çeyreğinden itibaren gerçekleşen %11,7'lik büyümenin ardından ikinci çeyrek yüzde 10,3 oldu. Üçer aylık dönemlerde mevsimsel etkilerden arındırılmış büyüme rakamları performanstaki iyileşmeyi daha da arttırmıştır. 2009 yılının ilk

⁸⁴2008 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2008, SI-4, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z>(28.11.2017)

yarısındaki düşüşün ardından ikinci yarıda üç aylık büyüme rakamları yükselişe geçmiştir. 2009 üçüncü çeyreğinden başlayarak 2010 yılının ilk çeyreğine kadar bir yavaşlama gözlenmiş, 2010 yılı ilk çeyreğinden sonra büyümede canlanma tekrar başlamıştır.⁸⁵

2008-2009 yılları arasında Bankacılık sektörünü ilgilendiren düzenlemelerden bazıları şunlardır;

Kambiyo gider vergisi sıfıra indirilmiştir. Organize sanayi bölgelerine kredi tahsisi sağlayan kuruluşların alacaklarını tahsil edememesi durumunda, kendilerine ipotek olarak tesis edilen taşınmazların satışına katılma olanağı getirilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) tarafından hazırlanan terörün finansmanı ile mücadele kapsamında yeni düzenlemeler yapılmış, mevzuat değiştirilmiş, uluslararası standartlara yaklaşılmıştır.

Nüfus Hizmetleri Kanunu 45. Maddesi 1. Fıkrasında değişiklik yapılmış, suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanının önlemesine yönelik değişikliklerle adret teyit yükümlülüğü konusunda bankaların da adres kayıtlarından faydalanabilmesine olanak tanınmıştır.⁸⁶

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar'da bankaların operasyon giderlerini azaltan değişiklikler yapılmıştır. Türkiye Bankalar Birliği tarafından, bankaların tüketici kredisi ile ilgili reklam ve afişlerinde faiz oranlarının finansal tüketicilerin anlayabileceği şekilde olması, maliyetlerin doğru anlatılması yönünde değişiklikler yapılmıştır. Türkiye Bankalar Birliği'nin etik ilkere uyumu yönünde ilkelerin daha iyi yorumlanması amacıyla Etik Komisyonu kurulmuştur. Yurtiçi yerleşik bankaların sektördeki rekabetinin artırılması için yurtdışı yerleşik firmaların Türkiye'de temsilcilik açabilmesi ve faaliyetlerinin düzenlenmesi için "Türkiye'de Açılan Temsilciliklerin Faaliyetlerine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ" yürürlüğe girmiştir. Uluslararası standartlara uygun olması amacıyla ülkemizde International Bank AccountNumber (IBAN) adı verilen hesap standardı belirlenmiştir. Uluslararası Banka Hesap Numarası Hakkında Tebliğ yayınlanmıştır.

⁸⁵ Sarp Kalkan, DidTurkey'sEconomyRecoverFromTheCrisis, TEPAY PolicyNote, 2010, https://www.tepav.org.tr/upload/files/1290691716-5.Did_Turkey_s_Economy_Recover_from_the_Crisis.pdf (19.11.2018)

⁸⁶2008 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2008, SI-12, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> (28.11.2017)

2010 yılında ekonomi tekrar canlanmaya ve büyümeye başlamıştır. Bankalar şube sayılarını arttırmış, sektörde istihdam imkanı sağlamışlardır. Şube kanalı dışındaki bankacılık faaliyetlerinde teknoloji yatırımları gerçekleşmiştir. Açık şube sayısı 9.465 olmuştur. Mevduat bankaları 432 adet artmış, kalkınma ve yatırım bankalarında 3 adet azalma görülmüştür. Şube sayısı yıl sonunda en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Şube başına düşen kişi sayısı tüm bankalar geneline bakıldığında 7.280 kişi olmuştur.⁸⁷

Tablo 5: 2010-2011 Dönemine İlişkin Parasal Önlemler ve Bankacılık Önlemler

2011 Yılı Parasal ve Bankacılık Önlemleri		
Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın Aldığı Önlemler		
Tarih	Zorunlu Karşılıklarla İlgili Alınan Tedbirler	Likiditeye Etkisi
Oca.11	TL cinsi yükümlülükler için zorunlu karşılık oranları 2 puanın üzerinde artırılmıştır.	9,8 milyar TL azaltılmıştır.
Mar.11	TL cinsi yükümlülükler için zorunlu karşılık oranları 4 puanın üzerinde artırılmıştır.	19,1 milyar TL azaltılmıştır.
Nis.11	YP ve TL cinsi yükümlülükler için zorunlu karşılık oranları 1 puanın üzerinde artırılmıştır.	3,6 milyar TL azaltılmıştır.
Tem.11	Uzun vadeli YP cinsi yükümlülükler için zorunlu karşılık oranları 1 puan azaltılmıştır.	0,9 milyar TL artırılmıştır.
Ağu.11	YP cinsi yükümlülükler için zorunlu karşılık oranları 0,5 puan azaltılmıştır.	1,4 milyar TL artırılmıştır.
Eyl.11	Altın ve kıymetli maden depo hesaplarını da zorunlu karşılığa tabi hale getirilmiştir.	1,3 milyar TL azaltılmıştır.
Eki.11	YP cinsi yükümlülükler için zorunlu karşılık oranları 0,5 puanın üzerinde azaltılmıştır.	2,3 milyar TL artırılmıştır.

Kaynak: 2011 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2011, SI-6, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z>, (28.11.2017)

Global risklerin finansal istikrar ve büyüme üzerindeki etkilerini belirlemek için parasal önlemler ve bankacılık sistemine ilişkin tedbirler alınmıştır. Bunlardan bazıları likidite artışı, kredi büyümesine sınır getirilmesi, toplam krediler içinde bireysel kredi payının üçte bir olarak tutulması ve risklerin iyi yönetilmesidir.⁸⁸

⁸⁷ 2010 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2010, SI-27, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> (28.11.2017)

⁸⁸ 2013 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2013, SI-9 <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z>, (28.11.2017)

G20 (Group of 20) ülkeleri ile yapılan toplantılarından çıkan kararlar ve uluslararası kuruluşların tavsiyeleri hızlı bir şekilde yürürlüğe alınmıştır. Bu kapsamda, sermaye yeterliliği oranının en az % 12 olması belirtilmiştir. Zorunlu karşılıkların bilançoya oranı iki kat artışla % 11 seviyesine yükseltilmiştir. Zorunlu karşılıklara faiz ödemesi uygulamasına son verilmiştir. Kredi kartları ve tüketici kredileri için standart orandan daha fazla sermaye yeterlilik oranı kabul edilmiştir. Kredi portföyü için genel karşılık oranı yükseltilmiştir. Bu düzenlemeler ile bankalara daha güvenli çalışma olanağı sunulmuştur. Bankacılık sektöründeki kredi plasmanı arttırma amacına uygun olarak, sermaye yeterliliği aşağı yönlü hareket etmiş, özkaynak karlılığı azalmış, karın özkaynağı büyütme hızı yavaşlamıştır. 2013 yılında ekonomideki tüm belirtiler, bankacılık sisteminin risklere dayanıklılığını destekleme gücüne sahip bir bilanço yapısı olduğunu göstermiştir.

Tablo 6: İhtiyatlı Bankacılık Düzenlemeleri ve BDDK'nın Önlemleri

	Karşılıklar Yönetmeliği değişikliği
Eki.13	Genel karşılık oranları, beliri koşullara göre bazı tüketici kredileri için arttırılmıştır.İhracat kredileri için ve KOBİ'lere kullandırılan nakdi krediler azaltılmıştır
	Sermaye Yeterliliğinin Ölçümüne ilişkin Yönetmelik değişikliği
Eki.13	Kredi kartları borçlularına uygulanan risk ağırlığı taksit ödemesi kalan vadesine göre, kredi kartı aracılığı ile alınan mal, hizmetlerde, nakdi kullandırılan kredilerde ve taşıt kredilerinde risk ağırlığı vade farkı göre arttırılmıştır.
	Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmelik değişikliği
Eki.13	Kredi kartı limitine bağlı olarak belirlenmiş olan %25-35 bandındaki asgari ödeme tutarları %30-40 bandına çıkarılmıştır. Kredi kartı limiti, gelir ile uyumlu olacak şekilde düzenlenmiştir. Limit arttırım taleplerinde, öncelikle kişinin gelir düzeyi kontrol edilmesi yükümlülüğü getirilmiştir. Asgari ödeme tutarına ilişkin değişiklikler yapılmıştır.

Kaynak:2013 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2013, SI-18, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z>, (18.02.2019)

Operasyonel altyapının son dönem teknolojilerle desteklenmesi, şube sayısının artması, şube kanalı dışındaki uygulamalar ve mobil bankacılık yolu ile finansal hizmetlerin çeşitliliğinin artması şeklinde finans sektörüne katkı artmaktadır.⁸⁹

Tablo 7: 2013 Dönemine İlişkin Parasal Önlemler ve Bankacılık Önlemler

	Döviz Piyasası ile İlgili Alınan Tedbirler	Etkisi
2013	Merkez Bankası döviz satım ihaleleri aracılığı ile döviz likiditesi sağlamaya yönelik yoğun adımlar atmıştır.	17.6 milyar dolar satılmıştır.
	Zorunlu Karşılık Oranlarında Yapılan Değişiklikler	
2013	TL cinsinden yükümlülükler için zorunlu karşılıklar 50 baz puan, YP cinsi yükümlülükler için 100 baz puan yükseltilmiştir.	620 milyon TL, 4.2 milyar dolar, 640 milyar dolar karşılığı altın çekilmiştir.
	Rezev Opsiyon Mekanizması	
2013	Zorunlu karşılıkların yp cinsi tesislerin hepsinde rezev opsiyon katsayısı 0,4 puan altın cinsi tesislerde 0,2 puan artırılmıştır.	TCMB rezervleri 2.8 milyar ve 1.2 milyar dolarlık altın yükselmiştir.
2013	Zorunlu karşılığa tabi yükümlülükler hesaplanırken, doğrudan zorunlu karşılığa tabi kalemler dikkate alınmıştır.	

Kaynak:2013 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2013, SI-18, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z>, (18.02.2019)

2014 yılında Tasarruf açığının düşürülmesi ve enflasyonun düşürülmesi amacıyla kredi ve para politikasının sıkılaştırılması, bankacılık sektörünün performansına etki etmiştir. 2014 yılının ilk 6 ayında, Merkez Bankası'nın fonlama maliyetini artırması kredi faizlerini yukarı gitmesini hızlandırmıştır.⁹⁰

⁸⁹2013 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2013, SI-9, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> (28.11.2017)

⁹⁰2014 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2014, SI-13, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> (28.11.2017)

2015 yılında, Türkiye ekonomisi öngörülerin üzerinde, yüzde 4 büyümüştür. İç tüketim büyümeyi desteklemiştir. Tasarruf oranı artmıştır. Genç ve dinamik nüfusla birlikte işgücüne katılım artmış, enflasyon hedefin üzerinde kaldı. TCMB likiditeyi sıkılaştırmıştır. Faiz oranları yükselmiş, TL 2015 yılında değer kaybetmiştir. Döviz rezervleri azalmıştır. Şirketlerin piyasa değeri ve dış ticaret açığı gerilemiştir. Cari işlemler açığı daralmıştır. Kısa vadeli borç stoğu azalmıştır. Krediler artmış ve ekonomik büyümeyi desteklemiştir. Özkaynaklar risklere göre daha yavaş artmıştır. Karlılık azalıp. bankaların piyasa değeri hızla düşmüştür.

2016 yılında ülkemiz ekonomisini doğrudan ve dolaylı olarak etkileyen iç ve dış kaynaklı olaylar yaşanmıştır. ABD merkez bankasının (FED) faiz oranlarını yükseltme eğilimine girmesi, ülkemizde içinde olduğu gelişmekte olan ülkelerden para çıkışları, uluslararası piyasalarda görülen dalgalanmalar, ülkemizin yakın coğrafyası ve sınırlarında yaşanan siyasi hareketlilikler ve 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan hain darbe girişimi gibi bir çok beklenmedik şoklarla karşı karşıya kalmıştır. Türk bankacılık sektörünün sağlam aktif pasif yapısı, yeterli özkaynakları, ekonominin denetleyici ve düzenleyici kurumları arasındaki sağlıklı iletişim söz konusu olumsuz şokların ekonomi ve sektörler üzerindeki yıkıcı ve yıpratıcı etkilerini sınırlandırmıştır.

Toplam aktifler yıllık bazda %8 artarak ve 2.731 milyar TL'ye olmuştur. Gayrisafi yurtiçi hasıla içinde toplam aktiflerin payı %105 olmuştur. Aktiflerin dağılımında, krediler %64, menkul kıymetler %13 düzeyindedir. Aktiflerin %53'ü mevduat ile %27'si mevduat dışı kaynaklar ile karşılanmıştır. Aktifler içinde özkaynakların payı ise %11 seviyesindedir.

Net kar rakamının, her yıl özkaynaklara eklenmesi sebebi ile özkaynak büyüklüğü 300 milyar TL'ye ulaşmıştır. Sermaye yeterliliği % 15,6 seviyesinde, çekirdek sermaye ise % 13,2 seviyesine oluşturmuştur. 2016 sonu itibariyle kredi kacmi 1.747 milyar TL olmuştur. Kredilerin mevduata oranı % 119 düzeyinde yaklaşık aynı kalmıştır.

91

⁹¹2016 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2016, SI-14, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> (18.02.2019)

Tablo 8: Ocak 2016- Mart 2017 Dönemine İlişkin Parasal Önlemler ve Bankacılık Önlemler

TCMB'nin Ocak 2016 Mart 2017 Arası Aldığı Önlemler	
Konu	Açıklama
Faiz Politikası	Mart Eylül arası dönemde gecelik borç verme faizi %12,25'ten %9.75'e, marjinal fonlama faizi %10,75'ten %8,25'e düşürülmüştür.
	Kasım'da gecelik borç verme faizi ve marjinal fonlama 25 baz puan yükseltilmiştir.
Zorunlu Karşılıklar	Eylül ve Ağustos ayında TL cinsi zorunlu karşılıklar 50 baz puan indirilmiştir.
	YP zorunlu karşılıklar 50 baz puan indirilmiştir.
Rok Katsayıları	Katsayılar 0,1 ile 0,2 arası düşürülmüştür.
	Altın teşviki için yeni katsayı 1 olarak belirlenmiştir.
Likidite ve Fonlama	15 Temmuz sonrası piyasaya kesintisiz likidite sağlanmıştır.
	Haftalık vadeli fonlama stoğu haftanın günlerine ayrılmıştır.
Reeskont Kredileri	Reeskont kredi limiti 20 milyar dolara çıkarılmıştır.
	31.12.2016'ya kadar vadesi dolacak ihracat ve döviz kazandırıcı hizmetler reeskont kredileri için azami 31.03.2017 tarihine kadar vade uzatılabilmesine karar verilmiştir.
Kredi Kartı Faizi	Kredi kartı faiz oranları düşürülmüştür
	YP cinsi teminat oranları %50'den %70' çıkarılmıştır.
Teminat Fazla İskonto Oranları	TL işlem karşılığı TL ve YP teminatların iskonto oranları tür ve vadeye göre yeniden düzenlenmiştir.
	TL ve YP likidite yönetiminde esneklik sağlanması amacıyla TL depoları karşılığı döviz depoları açılması kararı alınmıştır.

Kaynak:2016 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2016, SI-14, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> (18.02.2019)

Söz konusu dönemde devletin iktisadi üretkenliği destekleyen uygulamaları ve makro ihtiyadi önlemleri uluslar arası düzeye getirmesi kredi talep edenleri ve kredi verenleri bir araya getirerek sürecin kolaylaşmasını sağlamıştır. Kredi artış hızı yılın bitiminde %14 seviyesine ulaşmıştır.

Faiz ve kur riskinin yönetiminde türev ürünler önemli rol oynamıştır. Borsa İstanbul'da (BIST) işlem gören bankacılık hisse senetlerinin piyasa değerinin, piyasa toplam değerine oranı %27 olurken, piyasa değerinin defter değerine oranı 0.88'den 0.84'e inmiştir. BDDK tarafından yapılan açıklamaya göre, 2016 yılının ilk 3 ayında

bankacılık sektörünün uluslararası standartlara uygun hale getirilmesi tamamlanmıştır. Basel komitesi yaptığı değerlendirmede bu uygunluğu doğrulamıştır.⁹²

Uluslararası uyumun sağlanması ile birlikte makro ihtiyati önlemler arasında bulunan ancak Basel III'e göre daha ağır koşullar getiren konularda değişikliğe gidilmiştir. BDDK sermaye yeterliliği rasyosunun % 12 seviyesinde olması konusunda ısrarcı olmuştur. 21 Aralık 2016 tarihinde Avrupa Birliği Komisyonu bir karar yayınlamış, Türkiye'nin eşdeğer ülke olduğu ifade etmiştir. Bu ifade ile, ülkemizde bankacılık sisteminin Avrupa Birliği ile eşdeğer bir uygulamaya tabi olduğu vurgusu yapılmıştır. Avrupa Birliği Komisyonu'nun kararına göre, ülkemiz bankacılık sisteminin denetleme ve düzenleme yapısının Avrupa Birliği ile eşdeğer olduğu bilgi ortaya çıkmaktadır. Türk bankacılık sektörünün Finansal Piyasa Alt yapılarına ilişkin düzenlemelere uyumluluğu , Finansal Sektör Değerleme Programı kapsamında yapılan analizlerin sonuçları ile doğrulanmıştır.⁹³

⁹²2016 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2016, SI-14, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> (18.02.2019)

⁹³2016 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2016, SI-14, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> (18.02.2019)

Tablo 9: Ocak 2017- Mart 2018 Dönemine İlişkin Parasal Önlemler ve Bankacılık Önlemler

TCMB'nin Ocak 2016 Mart 2017 Arası Aldığı Önlemler	
Konu	Açıklama
Faiz Politikası	Marjinal fonlama faizi %8,5'ten %9,25'e çıkarılmıştır
	Bankalararası Borçlanma Piyasası'nda saat 16:00 ile 17:00 arası gecelik vadede uygulanan TCMB borç verme faiz oranı %10'dan %12,75'e yükseltilmiştir.
Zorunlu Karşılıklar	YP Cinsinden zorunlu karşılıklar 50 baz puan düşürülmüştür.
Rok Katsayıları	Rezerv Opsiyon Mekanizması kapsamında döviz imkan oranının üst sınır %60'tan %55'e düşürülmüştür.
Likidite ve Fonlama	Bankalararası Borçlanma Piyasası'ndan bankaların borç alma limitleri gecelik vade için sıfıra düşürülmüştür. Gün içi limit işlemleri için bankalara tanınan limitler gecelik vade limitinin iki katı olacak şekilde düzenlenmiştir.
Reeskont Kredileri	01.02.2018 tarihine kadar vadesi dolacak ihracat kredileri ve döviz kazandırıcı hizmet reeskont kredilerinin, vadede ödenmesi durumunda dolar için 3,70, euro için 4,30, sterlin için 4,80 kuru kullanılarak TL yapılmasına imkan tanınmıştır
TL Depoları karşılığı döviz depoları	TL ve YP likidite yönetiminde esneklik sağlanması amacıyla TL depoları karşılığı döviz depoları açılması kararı alınmıştır.
Döviz Piyasaları	TL uzlaşmalı döviz satım ihalelerinde başlama kararı alınmıştır. 2017 yıl sonuna kadar vadeli döviz satım pozisyon tutarının en fazla 3 milyar dolar olması planlanmıştır.

Kaynak: 2017 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2017, SI-14, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> (18.02.2019)

Global finans piyasalarının getirdiği dış kaynaklı değişiklikler ve coğrafi risklerin artmasına karşın, ülkemiz 2017 yılında ekonomik büyüme sağlamıştır. Amerika merkez bankasının bilançosunda görülen küçülme eğilimi, Amerika' da faiz oranlarının artmasına, küresel piyasalarda dalgalanma görülmesi, TL'nin değerindeki volatilité, Türkiye'ye sınır ülkelerde yaşanan siyasi olumsuzluklar ekonomik büyümeyi yavaşlatan unsurlar haline gelmiştir. Ancak devletin uyguladığı ihtiyatlı politikalar neticesinde büyüme hızı bir miktar artmaya devam etmiştir. Yurtiçi talepte canlanmayı sağlayacak tedbirlerin yanı sıra , yatırımı ve üretimi özendirici teşviklerin varlığı iktisadi faaliyetler ve yurtdışı talepteki canlanma ile 2017 yılı 6. Ayından itibaren ivme kazanmıştır.

Bankacılık sistemi Kredi Garanti Fonu (KGF) aracılığı ile iktisadi aktiviteyi destekleyerek büyüme ve istihdama katkı sağlamıştır. Kredi hacmi ile mevduat büyüklüğü arasındaki fark, karın özkaynaklara eklenmesi ve dış kaynaklar temin edilmesi yolu ile kapatılmıştır. Bankacılığın küresel standartlara uygun hale getirilmesi yönündeki düzenleme çalışmaları devam etmiştir. Avrupa Birliği konseyi tarafından Türkiye'nin Basel koşullarına tam bir uyum içinde olduğu belirtilmiştir. UFRS 9'a (Uluslararası Finansal Raporlama Standartları) geçiş testleri devam etmiştir.

Toplam aktifler yıllık % 19 oranında büyüyerek 3.258 milyar TL olmuştur. Gayrisafi yurtiçi hasıla içinde toplam aktiflerin payı %105 seviyesindedir. Kredilerin aktifler içindeki oranı %65, menkul kıymetlerin oranı %12'dir. Aktiflerin %53'lük kısmı, mevduat ile, %28 lik bölümü ise mevduat dışı kaynaklar ile karşılanmıştır. Toplam aktifler içinde özkaynakların payı %11'dir. Net kar özkaynaklara eklendiğinden özkaynak büyüklüğü 59 milyar TL artmış ve 359 milyar TL'ye ulaşmıştır.⁹⁴

Özkaynak artışı, uluslararası uygulamalara paralellik gibi düzenlemelerin etkisi ile sermaye yeterlilik rasyosu 100 baz puan artış göstererek % 16,6 seviyesine gelmiştir. Çekirdek sermaye 70 baz puan artışı ile % 13,9 ile seviyesini korumuştur. 2017 yılı sonunda kredi büyüklüğü 2.112 milyar TL olmuştur. Bu haliyle mevduat rakamını (1.711 milyar TL) ve özkaynak rakamının (359 milyar TL) toplamını aşmıştır. Krediler 2017 yılında 364 milyar TL artmıştır. Bu artışın 316 milyar TL'si mevduat ve özkaynak artışıyla; 48 milyar TL'si ise mevduat dışı kaynaklarla finanse edilmiştir.

2017 yılında KGF ile kullanılan kredilerde ve hazine garantili kredi kullandırımında artış yaşanması, 212 milyar TL büyüklüğünde kredi hacmi oluşmuştur. Gayrisafi yurtiçi hasıla içinde kredilerin payı %68'dir. Krediler içinde TL kredilerin payı yüzde 68 düzeyindedir. Kredilerin %50'si büyük ölçekli işletmelere, %25'i bireysel müşterilere, %25'i ise kobilere kullanılmıştır. Krediler içinde tahsili geçmiş alacakların payı %3'tür. Tahsili geçmiş alacakların %79'una karşılık ayrılmıştır. Krediler geneline bakıldığında aktiften silinen varlıkların payı %1.7, yeniden yapılandırılan kredilerin payı %3.7 düzeyindedir. Kredi hacmindeki artışla birlikte, kar rakamındaki büyüme %31 olarak artmıştır.

⁹⁴2017 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2017, SI-14, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> (18.02.2019)

Faiz dışı giderlerin artışın büyük çoğunluğunu ayrılan karşılıklar oluşturmuştur. Bu artış kar marjına sınırlı etki yapmıştır. Özkaynakların ortalama karlılığı %13.2'den %14.8'e çıkmıştır. Ortalama özkaynak karlılığı ile DİBS getiri farkı 1.8 puana inmiştir. Ortalama aktif karlılık %1.5 olmuştur. Aktifler içinde yabancı para kalemlerin payı %39 olurken, kaynaklar içindeki payı %47 olmuştur. Bilançodaki döviz pozisyonu -48 milyar dolar olurken, toplam net pozisyon 1 milyar dolar olmuştur.

Türev ürünler taahhütlerin %78'ini oluşturmakla birlikte, faiz ve kur riski yönetiminde koruma amacıyla kullanılmıştır. BIST nezdinde işlem gören bankacılık sektörüne ait hisse senetlerinin piyasa değeri 233 milyar dolara yükselmiş, sektörün piyasa değerinin toplam piyasa değeri içindeki payı %27 olmuştur. Piyasa değerinin defter değerine oranı 0,88'den 0,84'e güncellenmiştir.⁹⁵

3.TÜRKİYE'DE BANKA ÇEŞİTLERİ VE İŞLEVLERİ

Finans sektörü, 2001 krizinin ardından Türkiye'nin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programıyla uygulanan düzenleyici reformlar ve yapısal değişiklikler sayesinde 2008 küresel kriz sırasında dirençli olduğunu göstermiştir.

Sektörde uygulanan reformlar sonucunda yatırımcı güvenini artmış ve sektör 2001 krizi sonrasında en fazla doğrudan yabancı yatırım çeken sektörlerden biri olmuştur.

Finans sektörü içinde en büyük payı bankacılık hizmetleri elinde bulundurmaktadır. Sigortacılık hizmetleri ve diğer finansal faaliyetler finansal sektör içindeki önemli bir yere sahiptir .

2018 Aralık ayı verileri baz alındığında, Bankaların sermaye yapısına göre dağılımına bakarsak, 3 adet kamu bankası 9 adet özel sermayeli banka, 21 adet yabancı sermayeli banka, 13 adet kalkınma ve yatırım bankası, 6 adet⁹⁶ katılım bankası, ve 1 adet TMSF'ye devrolan banka olmak üzere, toplam 53 adet banka bulunmaktadır.⁹⁷

⁹⁵2017 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, Türkiye Bankalar Birliği, Bankalarımız Kitabı, 2017, SI-14, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> (18.02.2019)

⁹⁶Türkiye Emlak Katılım Bankası A.Ş 2018 yılında faaliyet izni almıştır. Ancak bu çalışmayı etkileyen herhangi bir faaliyeti bulunmamaktadır.

⁹⁷https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp(03.04.2018)

3.1 Mevduat Bankaları

Mevduat Bankaları kendi içinde bankalar sermayelerine göre ayrılmaktadır. Bu ayırım, kamu sermayeli mevduat bankaları, özel sermayeli mevduat bankaları, yabancı sermayeli mevduat bankaları ve TMSF bünyesindeki bankalar şeklindedir.

3.1.1 Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları

Kamu sermayeli mevduat bankaları içinde 1757 yurtiçi şube ve 23 yurtdışı şubesiyle Ziraat Bankası, 988 yurtiçi şube ve 6 adet yurtdışı şubesiyle Halkbank, 944 yurtiçi şubesi ve 3 yurtdışı şubesiyle Vakıfbank yer almaktadır.

3.1.2 Özel Sermayeli Mevduat Bankaları

Adabank, Akbank, Anadolubank, Fibabanka, Şekerbank, Turkish Bank, Türk Ekonomi Bankası, Türkiye İş Bankası, Yapı ve Kredi Bankası özel sermayeli mevduat bankalarını oluşturmaktadır.

3.1.3 Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna Devredilen Bankalar

Birleşik Fon Bankası bu kapsamdadır.

3.1.4 Yabancı Sermayeli Olup Türkiye’de Kurulmuş Olanlar

Alternatif Bank, Bank Of China, Bank Of Tokyo-Mitsubishi UFC Turkey, BurganBank, Citibank, Denizbank, DeutscheBank, Finansbank, HSBC Bank, ICBC Turkey Bank, ING Bank, Odeabank, Rabobank, Turklandbank, Garanti Bankası Türkiye’de kurulan yabancı sermayeli bankalardır.

3.1.5 Yabancı Sermayeli Olup Türkiye’de Şube Açanlar

Bank Mellat, Habib Bank Limited, Intesa Sanpaolo S.P.A, JPMorgan Chase Bank, Societe Generale yabancı sermayeli olup Türkiye’de şube açmışlardır.⁹⁸

3.2 Kalkınma ve Yatırım Bankaları

Kalkınma ve yatırım bankaları sermayelerine göre Kalkınma ve Yatırım Bankaları Kamu Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları, Özel Sermayeli Kalkınma

⁹⁸https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp (19.12.2018)

ve Yatırım Bankaları, Yabancı Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları olarak ayrılmaktadır.

3.2.1 Kamu Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları

İller Bankası, Türk Eximbank, Türkiye Kalkınma Bankası bu grupta yer alan bankalardandır.

3.2.2 Özel Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları

Aktif Yatırım Bankası, Diler Yatırım Bankası, GSD Yatırım Bankası, İstanbul Takas ve Saklama Bankası, Nurol Yatırım Bankası, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası bu grupta yer alan bankalardandır.⁹⁹

3.2.3 Yabancı Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları

BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası, Merrill Lynch Yatırım Bank, Pasha Yatırım Bankası, Standard Chartered Yatırım Bankası, yabancı sermayeli kalkınma ve yatırım bankalarındandır.

3.3 Katılım Bankaları

Albaraka Türk Katılım Bankası, Kuveyt Türk Katılım Bankası, Türkiye Finans Katılım Bankası Vakıf Katılım Bankası, Ziraat Katılım Bankası,ve Emlak Katılım Bankası bu grupta yer alan bankalardır.¹⁰⁰

4. TÜRKİYE ALTIN PİYASASI

Cumhuriyetin kurulmasından 1960’a kadar hükümetler tarafından, T.C. Merkez Bankası için altın rezervleri biriktirmeye ihtiyaç duyulmuştur. Bu dönemde gerek dövizde, gerekse dış ticarete sıkı kontroller sürdürülmüş, altın ticareti büyük ölçüde ihmal edilmiştir.

1960 ile 1980 arası dönemde ise iç ve dış altın akımlarında artış yaşanmış olup , altın kaçakçılığını kontrol altına almak için önlemler arttırılmıştır. Bu amaçla ‘‘Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu’’getirilmiştir. 11 Ağustos 1962 tarihli 17 Sayılı

⁹⁹https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp (19.12.2018)

¹⁰⁰<http://www.emlakbank.com.tr/> (18.02.2019)

Karar, Maliye Bakanlığını' na kıymetli maden ihracını ve ithalini, kıymetli taş ve ürünlerin ihracını, yasaklama, kısıtlama ve düzenleme yetkisi vermiştir. Bu kararın, altın kaçakçılığını önlemek amacıyla alınmasına rağmen, yasal olmayan işlemlerin sayısını arttırmıştır. Türkiye bu dönemde ithalatın serberst olmaması nedeniyle yasal olmayan yollarla yılda yaklaşık 80 ton ithal etmiştir.¹⁰¹

1960-1980'li yılların sıkı hükümet kontrolleri dönemi, ekonomik kaos ve askeri darbe ile sona ermiştir. Enflasyon üç rakamlı düzeylere ulaşmış, büyüme oranları negatife düşmüş ve ülke dış yükümlülüklerini yerine getiremez olmuştur. Koruma duvarı arkasında gelişen sanayi, iç ve dış piyasada rekabet gücünü kaybetmiştir.¹⁰²

Bu dönemde altının en önemli rolü , kambiyo aracı olarak kullanılmasıdır. Döviz kurlarının sabit olduğu durumlarda altın, dış ticarete işlemlerinde gereken esnekliğe sahip bir araç niteliğindedir. Bu sebeplerle İstanbul'da, merkezi Tahtakale olan serbest altın piyasası gelişmiştir. 1970'li yılların sonunda döviz kaynaklı krizlerin endişe verici boyutlara ulaşmıştır. Bu dönemde Merkez Bankası hammadde ithalatı için gereken ödemeleri yapamamış, Tahtakale piyasası aracılığıyla zorunlu ithalat ödemeleri gerçekleştirilmiştir. Söz konusu ödemelerin finansmanı amacıyla ülkeden büyük miktarda altın çıkışı gerçekleşmiştir. Resmi olmayan bu piyasa aracılığıyla ülkemiz gelişimine devam etmiştir.

1970'li yıllarda başlayan ve 1980'e kadar hızlanarak gelen korkunç boyutlara ulaşan enflasyona karşı altın talebinin artması, altın fiyatlarındaki yükselişlerin enflasyon hızından daha yüksek olması neden olmuştur. 1973 Ocak ayında 211 TL olan Cumhuriyet altını; 1980 Aralık ayında 12.634 TL 'ye çıkması bu duruma verilecek en iyi örnektir.

24 Ocak 1980 tarihinde hükümet dışı açılma politikası içeren bir yeniden yapılanma programını belirleyerek küresel piyasalar ile birleşme çalışmaları yürütmüştür. Programın ilk aşamasını oluşturan döviz kurları liberasyonu, altın ticaretinin liberasyonunu da gerekli kılmıştır. Çünkü hükümet, döviz kurlarında denge kurmak için, altın fiyatlarını dikkate almaktadır. Ayrıca, bir yandan illegal kanallardan altın ithalatı Türk piyasalarında altının maliyetini arttırırken, diğer yandan da altın ticaretçilerinin

¹⁰¹Akın Yavuz, "Altın Piyasaları ve Türkiye Ekonomisindeki Yeri", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008, s.70

¹⁰²Yavuz, s.75

döviz ihtiyaçları paralel piyasada döviz kurlarının yükselmesine, böylece resmi ve paralel piyasalar arasındaki kur farkının açılmasına yol açmaktadır.

Dışa açılma programının en önemli hedefi, sermaye, mal ve döviz sermaye piyasalarıda dahil olacak şekilde piyasa genelinde serbest piyasa kurlarının hakim olmasını temin etmek olmuştur. Bu liberalleşme önlemleri altın ticaretinin liberalleşmesi üzerine büyük etki yapmıştır. Altın sektörünün gelişmesi için yapılan çalışmalar ve altın konusundaki yasal düzenlemeler ile altın sektörü kurumsal bir kimlik kazanmıştır.

Altın ile ilgili bu gelişmeler, yurtiçi fiyatlarıyla yurtdışı fiyatları arasındaki farkın azalmasına, altın ithalatının artışına ve maliyetlerin düşmesi sağlanmıştır. Sektörün dünyada rekabet şansının artışıyla ithal edilen altın hem yurt içi hem yurtdışı talebi karşılayacak miktarda büyüme eğilimi göstermiştir.¹⁰³

4.1 Türk Lirası Karşılığı Altın Piyasası

Ülkemiz ekonomisinde ve finans piyasaların büyümesinde altın her konuda belirleyici olmuştur. Türkiye’de serbest piyasaya entegre olmak amacıyla uygulanan kararlar, ve düzenlemeler altın sektörünün büyümesine de olumlu katkılarda bulunmuştur. 1980 yılında alınmış kararlar, altın kaçakçılığının yoğunlaştığı ve ülkemiz altın fiyatlarıyla, yurtdışı altın fiyatlarının farkının açıldığı dönemde dışa açık bir ekonomiye geçme noktasında bir kırılma noktası olmuştur.¹⁰⁴ Benzer şekilde 1983-1984 yıllarında alınan kararlarla altın ithalatının serbestleşmesinin önü açılmıştır. Aynı karar ile döviz ve altın kurlarının Türk Lirası karşılıklarının belirlenmesinde merkez bankasına yetki tanımlanmıştır.¹⁰⁵ Altın piyasasına ilişkin alınan kararlar doğrultusunda, 1984 yılında merkez bankası bünyesinde Türk Lirası Karşılığı Altın Piyasası kurulmuştur. Bu piyasa aracılığı ile Merkez Bankası’nın ithal ettiği altınlar yurt içindeki yatırımcılara döviz ve efektif karşılığı satılmıştır.

¹⁰³İstanbul Altın Borsası Başkanlığı, İstanbul Altın Borsası ve Kıymetli Maden Sektörü Ek 12, s.10

¹⁰⁴Özlem Tağtekin, “Türkiyenin Altın Piyasasındaki Konumu ve Türk Altın Yatırımcısının Davranışına İlişkin Bir Araştırma”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü Tartışma Metinleri, s.6

4.2 Döviz Karşılığı Altın Piyasası

Merkez Bankası, işlenmemiş altın ithaline yetkisi olan tek kuruluş olmakla birlikte, 29 Şubat 1989 tarihinde Döviz Karşılığı Altın Piyasası'nı kurmuştur. Bu dönemde, Bakanlar Kurulu'nun yeni kararı ile Merkez Bankasının altın piyasasındaki yetkisi güçlendirilmiştir. Ayrıca, bankalar, katılım bankaları ve yetkili müesseseler, döviz karşılığı altın ticareti yapmaya yetkili kılınmışlardır.¹⁰⁶

Türk lirası karşılığı altın piyasalarının aksine döviz karşılığı altın piyasalarının örgütlü üyeleri vardır bu piyasanın üyeleri şu kuruluşlardır.

* Türkiye de faaliyet göstermekte olan ulusal ve yabancı bankalar

* Özel finans kurumları

* Yetkili müesseseler

Bu piyasa, ekonominin içindeki yerini kısa sürede alabilmiş, iyi kabul görmüş ve sürekli büyüme göstermiştir. Yıllık ortalama altın tüketimi, 1989 öncesindeki 80-100 ton olan seviyesinden yılda 150 ton seviyesine yükselmiştir. 1993 yılında bu piyasa yoluyla ithal edilen altın 163 ton olmuştur. Döviz karşılığı altın piyasasının başarılı olduğu kabul edilmektedir. Türkiye'ye kaçak yollarla altın girişini engellemiştir. Piyasa, altın alıp satacak şekilde iki yönlü örgütlenmiş olmasına rağmen tek yönlü çalışmış, yurt dışında satışlar çok yönlü miktarlarda kalmıştır.¹⁰⁷

Türkiye altın piyasasının dışa açılmasındaki en önemli gelişme, Döviz Karşılığı Altın Piyasası'nın kurulması olmuştur. Sistemin önemli sorunları, TCMB' nin altın ithali yetkisine sahip tek kurum oluşundan kaynaklanmıştır. *Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı karar* ile sermaye hareketlerindeki yasak kalkmıştır. Buna bağlı olarak, altının finansal sistemin önemli bir oyuncusu olan altın ile ilgili de değişikliklerin yapılması gerekliliği doğmuştur. 32 Sayılı karar ile 1993'te yapılan değişiklikle yurtiçindeki altın fiyatının dünya fiyatlarına paralel olacak şekilde serbestçe belirlenmesi ve altın ithalat ve ihracatı serbest kılınmıştır.¹⁰⁸

Altın piyasasında liberalleşme paralelinde alınan kararlar ile altının ticari platforma aktarılmasında ithalat ihracata yönelik düzenlemeler getirilmiş, bu

¹⁰⁶ Yavuz, s.92

¹⁰⁷ Yavuz, 80

¹⁰⁸ Türkiye'de Kuyumculuk ve Altın, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2003, Yayın No:43, s.41

düzenlemeler ile yurtiçi altın fiyatları ile yurtdışı altın fiyatları arasındaki farkın küçülmesini sağlamıştır. Bu durumun sonucu olarak maliyetler düşmüş, sektörün dünyada rekabet şansı artmıştır. Yurtiçi ve yurtdışı ihracata olanak sağlayan bir büyüme süreci başlamıştır.¹⁰⁹

4.3 Borsa İstanbul Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası

1993 yılında *Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar*'da yapılan düzenlemelerle altının fiyatının serbestçe tespit edilebilmesi sağlanmış, bunun yanında altının ithalat ve ihracatı serbestleştirilmiştir. Bu düzenlemelerin sonucu olarak sektörde büyüme hızı artmış, altın ile ilgili yeni kararları beraberinde getirmiştir. Altın sektöründe yeniden yapılandırma çalışmaları sürdürülmüştür. İstanbul Altın Borsası'nın yeni adıyla Borsa İstanbul Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası'nın kuruluşu ile ilgili ilk düzenleme olan 1993 tarihli Kıymetli Madenler Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmelik yayınlanmıştır. İlgili yönetmeliğe bağlı olarak 26 Temmuz 1995 tarihinde İstanbul Altın Borsası faaliyete geçmiştir.

Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası'nın kuruluş amaçları sıralandığında, son yılların en hızlı büyüyen sektörolan altın sektörü ile finans sektörü arasında köprü olmak, kurumsal yapıya sahip olması için sektörü desteklemek, dünyada rekabet etmesine ve önemli ihracat kalemlerinden biri olmasına katkı sağlamak, kıymetli madenlerin dünyadaki örneklerine eşdeğer koşullarda işlem görmesi için uygun piyasa ortamını sağlamak, sektöre likidite sağlamak, kıymetli maden alım satım işlemlerinde referans fiyatın belirleyicisi olmak, öncelikli olarak altın olacak şekilde kıymetli madenlere dayalı yatırım araçları aracılığıyla finansal ürün çeşitliliğini arttırarak yurtiçi ve yurtdışı piyasalarla bütünleşmeyi sağlamak diğer yandan kıymetli taş işlemleri yaparak sektöre gereken ortamı ve organize piyasa koşullarını sunmak sayılabilir.

Bunun dışında, 6362 Sayılı *Sermaye Piyasası Kanunu* hükümleri kapsamında İstanbul Altın Borsası ile İstanbul Menkul Kıymetler Borsasının (IMKB) tüzel kişilikleri sonlanmıştır. Onların yerine, 03.04.2013'te Borsa İstanbul A.Ş. faaliyete başlamıştır. Kıymetli maden ve kıymetli taş işlemleri İstanbul Altın Borsası yerine Borsa İstanbul A.Ş. nezdinde kurulan *Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası* Bölümü tarafından yürütülmeye başlanmıştır.

¹⁰⁹ İstanbul Altın Borsası ve Kıymetli Maden Sektörü, İstanbul Altın Borsası Başkanlığı Yayını 12,s.11

Kıymetli madenler ve kıymetli taşlar alanında organize ve şeffaf bir piyasa olmasının yanı sıra Borsa İstanbul Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası Bölümü mevzuat gereği olarak bazı görevleri bulunmaktadır. Bu görev yetkilerden biri;¹¹⁰ *Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar'ın 7'nci maddesinin (a) ve (d) bentlerinde*, standart işlenmemiş şekilde olan kıymetli madenlerin ithalatının sadece Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile Borsa İstanbul Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası (Borsa İstanbul bünyesine katılmadan öncesinde İstanbul Altın Borsası) bünyesinde *kıymetli maden işlemleri yapmaya yetkili üyeler tarafından yapılabileceği düzenlenmiş ve bu üyeler tarafından ithal edilen standart ve standart dışı işlenmemiş kıymetli madenlerin 3 (üç) iş günü içinde Borsaya teslimi ile Borsada alım/satım zorunluluğu* getirilmiştir.¹¹¹

Yurtiçinde üretimi yapılan dore bar, granül şeklinde hammaddesi cevher olan kıymetli madenler Türkiye'deki rafinerilerde rafine edilir ve işlem tamamlandıktan 7 iş günü içerisinde Borsa kasalarına teslimi yapılmaktadır. Teslim alınan altınlar Kıymetli Madenler Piyasası'nda alım satıma konu olur. Borsa'nın belirlediği işlem esaslarına göre Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen ayar raporundaki miktarlara göre Kıymetli Madenler Piyasa'sında alım satımı yapılmaktadır.

Sermaye Piyasası Kurulunun (SPK), yatırım fonları, yatırım ortaklıkları ve borsa yatırım fonlarıyla ilgili tebliğlerine istinaden kıymetli madenlerin saklanması, BIST Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar piyasası tarafından yapılmaktadır.

Borsa İstanbul A.Ş. kasasında, TCMB hesabı adı ile bankaların, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Zorunlu Karşılık hesaplarına ait altınları saklanmaktadır.

Ham Elmas Ticaretinin Düzenlenmesine ve Denetlenmesine Dair 2006/11115 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Kimberley Süreci Sertifika Sisteminde İstanbul Altın Borsası günümüzdeki adıyla BIST Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası Türkiye'de ithalat ve ihracat otoritesi olarak belirlenmiştir. Buna göre, *ham elmasın ithal ve ihrac işlemlerini Kimberley Süreci Sertifika Sistemi çerçevesinde yürütmeye ve ibraz*

¹¹⁰<https://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi> (26.12.2018)

¹¹¹<https://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi> (26.12.2018)

edilen sertifikaların Kimberley Sürecine ilişkin belgelerde belirtilen asgari standartları taşıyıp taşımadığını incelemeye, katılımcı ülke ihracat otoritesi nezdinde sertifikaların teyidini almaya ve sertifika düzenlemeye Borsa İstanbul yetkili kılınmıştır.

Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası'nda faaliyet gösteren piyasalar şunlardır: ¹¹²

- 1) Kıymetli Madenler Piyasası
 - a) Standart Kıymetli Madenler
 - b) Standart Dışı Kıymetli Madenler
 - c) Cevherden Üretim Kıymetli Madenler
- 2) Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası
- 3) Elmas ve Kıymetli Taş Piyasası

İstanbul Altın Borsası, günümüzdeki adıyla BIST Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası, Kıymetli Madenler Borsası konumuna gelebilmek 1999 yılından itibaren yapılanma sürecine girmiştir. Bu sebeple mevzuatla ilgili değişikliklerin ve gümüş külçelerin tesliminden katma değer vergisinin (KDV) kaldırılması gerçekleşmiş ve Borsa'da gümüş ve platin gibi kıymetler de işlem görmeye başlamıştır.

Platin ve gümüşün BIST Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası'nda işlem görmesi, endüstri ve sanayi alanlarında dünya fiyatlarına eşdeğer fiyat oluşumu ile arz talep koordinasyonu, ithalat ihracat kararlarının alınmasında ve üretim alanında sağlanacak istikrar açısından önem teşkil etmektedir. ¹¹³

1/10/1999 tarihinde BIST Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası bünyesinde, haklın elindeki altınların ekonomik dolaşıma dahil edilebilmesi amacıyla, Standart Dışı Altın İşlemleri'nin başlamasına imkan tanınmıştır. Bu sayede kıymetli madenler piyasalarında "hurda altın" adı verilen standart dışı altınlar borsa nezdinde işlem görmeye başlamıştır. BIST Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası

¹¹²Kıymetli Madenler Piyasası, <http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi/kiymetli-madenler-piyasasi> (26.12.2018)

¹¹³İstanbul Altın Borsası, 2003, 13

bünyesinde standart dışı altın işlemlerinin yapılmaya başlanmasıyla birlikte hurda altın kurumsal bir yapı kazanmış ve hurda altına güven duyulmaya başlanmıştır.¹¹⁴

Kuyumculuk sektörü ile BIST Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası'nın entegre bir şekilde çalışabilmesi, halkın elinde atıl durumda bulunan kıymetli madenlerin etkin hale getirilmesi ve ülkemiz ekonomisine katkı sağlaması amacıyla BIST Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası'nda, kıymetli madenler piyasalarında "hurda altın" adı verilen standart dışı altınlar 1 Ekim 1999'da işlem görmeye başlanmıştır.¹¹⁵

Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar bünyesinde, kıymetli maden arz ve talebin organize piyasalar üzerinde karşılaşması, kuyumculuk sektöründeki üretim finansmanının düşük maliyetlerle temin edilmesi ve finans piyasalarının altını menkul kıymet yapısında algılaması amacıyla 24 Mart 2000 tarihinde Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası kurulmuştur. Borsa İstanbul A.Ş.'nin kuruluşuyla birlikte ödünç işlemleri, Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası kapsamında işlemlerini sürdürmektedir. Kıymetli madenlerin piyasada belli bir vade ve ödünç oranına göre ödünç verilmesi ve alınması işlemlerine denmektedir. Ödünç işlemlerinde ödünç veren tarafın alacağına karşılık olarak verilen sertifikanın vadeden önce piyasada alım satım işlemlerine sertifika işlemleri denmektedir.

4.4 İstanbul Altın Rafinerisi

BIST Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası'nın kurulmasını takiben Hazine Müsteşarlığı ve BIST Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasasının desteği ile 1996 yılında İstanbul Altın Rafinerisi A.Ş. (İAR) kurulmuş ve 2002 yılında ortaklık yapısı değişen İAR A.Ş., resmen faaliyete geçirilmiştir. İstanbul Altın Rafinerisi A.Ş.'nin faaliyet alanı, öncelikle altın, gümüş ve platin olmak üzere kıymetli maden borsalarında işlem görebilecek her çeşit kıymetli madeni cevher veya hurda halinden uluslararası standartta külçe bar veya endüstriyel ürün haline getirmek ve her türlü kıymetli maden rafine işlemlerini yapmaktır.

¹¹⁴ İstanbul Altın Borsası, 2003, 13

¹¹⁵ Borsa İstanbul <https://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi/kiymetli-madenler-odunc-piyasasi> (27.12.2018)

Piyasada yaratılan hurda altın arzı farklı ürün içeriklerinden elde edilen değişik saflıktaki altınlardan oluşmaktadır. Söz konusu altınların belirli kurallar dahilinde standart hale getirilebilmesi ve tekrar piyasaya sunulması için rafinaj işlemlerinden geçmesi gerekmektedir. Ülkemizde altın rafinaj işlemleriyle iştigal eden çok sayıda kurum bulunmakla birlikte, resmi anlamda kurulan ilk kurum İstanbul Altın Rafinerisi'dir.¹¹⁶

4.5 Mücevherat Sektörü

Kapalıçarşı Osmanlı devletinde iktisadi hayat ve toplumsal yaşantıda önemli bir yer etmiştir. Günümüzde yerli ve yabancı olmak üzere her kesimin ilgisini çeken bir konumdur. Kapalıçarşı kuyumcu dükkanları ve atölyeler ile bütünleşmiş bir şekilde akıllara gelmektedir.¹¹⁷ Kuyumculuk sektörü büyük ölçüde dağınık ve küçük atölyeler halinde faaliyet gösterebilir. Son dönemde altın mücevherat ihracatında görülen artış nedeniyle şirketleşme ve kurumsallaşma çalışmaları yoğunluk kazanmıştır.

Türkiye'nin kuyumculuk sektöründe en büyük rakibi olan İtalya, 1980'li yıllardan itibaren İsviçre bankalarından sağladığı düşük faizli altınları imalat sanayine yönelterek ihracata ağırlık veren ve altın mücevherat ve dekoratif eşya imalat sektöründe dünyada lider konumdadır.¹¹⁸ Avrupa Birliği üyesi bir ülke olan İtalya, Avrupa'nın diğer ülkelerine mücevherat pazarlama konusunda büyük avantaja sahiptir. İtalya'nın resmi mücevherat ihracatı ülkenin iç talebinin oldukça üstündedir. Resmi kayıtlara göre İtalya 1996 yılında yaklaşık 150 ülkeye mücevher ihracatı yapmıştır.¹¹⁹

İtalya'da altın ithalatı endüstriyel üretim karşılığında yapılmakta olup; bunun dışında işlenmemiş altın ithalatı yasaklanmıştır. İtalya'da ayrıca tam bir borsa örgütlenmesi de bulunmamaktadır.¹²⁰

¹¹⁶Çıtak, 78

¹¹⁷ İstanbul Altın Borsası, 2003, 11

¹¹⁸ Aziz, 1999, 24

¹¹⁹ Çıtak, 2004, 63

¹²⁰ Çıtak, 2004, 59

4.5.1 Türkiye Mücevherat Sektörü

Ülkemizde son 10 yılda kıymetli madenlerden yapılmış ziynet eşya ihracatı büyük ölçüde artmıştır. Bu artış, ülkemizin endüstrideki sıralamasını yükseltmiş ve bu alanda lider ülke konuma getirmiştir. Türk kuyumculuk sektörü her yıl 400 tona yakın altını ve 200 ton civarı gümüşü mücevherata dönüştürme gücüne sahiptir. Ancak tamamı dönüşüm kapsamına alınmamaktadır. Dünya altın mücevherat üretimi sıralamasında Türkiye ilk 10 ülke arasındadır. Dünya altın mücevherat üretiminde otoriteler tarafından Türkiye İtalyaya rakip olarak gösterilmektedir. Mevcut durumda, bu alanda Türkiye’de 50’den fazla büyük şirket bulunmaktadır. Türk imalat sanayileri arasında kıymetli maden ve mücevherat sektörü 250.000 kişiye iş imkanı sağlamasıyla ön plana çıkmaktadır.¹²¹

4.5.2 Altın Mücevherat Sektörü

Altın sektöründe mücevherat üretim faaliyetlerinin tarihi yıllar öncesine dayanmakta olup, 5000 yıl öncesine kadar varan kayıtlar mevcuttur. Anadolu’da hüküm sürmüş ve yaşamış tüm medeniyetler gerek dini gerekse de sanatsal amaçlı olmak üzere pek çok takı oluşturmuşlardır. Bu medeniyetler arasında başta Anadolu coğrafyasında tarihin çeşitli dönemlerinde egemenlik sürmüş olan bu medeniyetlerin (Selçuklular, Osmanlılar, Bizanslılar, Romalılar, Lidyalılar, İyonyalılar, Frigyalılar, Urartular ve Hitiler) hepsi takı konusunda kendi tarzlarını oluşturmuşlardır. Selçuklular Anadolu topraklarına en önemli mücevherat tarzını getiren toplum olmuştur. Takı sanatının İstanbul’da gelişim önem kazanması ise Osmanlı Devleti’nin yükselme dönemi ile olmuştur. Kanuni Sultan Süleyman döneminde mücevherat alanında İstanbul dünyanın sayılı merkezleri arasında yer almıştır. Tarihi kaynaklarda, bu dönemde İstanbul’da fuarların düzenlendiği görülmüştür. Modern Türk devlet mücevherat sanayisi, gerek tarihi köklerinden aldığı geleneksel tarz, gerekse de çağı yakalamış tasarımlar ile yüksek teknolojiler kullanarak üretimini sürdürmektedir.¹²²

¹²¹Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı, “Mücevherat Sektör Raporu”2018, s.1, https://ticaret.gov.tr/data/5b87000813b8761450e18d7b/Altin_Mucevherat.pdf(03.01.2019)

¹²²Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı, “Mücevherat Sektör Raporu”2018, s.1, https://ticaret.gov.tr/data/5b87000813b8761450e18d7b/Altin_Mucevherat.pdf(03.01.2019)

4.5.3 Üretim

Altın mücevherat sektörünün pazar büyüklükleri incelendiğinde Türkiye, ABD, Çin, Hindistan ve Rusya'nın dahil olduğu ülkeler en büyük beş pazarı oluşturmaktadırlar. Üretim büyüklüklerine bakıldığında Türkiye, İtalya ve Hindistan ilk üç ülke konumundadırlar. Ülkemizin altın işleme kapasitesi yıllık 400 ton seviyesindedir. Her yıl yaklaşık 250 ile 300 ton aralığında mücevher üretimi yapılmaktadır. 250.000 kişinin iş imkanı kazandığı sektörde 5.000 civarı üretici sayısı, 35.000 perakende satış mağazası mevcuttur. Mücevherat üretiminin merkezi İstanbul olup, İzmir ve Ankara'da da üretim miktarları büyük boyuttadır. Bazı doğu illerimizde de geleneksel esintiler taşıyan üretimleri de bulunmaktadır. Üretilen mücevheratın %30'u ihraç edilmekte, kalan kısmı yerli tüketiciye, turistlere ve bavul ticareti yapanlara satılmaktadır. Türkiye'ye gelen turistlerin %25'e yakını mücevherat satın alarak ülkesine dönmektedir.

Ülkemiz son yıllarda 100 ile 200 ton civarında altın ithal etmektedir. 2017 yılı altın ithalat rakamı 446 ton olarak seviyesindedir. Altın ithalatı yalnızca Merkez Bankası ve gerekli izin belgesine sahip olan Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası üyeleri tarafından gerçekleştirilmektedir. İstanbul Altın Borsası (İAB) günümüzdeki ismiyle Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası 1995 yılında Türkiye'deki altın sektörüne serbestlik kazandırmak ve dünya piyasalarıyla uyum içinde olunması amacıyla kurulmuştur. 2017 yılı piyasa üyeleri sayısı 775 adettir. Üyeler, bankalar, yetkili müesseseler, kıymetli maden aracı kurumları ve üretim faaliyetinde bulunan kuruluşlardan oluşmaktadır. BIST Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasasında , üye kuruluşlarca yurtdışı piyasadan ithal edilen altınındiğerkıymetli madenlerin serbest piyasa şartlarında alım ve satımı gerçekleştirilmektedir.Gümüş ve platin gibi metallerin de borsa nezdinde işlem görmeye başlaması ile birlikte borsa, kıymetli madenlerin aktif olarak işlem gördüğü bir piyasaya dönüşmüştür.¹²³

İstanbul Altın Rafinerisi, 1995 yılında kurulmuş 2002 yılında faaliyete geçmiştir. Altın rafinerisinde hurda altınlar külçeye dönüştürülmektedir. Böylelikle

¹²³ Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı, "Mücevherat Sektör Raporu"2018, s.2, https://ticaret.gov.tr/data/5b87000813b8761450e18d7b/Altin_Mucevherat.pdf(03.01.2019)

yeniden kullanıma uygun hale gelip ve ihracata konu olabilmektedir. İstanbul Altın Rafinerisi (İAR) %99.99 saflıktaki altını 4 saatte rafine edebilen bir teknolojiye sahiptir.

Kuyumcu Kent, kuyumculuk sektörü üyelerinin birleşerek Türk kuyumculuk sektörünü, çağımızın koşullarına uygun biçimde düzenlemek ve dünya genelinde stratejik önem kazanmasını sağlamak amacıyla modern ve teknolojik alt yapıyla donatılan bir tesistir. İstanbul Altın Rafinerisi 186 000 m2 arsa üzerine kuruludur. İnşaat alanı 328 000 m2'dir. Kuyumcu Kent, bünyesinde 2500 üretim ve satış birimi bulundurmaktadır. Ayrıca, aynı lokasyonda İstanbul Altın Rafinerisi şubesi mevcuttur.¹²⁴

4.5.4 Dış Ticaret

Türkiye ekonomisinde, son 25 yılda yaşanan değişimlerin etkisiyle, bireylerin yatırım tercihleri değişmiş, sadece yatırım amaçlı mücevherat alım satımının yanı sıra, diğer yatırım araçlarına eğilim olmuştur. Bu durum altın mücevheratına olan iç talepte daralmaya neden olmuş, bu sektördeki üreticilere dış pazara yönelme ihtiyacı getirmiştir. 1993'te kıymetli madenlere uygulanan ithalat ihracat kısıtlamasının kaldırılması da dış pazara yönelme eğiliminde belirleyici olmuştur. 2015 yılı altın mücevherat üretimi sıralamasına bakıldığında, Türkiye'nin 9. Sırada yer aldığı görülmüştür. Türkiye'de her yıl düzenlenen 5 mücevherat fuarı bulunmaktadır. Bunlar, İstanbul Mücevherat Fuarı (IJS), İstanbul Uluslar arası Saat, Mücevherat Makina ve Ekipman Fuarı, İzmir JEWEX Fuarı Antalya Mücevherat, Gümüş ve Saat Fuarı, ve Çukurova Altın ve Mücevherat Fuarı' dır.

4.6 Bankalarda Altın İşlemleri

5411 sayılı Bankalar Kanunu'nda bankaların faaliyet konuları sıralanmıştır. Bu faaliyetler içinde bankaların “Efektif dâhil kambiyo işlemleri, para piyasası araçlarının alım ve satımı, kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri” yapabileceği hükme bağlanmıştır.¹²⁵

Bankalar ve katılım bankaları müşterilerine açtıkları altın hesapların fiziki veya fon şeklinde altın alım satımı yapabilmektedir. İlk olarak bir katılım bankası tarafından

¹²⁴ Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı, “Mücevherat Sektör Raporu”2018, s.2, https://ticaret.gov.tr/data/5b87000813b8761450e18d7b/Altin_Mucevherat.pdf(03.01.2019)

¹²⁵ 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5411.pdf>(03.01.2019)

2011 yılında müşterilerin fizikî olarak altınları toplanmış, İstanbul Altın Rafinesi A.Ş. (İAR) eksperleri tarafından külçe altın karşılıkları belirlenerek hesap açılmıştır. 1 gram ağırlığındaki standart külçe altınları şubelerinde ve bankamatiklerde (ATM) satışa sunulmuştur. Bu gelişmenin arkasından diğer bankaların da bu alanda yeni ürün ve hizmetleri ile altın bankacılığı dikkat çekmeye başlamıştır.¹²⁶

Merkez Bankası da bankalardaki Türk Lirası ve döviz mevduatlarının munzam karşılıklarının, yani yasal karşılıkların da bir kısmını bir süreden beri bankalardan, altın olarak kabul etmeye başlamıştır. Bankalar, nezdlerindeki mevduatların, TL veya döviz mevduatlarının yasal karşılıklarının Merkez Bankası'na yatırılmasında, bu karşılıkların tamamını TL değil, döviz veya altın olarak yapabilmektedirler. Altın depo hesapları zorunlu karşılığa tabi yükümlülöklere 14 Ekim 2011 tarihinden itibaren dâhil edilmiştir. Merkez Bankası altın rezervlerinin güçlendirilmesi ve bankacılık sisteminin maliyet ve likidite kanallarının olumlu etkilenmesi amacıyla Türk Lirası zorunlu karşılıkların altın olarak tesis edilebilmesine ilişkin üst sınırı %20'ye yükseltmiştir. Bu kararla bankaların altına olan ilgisi artmış, karşılık olarak maliyeti daha düşük olan altını tercih etmişlerdir.

Altın fiyatlarının yükselme ve fiyatlardaki hareketlilik, yatırımcıların altına olan ilgisini artırmıştır. Birikimlerini değerlendirmek ve işçilik maliyeti ödemedi, fiziki saklama riski olmaksızın altına yatırım yapmak isteyen müşterileri için altın mevduat ürünlerinin tanıtımı artarak müşterilere sunulmuştur. Müşteriler; vadesiz mevduat hesapları açmak suretiyle çalınma, kaybolma, sahtecilik riski olmadan banka aracılığı ile istedikleri miktarlarda altın alım-satımı yaparak yatırım yapabilmektedir. Ayrıca vadeli altın hesabı ise, hem altının yükselişinden faydalanmak hem de faiz getirisi elde etmek isteyen yatırımcılar için bir alternatif yatırım aracı olmuştur. Altın bankacılığına olan ilgi bankaları bu alanda yeniliklere yönlendirmiştir.¹²⁷

4.6.1 Kıymetli Maden Depo Hesapları

32 Sayılı Karar'ın 19 maddesine göre; "Merkez Bankası ve bankalar, Türkiye'de ve yurt dışında yerleşik kişiler adına döviz tevdiat hesapları ve altın depo hesapları açabilirler. Bu hesaplar üzerinde, sahipleri serbestçe tasarrufta bulunabilirler. Bu hesaplara ait faizler banka hesap sahibi arasında serbestçe tespit edilir. Anapara ve

¹²⁶ Neşe Çoban Çelikdemir, Abdurrahman Çetin, Altın Bankacılığı ve Altın İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi <http://iibfdergi.aku.edu.tr/> (03.01.2019)

¹²⁷ Çelikdemir, s11, (04.01.2017)

faizlerin transferleri ile altının iadesi bankalarca kendi kaynaklarından karşılanır.” Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara ilişkin 2008- 32/ 35 numaralı tebliğ ile yapılan düzenlemeye göre;

Bankalar Türkiye'de ve yurt dışında yerleşik gerçek ve tüzel kişiler adına vadeli veya vadesiz olarak altın, gümüş ve platin depo hesabı açabilirler.

Bu hesaplar, altın gümüş ve platinin fiziken teslimi karşılığında veya bankalarca satış yapılmak suretiyle açılabilir.

Altın, gümüş ve platin depo hesapları, en az 995/ 1000 saflıkta altının teslimi veya bankaca satışının yapılması suretiyle açılır.

Gerek bir işçilik uygulanarak ziynet veya süs eşyası haline dönüştürülmüş gerekse içine ilave madde katılarak veya katılmaksızın alım satımı yapılan veya basılı altın üzerinden de hesap açılması mümkündür.¹²⁸

32 sayılı karara ilişkin yönetmelikte açılan altın depo hesaplarının muhasebeleştirilmesi 5 maddede belirtilmiştir. Buna göre; “*Altın, gümüş ve platin depo hesaplarının açıldığı saflığa tekabül eden gram karşılığı ile muhasebeleştirilmesi, ancak müşteriye verilen hesap cüzdanında ve alım satım belgesinde, depo hesabındaki faize esas tutarın, altın için 1000/ 1000, gümüş ve platin için 1000/1000 saflığa göre dönüşüm yapılarak belirtilmesi gereklidir.*”¹²⁹

Altın mevduatlarında faiz, bankalarca tespit edilecek oranlar üzerinden tahakkuk ettirilmekte ve hesaplarda altın olarak izlenmektedir. Faiz ödemeleri altının ödeme günündeki karşılığı Türk Lirası veya döviz cinsinden yapılabilir.

Altın mevduat hesaplarında geri ödeme ise, hesap cüzdanında kayıtlı altın, gümüş veya platin miktarının kısmen veya tamamen mudiye teslimi şeklinde yapılabilir. Banka ile mudi arasında varılacak anlaşmaya göre bankalarca altın ödeme günündeki değeri üzerinden satın alınabilir ve karşılığında mudiye Türk Lirası veya döviz ödenebilir.¹³⁰

¹²⁸<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/10/20181006-4.htm>, (07.01.2019)

¹²⁹Çelikdemir, s11, (07.01.2019)

¹³⁰<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/05/20080529-8.htm> , (07.01.2019)

4.6.2 Yastık Altı Olarak Tabi Edilen Altınların Hurda Yoluyla Bankacılığa Kazandırılması

2011 yılında altının bankalar aracılığıyla ekonomiye kazandırılması, kayıt altına alınması amacıyla, BIST Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası ve T.C. Hazine Müsteşarlığı'nın altın rafinerileri listesinde ilk resmi altın rafinerisi olarak yer alan İstanbul Altın Rafinerisi A.Ş., bankalarla imzaladığı bir protokolle “Yastıkaltı Altının Ekonomiye Kazandırılması” projesini başlatmıştır. Altın Bankacılığı Birimi eliyle anlaşmalı bankalar ile birlikte yürütmüş olduğu “Altın Toplama Hizmeti” ve “Altın Günleri” ile müşterilerin mevcut altınlarının içerdiği has altın değerinin hesaplanarak banka hesaplarına yatırabilmeleri imkânını sunup zarara uğramadan, altınlarını değerinde paraya çevirebilmelerini amaçlamaktadır. İş birliği yapılan bankaların belirli şubelerinde gerçekleştirilen bu hizmet, bankanın o bölgede yapmış olduğu reklam çalışmaları ile müşterilere ve halka duyurulmaktadır. Altınlarını mevduata dönüştürmek isteyen müşteriler, mevcut altınlarını bankaya getirerek, İAR eksperine altınlarının ekspertizini yaptırır. Ayar ve ağırlık gözetmeksizin altınlar eksperler tarafından has altın oranına göre hesaplanmaktadır. Yapılan analizin sonucu İAR personeli, müşteri ve şubede muhafaza edilmek üzere nüsha hazırlanan tutanak ile belgelenir ve tutanakta yazılan has altın miktarı şube tarafından müşteri hesabına geçmektedir¹³¹.

Ocak 2011 ile Kasım 2018 dönemleri arasındaki kıymetli maden depo hesaplarının yurt içi ve yurt dışı yerleşik kişiler nezdindeki hesap bakiyelerinin gelişimi aşağıdaki tabloda yer almaktadır

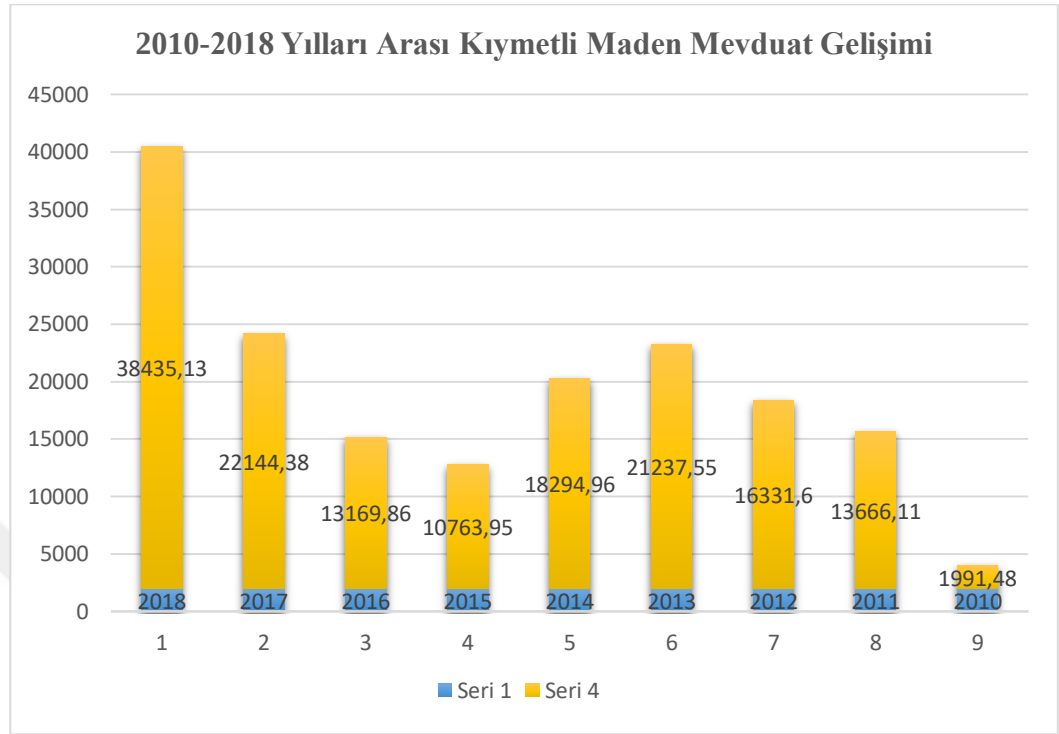
¹³¹www.iar.com.tr, (20.12.2017)

Tablo 10: 2010-2018 Yılları Arası Kıymetli Maden Mevduat Gelişimi

Yıl	Kıymetli Maden Depo Hesapları Yurt İçi Yerleşik Toplam (milyon TL)	Kıymetli Maden Depo Hesapları Yurt Dışı Yerleşik Toplam (milyon TL)	Toplam (milyon TL)
2018	37.543,38	891,75	38.435,13
2017	21.520,65	623,73	22.144,38
2016	12.767,16	402,7	13.169,86
2015	10.385,82	378,13	10.763,95
2014	17.966,16	328,8	18.294,96
2013	20.889,33	348,22	21.237,55
2012	16.070,47	261,13	16.331,60
2011	13.564,01	102,1	13.666,11
2010	1.970,86	20,62	1.991,48

Kaynak: <http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/tr/Gosterim/Gelismis#> (07.01.2019)

Şekil 1: 2010-2018 Yılları Arası Kıymetli Maden Mevduat Gelişimi



Tablo ve grafiğe bakıldığında, Türk Bankacılık Sektörünün kıymetli maden hesaplarının 2010 yılına kadar çok küçük bir bakiye içerdiği, özellikle 2011 yılında büyük sıçrama yaşadığı 2013 yılında ani bir sıçrayışla 21 milyar TL'ye ulaştığı görülmektedir. Söz konusu artışta bankaların altın günlerine ağırlık vermeleri ve yastık altı altınların sisteme kazandırılmasındaki etkisi verilere yansımıştır. Altın ons fiyatının uzun süredir aynı seviyelerde seyretmesi, kısa süreli altın depo hesaplarına düşük faiz veya kar payı verilmesi ve altın ihracatının artması gibi nedenlerle artış trendi tersine dönerek azalışa geçmiş ve Mayıs 2015'te 10 milyar TL seviyesine inmiştir. 2016 yılında başlayan artış süreciyle 2018 yılında Bankalardaki kıymetli maden depo hesapları en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

Gerçek kişi müşterilere ait altın mevduat hesaplarının belli bir tutarı da Tasarruf Mevduatı Sigortası güvencesi kapsamındadır. 15.02.2013 tarihli Resmi Gazete'nin 28560 sayısında yayımlanan "Sigortaya Tabi Mevduat ve Katılım Fonları İle Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca Tahsil Olunacak Primlere Dair Yönetmelikte¹³² Değişiklik Yapılmasına

¹³²<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/02/20130215.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/02/20130215.htm> (07.01.2019)

"İlişkin Yönetmelik" ile Türkiye'de uygulanmakta olan sigortaya tabi mevduat ve katılım fonu tutarı "50.000 TL"den " 100.000 TL"ye yükseltilmiştir. Bu tutar güncel olup halen kullanılmaktadır.

Bankaların altın işlemlerindeki artışa paralel olarak kıymetli maden hesabı artış göstermeye devam etmiştir.

4.6.3 Altın Kredisi

Bankalar depo hesapları karşılığı altın, gümüş veya platin ile satın aldıkları altın, gümüş veya platinin teslimi suretiyle, yurtiçinde veya yurtdışında yerleşik gerçek veya tüzel kişi müşterilerine bankacılık mevzuatı dahilinde altın, gümüş veya platin kredisi kullandırabilirler.¹³³

Altın ticareti ile uğraşan kişi ve kuruluşlara ve yatırımcılara kredi katkısı amaçlayan, depo hesaplarında olduğu gibi her türlü kaydı, kullandırımı ve geri ödemesi altın olarak yapılan, borçlu cari hesap şeklinde çalışan bir kredi hesabıdır.

Altın kredisi uygulamasında altın miktarı, teslim edilen altının 1000/1000 ayar karşılığında tekabül eden has altın miktarı esas alınarak işlem yapılmakta, krediyi kullanacak kişilerin kuyumculukla iştiğalettikleri, ilgili meslek teşekkülünde alınacak belge ile teşvik olunmaktadır.

Altın kredisi hesaplarına bankalarca tespit edilecek oranlar üzerinden tahakkuk ettirilecek faizler altın olarak hesaplarda izlenmektedir.¹³⁴

Altın kredisi hesaplarının müşteri tarafından altın teslimi suretiyle kapatılması esastır. Ancak banka ile müşteri arasında varılacak anlaşmaya göre Türk Lirası veya döviz olarak geri ödenebilmektedir.

Potansiyel kredi kullanıcılarının başında faaliyetleri altına dayalı olan kuyumculuk sanayi kesimi gelmektedir. Finansal kısıtlamalar nedeniyle büyüme sıkıntısı

¹³³ Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ, No:2008-32/35 <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/05/20080529-8.htm>, (07.01.2019)

¹³⁴ Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ, No:2008-32/35 <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/05/20080529-8.htm>, (07.01.2019)

eken kuyumculuk sekt6r6, altın kredimekanizmasıyla bankacılık sisteminden daha etkin yararlanabilecektir. B6ylelikle TL ile borçlanıp, dolar cinsinden altın almaları durumunda karşılaşacakları kur riskinden bir 6l6de korunmuşolacaklardır.¹³⁵

Kredinin geri 6deme tarihinde altın cinsinden borçlanan kişi ya da kuruluş altının TL cinsinden cari değerini 6demek veya s6z konusu altını fiziki olarak geri vermek y6k6ml6l6ę6nde olacaktır.

Altına dayalı menkul kıymetlerin de piyasaya girmesiyle kuyumculuk sekt6r6ne d6ř6k maliyetli kredi açılmasına imkan verecek, altın bankacılığı sisteminin gelişmesine katkıda bulunacak ve sonuçta altın piyasasının daha etkin çalışması sağlanacaktır.

4.6.4 Altına Dayalı Menkul Kıymet

Gerçek değeri kesin olarak bilinmemekle birlikte T6rkiye’de yastık altında 400 milyar TL’nin 6zerinde değere ulaşan 2.200 ton altın bulunduğu tahmin edilmektedir. S6z konusu altınların ekonomiye kazandırılması, yatırım araçlarının çeşitlendirilerek yatırımcı tabanın genişletilmesi amacıyla yıllık getiri oranı y6zde 2,4 ve sağlanan getiriler için uygulanacak stopaj oranı y6zde 10 olan d6rder etaplı iki tur altın tahvili ve altına dayalı kira sertifikası ihracı Hazine M6steşarlığı tarafından yapılmıştır. S6z konusu menkul kıymetler, altınların devlet g6vencesinde olmasını, istenildiğinde vade beklenmeden nakde d6n6řt6rebilme imkânını, vade sonunda ek getiri ve fiziksel iade imkânlarını sağlamaktadır. 22 ve 24 ayar fiziksel altınların kabul edildiği ve 2 Ekim - 27 Ekim 2017 ile 26 Mart - 20 Nisan 2018 d6nemlerinde bireysel yatırımcılara y6nelik gerçekleştirilen ihraçların ilkinde 1,4 tonu altına dayalı kira sertifikası, 1,1 tonu altın tahvili yatırımı olmak 6zere 2,5 ton altın toplanmıştır. İlk ihraç işlemine 13 bin bireysel yatırımcı katılmıştır. 26 Mart – 20 Nisan 2018 tarihlerini kapsayan ikinci ihrata ise 10 bin 500 katılımcıdan 1,9 ton altın toplanmıştır. B6ylece 8 etaptan oluşan ilk iki ihrata

¹³⁵Haliřelik, s.114

yaklaşık 23 bin 500 katılımcıdan 4,4 ton altın toplanmış olup, söz konusu altınların güncel değeri yaklaşık 770 milyon TL'dir.¹³⁶

4.6.5 Altına Endeksli Tahvil

Daha çok nakit girişleri altın fiyatları ile ilişkili olan madencilik ve rafineri şirketlerince kullanılan bir finansman yöntemidir. Altına dayalı tahviller, bilanço hareketleri altınla yakından ilişkili olan şirketler, öz kaynakları dışında bir finansman kaynağı olarak altın fiyatlarına endeksli tahvil çıkarabilirler.

4.6.6 Altına Endeksli Banka Bonoları

Sanayi şirketlerinin yanı sıra bankalar da nakit akışı, altının fiyat hareketlerine endeksli borçlanma aracı çıkarabilmektedir. Bu alanda kullanılabilecek sermaye piyasası aracı, kalkınma veya yatırım bankaları tarafından ihraç edilebilen banka bonusu olabilecektir. Bu şekilde toplanan fonlar, mevduat münzam karşılık ve disponibilitate uygulamasına tabi olmayacağı için, banka kaynak maliyeti mevduata oranla daha düşük gerçekleşecektir.¹³⁷

4.6.7 Yatırım Fonu Katılma Belgeleri

Altına dayalı fon aktarma mekanizmasında rol oynayabilecek bir diğer mali araç da yatırım fonu katılma belgeleridir. Standart fiziki altın veya altına dayalı mali araçları portföyüne alan yatırım fonları vasıtasıyla altına yönelik tasarruf talebinin sermaye piyasasına çekilmesi mümkün olabilecektir. Böylece tasarruf sahipleri, profesyonel portföy yönetimi ve risk dağıtımı ilkelerinden de faydalanabileceklerdir.

¹³⁶ TCMB Finansal İstikrar Raporu Mayıs, 2018 <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/885240dd-9251-4680-9e7b-cbd31539e3da/bolumIII-26.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-885240dd-9251-4680-9e7b-cbd31539e3da-mhbSa-W>(07.01.2019)

¹³⁷ Halisçelik, s.114

Yatırım fonları portföyüne alınacak fiziki altın değerleme güçlüklerini aşmak ve belli bir standardı sağlamak için uluslararası borsalarda alınıp satılan işlenmemiş altın tanımına uygun olmalıdır.¹³⁸

4.6.8 Altın Rehni Karşılığı Tüketici Kredisi

Bankalar nezdinde açılmış bulunan Altın Depo Hesaplarının veya depo hesabı açılmadan bankalara tevdi ve teslim edilen fiziki altınların rehnedilmesi karşılığında, tüketici kredileri esaslarına uygun olarak yalnızca gerçek kişilere kullandıran bir bireysel kredi nevidir.

Altın rehni Karşılığı Tüketici kredisi, diğer tüketici kredileri gibi işleyen ve bu kredilerden tek farkı teminatında oto haczi, gayrimenkul ipotegi, kefalet yerine fiziki altın rehni veya altın depo hesabı rehnibulunan bir tüketici kredisi görümündedir.

4.6.9 Altın Hediye Çeki

Vadesiz olarak açılan Altın Depo Hesabı tutarı altının bloke edilmesi kaydıyla bu hesabı temsil etmek üzere altın cinsinden veya yalnızca nama düzenlenebilen, ciro edilemeyen ve ibrazında çek tutarıaltının çek lehdarına ödendiği bir hediye çeki türüdür.

Altın Hediye Çeki uygulamasının esas amacı; düğün, sünnet, doğum gibi günlerde hediye edilen altınları temsil edecek bir ürün geliştirmek suretiyle altın depo hesaplarını arttırmaktır.

Altın Hediye Çekinin hedeflediği müşteri kitlesi, hediye amaçlı olarak altın satın almak isteyecek bütün kişilerdir. Mevcut veya potansiyel müşterilerin; doğum, sünnet, nişan evlilik ve yaş günü gibi vesilelerle yılda birkaç kez hediye almak durumunda kaldıkları ve çoğu kez de bu hediyeleri altın olarakaldıkları dikkate alınarak Altın Hediye Çeki uygulanmasının fiziki altın satın almaya kıyasla aşağıdaki avantajları müşterilere anlatılmaktadır.

¹³⁸Halişçelik, s114

- İşçilik ücreti yoktur ve altın fitresi sebebiyle herhangi bir kayıp oluşmamaktadır.¹³⁹

Hediye çeki tutarı , perakende fiyatı yerine toptan fiyatı ile edinilmektedir.

- Satılan altına istinaden müşteriye, komisyon veya gider adı altında herhangi bir ek maliyet yüklenmemektedir.

- Hediye altın çekinin alınması ve nakde dönüştürülmesi,altın , TL, döviz ve efektif karşılığında yapılabilmektedir.

- Altın hediye çeki ile, altın fiyatındaki artıştan dolayı değeri her gün artan bir hediye verilmiş olmakta, çek tutarının vadeli altın depo hesabına dönüştürülmesi halinde ise, yıllık %4 ek geliri temin edilebilmektedir.

Altın hediye çeki için öncelikle vadesiz altın depo hesabı açılmakta ve çekim bu hesaba istinaden verilmesi gerekmektedir. Altın depo hesabı, hesabı açan kişi adına değil, hediye çeki lehdarının adına açılmakta, hesap üçüncü bir şahıs adına açılacağı için, hesap sahibinin imzası alınmadan hesap açılmış olacaktır.

Çekin "nama" düzenlenmesi zorunluluğu diğer bir ifadeyle "hamiline" Altın Hediye Çeki düzenlenmemektedir.¹⁴⁰

5. BANKALARIN KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI

2011 yılında İstanbul Altın Rafinerisi liderliğinde birçok bankanın ortak olduğu yastık altınlarını ekonomiye kazandırma projesi başladı. Bu proje insanların evlerinde veya emanet kasalarda tuttukları fiziksel altınları banka şubelerine getirmesi ve İstanbul Altın Rafinerisi eksperleri getirilen altınlara değer biçip, saf altın miktarını doğrudan müşterilerin hesabına yatırması olarak hayata geçti.¹⁴¹

¹³⁹Pekcan, İTO Yayın No:1998-31,"Altın Bankacılığı Borsası Rafinerisi ve Türkiye" s, 84

¹⁴⁰Pekcan, 85

¹⁴¹Erman Dönmez, http://www.lbma.org.uk/assets/blog/alchemy_articles/Alch79Donmez.pdf

(17.01.2019)

5.1 Kıymetli Maden Depo Hesapları-Vadesiz Yabancı Para

Kıymetli Maden Depo Hesabı, altınların gram olarak kaydedildiği ve kıymetli maden depo hesapları açılmasına ve kıymetli maden kredisi kullandırılmasına ilişkin mevzuat hükümlerine göre bankaların belirli standartlar üzerinden açmış olduğu hesaptır.

Kıymetli maden depo hesaplarının işleyişi ve muhasebeleştirilmesi esas itibariyle yabancı para üzerinden izlenen hesaplarla aynıdır. Bu hesaplarla ilgili alım satım yapılması veya gelir gider oluşması durumunda dövizli hesaplardaki uygulamaya benzer şekilde 284- Kıymetli maden alım satım hesabı ve 285- Kıymetli maden vaziyeti hesaplarının çalıştırılması gerekir.

Nitelik itibari ile döviz tevdiat hesapları gibi çalışan bu hesabın muhasebeleştirilmesinde 019-Kıymetli maden deposu hesabı kullanılmaktadır.

5.2 Kıymetli Maden Depo Hesapları-Vadeli Yabancı Para

Muhasebe işleyişi açısından vadesiz kıymetli maden depo hesaplarıyla aynı özelliktedir.

5.3 Bankaların Kıymetli Maden Depo Hesaplarının İncelenmesi

Kıymetli maden depo hesabı bulunan bankalar ve özel finans kurumlarının bağımsız denetim tabloları incelenerek bilançoların pasif hesaplarındaki “KIYMETLİ MADEN DH” kalemlerinden alınan veriler kullanılmıştır. Tablolardaki tutarlar “bin Türk Lirası (TL)” olarak ifade edilmiştir.

Tablo 11: Ziraat Bankası Kıymetli Maden Depo Hesapları

ZİRAAT BANKASI KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI							
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 ay	3-6 ay	6ay-1 yıl	1 Yıl ve Üstü	Toplam
30.06.2018	4.969.010	54.052	741.632	66.750	34.764	41.386	5.907.594,00
31.12.2017	3.517.850	45.192	425.436	44.078	23.955	30.658	4.087.169,00
31.12.2016	2.042.960	32.607	213.683	23.155	15.622	12.911	2.340.938,00
31.12.2015	1.038.839	25.203	123.100	18.600	9.382	8662	1.223.786,00

Kaynak:<https://www.ziraatbank.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri-ZB/finansal-bilgiler/DenetimRaporuMaliTablo/TCZB-TMS-30062018.pdf>

<https://www.ziraatbank.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri-ZB/finansal-bilgiler/DenetimRaporuMaliTablo/TCZBTMS31122016-KonsolideOlmayan.pdf> (14.02.2019)

Ziraat Bankası bilançosunun pasif kalemlerinden alınan veriye göre kıymetli maden depo hesaplarının vadelerine göre kırılımlı bir yapısı bulunmaktadır. Büyük çoğunluğu vadesiz hesaplarda tutulmaktadır. Yıllara göre baktığımızda vadesiz ve her vadedeki kırılımlarda artış olduğu gözlenmiştir.

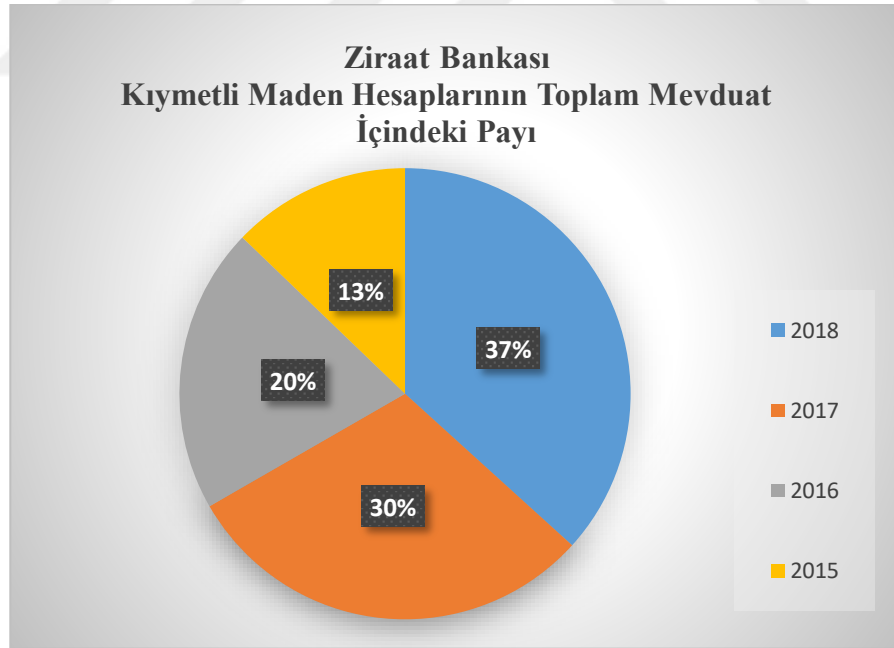
Tablo 12: Ziraat Bankası Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat

ZİRAAT BANKASI VADE YAPISINA GÖRE TOPLAM MEVDUAT								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6 Ay-1 Yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Mevduat	Toplam
30.06.2018	83.006.654	36.179.431	126.600.649	22.183.309	21.973.646	24.030.673	128.894	314.103.256
31.12.2017	68.853.630	30.782.783	114.807.037	14.242.845	17.595.583	20.005.291	97.020	266.384.189
31.12.2016	54.868.221	27.027.711	99.095.590	12.866.950	12.242.427	16.873.246	44.789	223.018.934
31.12.2015	40.629.174	26.858.483	83.454.278	12.633.890	9.345.922	13.541.719	5.969	186.469.435

Kaynak:<https://www.ziraatbank.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri-ZB/finansal-bilgiler/DenetimRaporuMaliTablo/TCZB-TMS-30062018.pdf><https://www.ziraatbank.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri-ZB/finansal-bilgiler/DenetimRaporuMaliTablo/TCZBTMS31122016-KonsolideOlmayan.pdf> (14.02.2019)

Tabloda, Ziraat Bankasının farklı vade kırılımlarındaki mevduat hesaplarının incelenen yıllardaki toplam rakamları belirtilmiş olup , kıymetli maden depo hesaplarının toplam mevduat içindeki payı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 2: Ziraat Bankası Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduat İçindeki Payı



Ziraat Bankası'nın altın mevduat büyüklüğü 2016 yılına göre %45 artarak 2017 yıl sonunda 26 ton olmuştur. Banka'nın sektördeki altın mevduat payı da bu doğrultuda

artış göstererek %14 seviyesinden %17 seviyesine çıkmıştır.¹⁴² Ziraat Bankası, müşterilerinin yoğun olarak işlem yaptığı altın alım satım faaliyetleri kapsamında 2017 yılı süresince 95 tona yakın hacim sağlamış ve müşterilere tüm kanallardan sürekli hizmet verilmesini sağlamıştır. Bunun yanı sıra yaklaşık 1,1 ton hurda altın “Altın Vakti” kampanyaları ile müşterilerden toplanarak bankacılık sistemine kazandırılmıştır.

Ziraat Bankasında 2018 yılında yaşanan büyük artışın sebeplerinden biri olarak Hazine Müsteşarlığı tarafından ilk kez çıkarılan “Altın Tahvili ve Altına Dayalı Kira Sertifikası” ürünlerinin müşterileri sunulması sayılabilir. Yastık altında atıl durumda bulunan altınların ülke ekonomisine kazandırılmasının amaçlandığı ihraç ile birlikte 2,5 ton altın toplanmıştır.¹⁴³

Tablo 13: Halkbank Kıymetli Maden Depo Hesapları

HALKBANK KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI							
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 ay	3-6 ay	6ay-1 yıl	1 Yıl ve Üstü	Toplam
30.06.2018	2.512.862	6.172	193.227	15.246	17.304	18.105	2.762.916,00
31.12.2017	1.821.711	246	82.140	4.392	4.069	10.080	1.922.638,00
31.12.2016	1.392.853						1.392.853,00
31.12.2015	885.003						885.003,00

Kaynak: https://www.halkbank.com.tr/yatirimciiliskileri/images/channels/finansal_tablo_bagimsiz_rapor/2018/2_ceyrek_konsolide_olmayan_aciklama_dip_not.pdf (17.09.2018)

Halk Bankasının kıymetli maden hesaplarını ağırlıklı olarak vadesiz hesaplarda toplandığı görülmektedir. Aşağıdaki tablodan anlaşılacağı üzere altın hesaplarına faiz uygulaması 2017 yılı itibari ile başlamıştır. Halkbank’ın müşterilerine sunduğu altın ürünleri arasında birikimli vadesiz altın mevduat hesabı ve TL, EUR ve USD hesaplarını kullanarak altın alım satımına imkan veren vadesiz altın mevduat hesapları bulunmaktadır.

¹⁴²Ziraat Bankası, 2017 Yılı Faaliyet Raporu, s.35, <https://www.ziraatbank.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri-ZB/finansal-bilgiler/Documents/FaaliyetRaporu2017.pdf> (16.01.2019)

¹⁴³ Ziraat Bankası, 2017 Yılı Faaliyet Raporu, s.35, <https://www.ziraatbank.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri-ZB/finansal-bilgiler/Documents/FaaliyetRaporu2017.pdf> (16.01.2019)

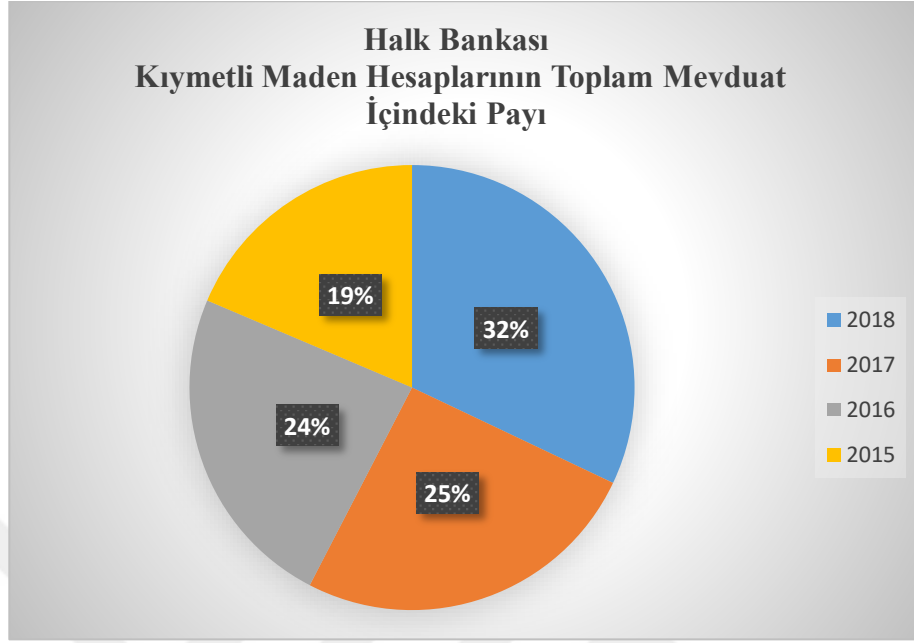
Tablo 14: Halkbank Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat

HALKBANK VADE YAPISINA GÖRE TOPLAM MEVDUAT								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6 Ay-1 Yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Mevduat	Toplam
30.06.2018	38.637.414	20.646.392	133.688.447	9.537.702	12.310.300	6.374.571	124.378	221.319.204
31.12.2017	28.357.307	17.896.475	122.146.432	8.214.761	10.964.144	5.532.422	115.528	193.227.069
31.12.2016	28.871.092	14.377.641	88.385.133	8.239.654	5.178.129	5.095.369	115.821	150.262.839
31.12.2015	20.534.172	16.069.846	72.363.507	5.049.958	3.198.599	4.816.203	113.680	122.145.965

Kaynak: https://www.halkbank.com.tr/yatirimciiliskileri/images/channels/finansal_tablo_bagimsiz_rapor/2018/2_veyrek_konsolide_olmayan_aciklama_dip_not.pdf(17.09.2018)

Tabloda, Halkbank'ın farklı vade kırılımlarındaki mevduat hesaplarının incelenen yıllardaki toplam rakamları belirtilmiş olup , kıymetli maden depo hesaplarının toplam mevduat içindeki payı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 3: Halkbank Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı



Altın günler konsepti ile her ayardaki fiziki altınları (kolye, küpe, yüzük, çeyrek, cumhuriyet, ata vb.) belirlenen günlerde şubelere getirerek, güvenilir İstanbul Altın Rafinerisi uzmanları tarafından belirlenen 995/1000 saflıktaki 24 ayar gram altın karşılıklarını altın hesaplarına yatırabilmeye yönelik altın toplama düzenlemesi bulunmaktadır.

Tablo 15: Vakıfbank Kıymetli Maden Depo Hesapları

VAKIFBANK KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI							
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 ay	3-6 ay	6ay-1 yıl	1 Yıl ve Üstü	Toplam
30.06.2018	2.305.027						2.305.027
31.12.2017	1.600.963						1.600.963
31.12.2016	1.010.609						1.010.609
31.12.2015	625.592						625.592

Kaynak :<https://www.vakifbank.com.tr/solo-raporlar.aspx?pageID=2534>(17.09.2018)

Vakıfbank, Ziraat Bankası ve Halkbank ile karşılaştırıldığında herhangi bir vadede altın hesaplarına faiz ödememekle diğer kamu bankalarından ayrılmaktadır.

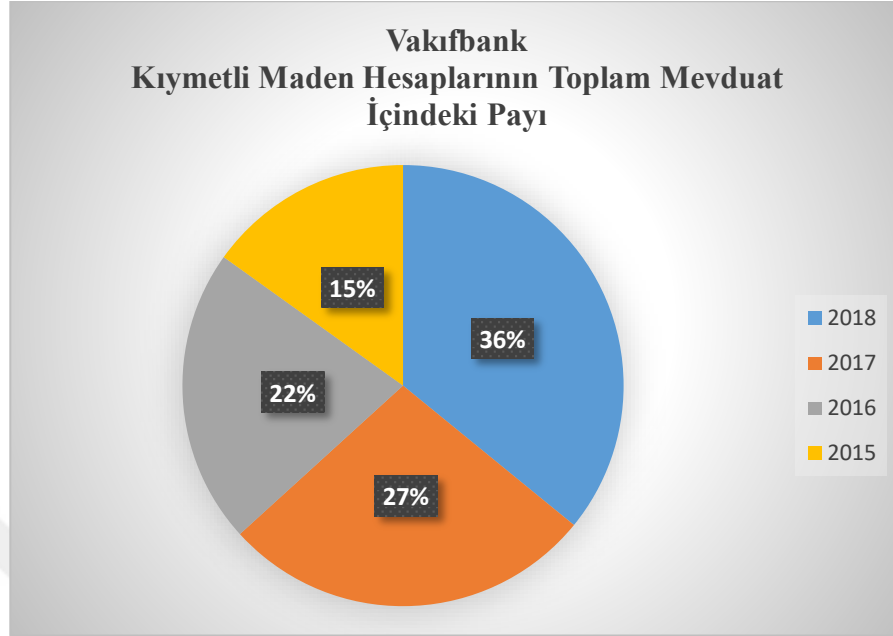
Tablo 16: Vakıfbank Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat

VAKIFBANK VADE YAPISINA GÖRE TOPLAM MEVDUAT								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6 Ay-1 Yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Mevduat	Toplam
30.06.2018	32.339.668	25.047.996	90.843.605	8.505.810	7.520.892	6.155.417	3.226	170.416.614
31.12.2017	30.117.271	25.865.209	79.288.651	8.670.831	6.116.918	5.216.064	2.178	155.277.122
31.12.2016	24.434.037	20.898.711	63.384.701	6.599.051	4.144.602	4.377.007	268	123.838.377
31.12.2015	20.277.960	18.106.520	60.334.885	3.797.213	3.964.818			109.922.534

Kaynak :<https://www.vakifbank.com.tr/solo-raporlar.aspx?pageID=2534>(17.09.2018)

Tabloda, Vakıfbank'ın farklı vade kırılımlarındaki mevduat hesaplarının incelenen yıllardaki toplam rakamları belirtilmiş olup , kıymetli maden depo hesaplarının toplam mevduat içindeki payı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 4: Vakıfbank Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı



Vakıfbank vadesiz altın depo hesaplarının yanı sıra, müşterilerine düzenli altın birikimi talimatı ile tasarruf yapma imkanı sunmaktadır. Ayrıca altın günleri kapsamında çeyrek altın, yarım altın, cumhuriyet altını, bilezik, yüzük, kolye gibi çeşitli ayarlarda ziynet altınların değer tespiti İstanbul Altın Rafinerisi eksperleri tarafından yapılarak Altın çağı hesaplarına gram altın karşılığı yatırılması işlemi gerçekleştirilmektedir. Fiziki altını bulunan bireysel yatırımcılara belirli bir getiri sağlamak ve yastık altı altınların ekonomiye kazandırılması amacı ile Maliye Bakanlığının ihraç etmiş olduğu Altın Tahvili / Altına Dayalı Kira Sertifikası ürünleri ile müşterilere, yastık altında duran altınlarını kayıp ve çalıntı riski olmadan, devlet güvencesinde yatırıma dönüştürme imkanı sağlamaktadır.¹⁴⁴

¹⁴⁴<https://www.vakifbank.com.tr/altin-tahvilialtina-dayali-kira-sertifikasi-.aspx?pageID=2667> (10.02.2019)

Tablo 17: Akbank Kıymetli Maden Depo Hesapları

AKBANK KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI							
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 ay	3-6 ay	6ay-1 yıl	1 Yıl ve Üstü	Toplam
30.06.2018	1.902.785		8.761	25.723	135.209	14.878	2.087.356
31.12.2017	1.332.683		3.320		115.427		1.451.430
31.12.2016	1.079.125		3.952		80.519	3.051	1.166.647
31.12.2015	721.005	4.502	22.633	23.092	6.045		777.277

Kaynak: https://www.akbank.com/trtr/Documents/30062018_Akbank_Konsolide_Olmayan_Finansal_Tablolar_ve_Dipnotlar.pdf (10.02.2019)

Akbank’ın altın vadesiz hesapları ağırlıkta olup, çeşitli vadelerde faiz ödemesi yapmaktadır. 2017 yıl sonu itibarıyla, Akbank’ın Şubat 2012’de Akbank Altın Mevduat Hesabı lansmanı ile Altın Bankacılığı’na başladığı günden bu yana yastık altındaki altın tasarruflarının ekonomiye kazandırılmasına yönelik düzenlediği “Altın Davetleri” ve kişiye özel eksper hizmeti ile ekonomiye kazandırdığı yastık altı tasarrufu yaklaşık 2,5 tona ulaşmıştır.¹⁴⁵

¹⁴⁵ Akbank 2017 Yılı Faaliyet Raporu, s.49
https://www.akbank.com/Documents/2017_Akbank_Faaliyet_Raporu.pdf, (17.01.2019)

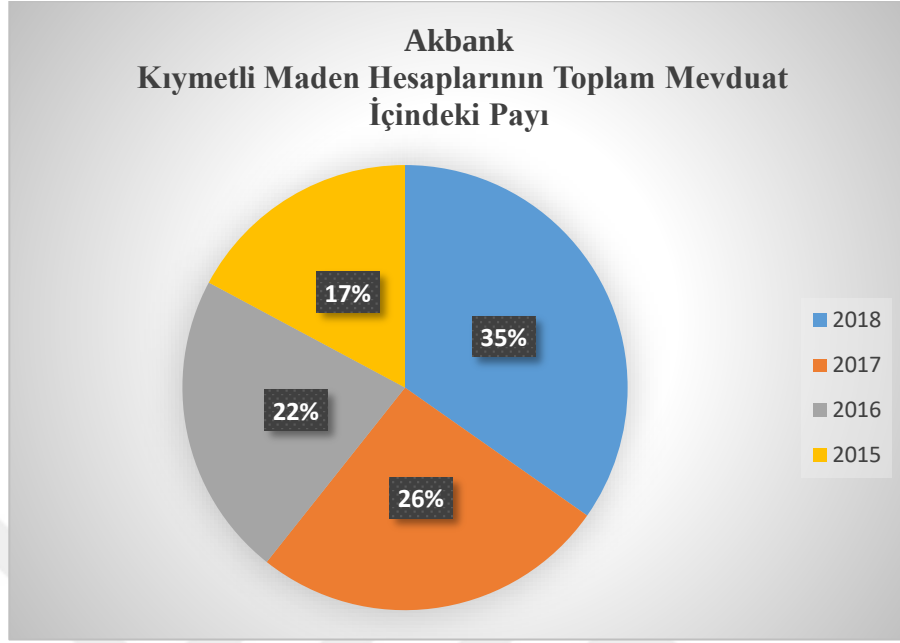
Tablo 18: Akbank Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat

AKBANK VADE YAPISINA GÖRE TOPLAM MEVDUAT								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6 Ay-1 Yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Mevduat	Toplam
30.06.2018	38.936.010	40.017.343	98.150.197	6.432.258	10.776.398	4.104.783	29.293	198.446.282
31.12.2017	34.908.272	47.597.764	86.123.913	4.324.029	7.907.235	4.007.849	35.387	184.904.449
31.12.2016	30.409.728	38.152.969	72.999.772	9.348.491	10.304.642	12.694.501	57.701	173.967.804
31.12.2015	22.425.480	35.472.585	65.010.227	9.786.063	6.335.983	10.348.250	92.230	149.470.818

Kaynak:https://www.akbank.com/trtr/Documents/30062018_Akbank_Konsolide_Olmayan_Finansal_Tablolar_ve_Dipnotlar.pdf(10.02.2019)

Tabloda, Akbank'ın farklı vade kırılımlarındaki mevduat hesaplarının incelenen yıllardaki toplam rakamları belirtilmiş olup , kıymetli maden depo hesaplarının toplam mevduat içindeki payı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 5: Akbank Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı



Akbank'ın diğer altın ürünlerine bakıldığında, altın mevduat hesabı ile TL, EUR ve USD hesapları aracılığı ile gram altın alım satımına imkan sağlayıp, istendiği takdirde fiziki olarak teslim yolu ile ya da Akbank altın çekine dönüştürme özelliği ile müşterilerine çeşitli seçenek sunmaktadır.¹⁴⁶

¹⁴⁶<https://www.akbank.com/tr-tr/urunler/Sayfalar/Altin-Mevduat-Hesabi.aspx>

Tablo 19: Fibabanka Kıymetli Maden Depo Hesapları

FİBABANKA KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI							
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 ay	3-6 ay	6ay-1 yıl	1 Yıl ve Üstü	Toplam
30.06.2018	8.742						8.742
31.12.2017	4.858						4.858
31.12.2016	6.912						6.912
31.12.2015	4.845						4.845

Kaynak: https://www.fibabanka.com.tr/Upload/Document/document_Fibabanka-BDDK-Dipnotlar-30062018.pdf https://www.fibabanka.com.tr/Upload/Document/document_Fibabanka%20BDDK_Dipnotlar%2031122016.pdf, (17.09.2018)

Fibabanka ve Turkishbank kıymetli maden depo hesaplarında tutulan altınların miktarları Fibabanka’da diğer bankaya oranla ortalama beş kat daha fazla olduğu görülmekle birlikte, her ikisinde de faiz uygulaması olmaması ortak özellik olarak göze çarpmaktadır.

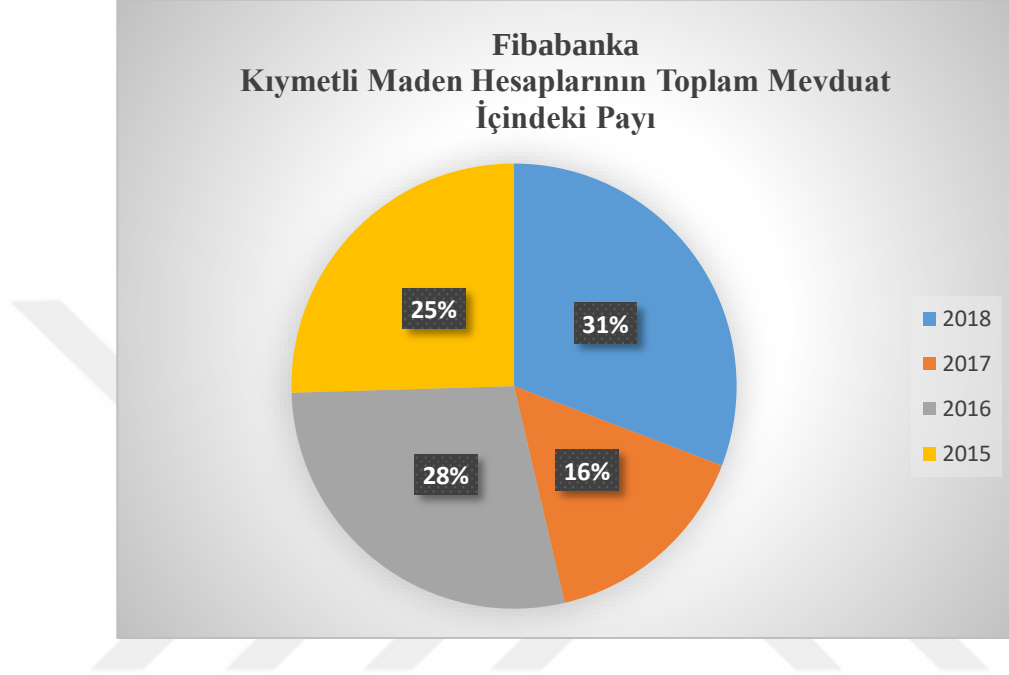
Tablo 20: Fibabanka Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat

FİBABANKA VADE YAPISINA GÖRE TOPLAM MEVDUAT								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6 Ay-1 Yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Mevduat	Toplam
30.06.2018	973.539	1.697.464	6.847.718	515.463	442.410	651.241		11.127.835
31.12.2017	937.748	1.570.607	7.587.010	1.062.347	460.373	654.658		12.272.743
31.12.2016	617.604	1.218.548	5.940.712	765.174	669.057	410.408		9.621.503
31.12.2015	431.279	738.650	4.706.757	990.012	356.138	228.649		7.460.485

Kaynak: https://www.fibabanka.com.tr/Upload/Document/document_Fibabanka-BDDK-Dipnotlar-30062018.pdf https://www.fibabanka.com.tr/Upload/Document/document_Fibabanka%20BDDK_Dipnotlar%2031122016.pdf, (17.09.2018)

Tabloda, Fibabanka’nın farklı vade kırılımlarındaki mevduat hesaplarının incelenen yıllardaki toplam rakamları belirtilmiş olup , kıymetli maden depo hesaplarının toplam mevduat içindeki payı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 6: Fibabanka Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı



Tablo 21: Turkishbank Kıymetli Maden Depo Hesapları

TURKISHBANK KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI							
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 ay	3-6 ay	6ay-1 yıl	1 Yıl ve Üstü	Toplam
30.06.2018	1.556						1.556
31.12.2017	750						750
31.12.2016	695						695
31.12.2015	868						868

Kaynak: https://www.turkishbank.com/tbtuploads/2018/08/Turkishbank-BDDK-Solo-Denetim-Raporu_30062018-1.pdf, https://www.turkishbank.com/tbtuploads/2017/03/Turkishbank-BDDK-Solo-Dipnotlar_31122016-%C4%B0mzal%C4%B1.pdf, (17.09.2018)

Turkishbank’ın müşterilerine sunmuş olduğu altın mevduat hesabının özellikleri arasında TL ve USD para birimleri karşılığında ve miligram bazında altın alınıp satılabilmesi yer almaktadır.

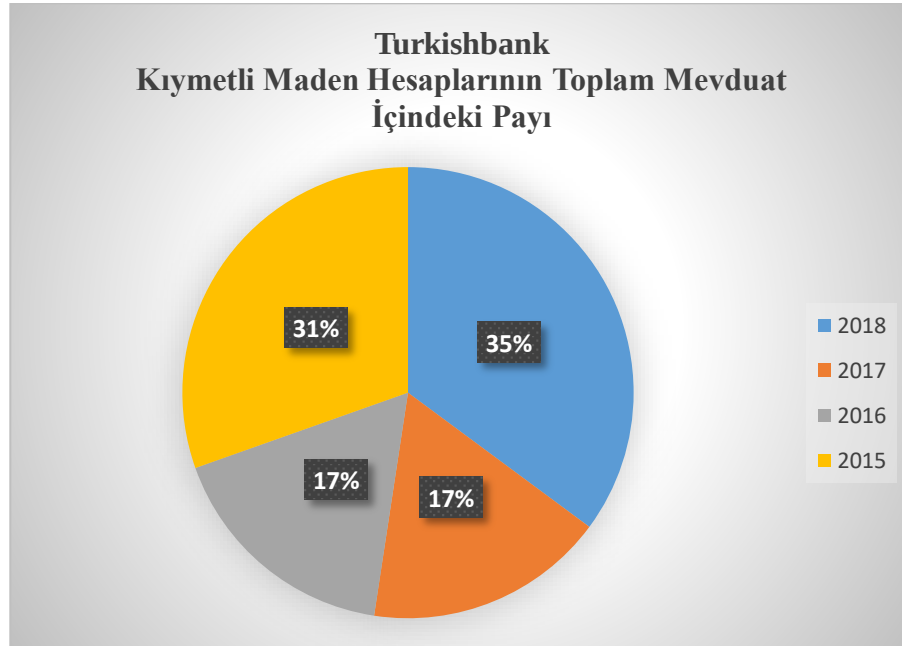
Tablo 22: Turkishbank Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat

TURKISHBANK VADE YAPISINA GÖRE TOPLAM MEVDUAT								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6 Ay-1 Yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Mevduat	Toplam
30.06.2018	84.635	249.47	709.362	75.297	51.072	32.506		1.202.342
31.12.2017	99.121	215.847	37.494	722.402	34.771	69.986		1.179.621
31.12.2016	117.961	221.214	618.707	100.285	14.124	26.377		1.098.668
31.12.2015	54.975	134.251	489.798	61.251	10.666	23.826		774.767

Kaynak: https://www.turkishbank.com/tbtuploads/2018/08/Turkishbank-BDDK-Solo-Denetim-Raporu_30062018-1.pdf, https://www.turkishbank.com/tbtuploads/2017/03/Turkishbank-BDDK-Solo-Dipnotlar_31122016-%C4%B0mzal%C4%B1.pdf, (17.09.2018)

Tabloda, Turkishbank’ın farklı vade kırılımlarındaki mevduat hesaplarının incelenen yıllardaki toplam rakamları belirtilmiş olup , kıymetli maden depo hesaplarının toplam mevduat içindeki payı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 7: Turkishbank Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı



Tablo 23: Şekerbank Kıymetli Maden Depo Hesapları

ŞEKERBANK KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI							
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 ay	3-6 ay	6ay-1 yıl	1 Yıl ve Üstü	Toplam
30.06.2018	228.312		6.211	33.052	1.985	10.954	280.514
31.12.2017	176.527			28.235	1.659	8.653	215.074
31.12.2016	175.710			18.601	8.030		202.341
31.12.2015	113.477			13.189	6.260		132.926

Kaynak: <https://www.sekerbank.com.tr/docs/default-source/finansal-bilgiler/%C5%9Fekerbank-30-06-2018-konsolide-olmayan-dipnotlar.pdf?sfvrsn=2> <https://www.sekerbank.com.tr/docs/default-source/finansal-bilgiler/sekerbank-31122016-konsolide-olmayan-dipnotlar.pdf?sfvrsn=2>, (17.09.2018)

Şekerbank altın hesaplarını 1-3 ay, 3-6 ay, 6 ay-1 yıl ve 1 yıl üstü gibi farklı vadelerde ve vadesiz hesaplarda bulundurmakta olup yıl bazında artan oranda olduğu görülmektedir.

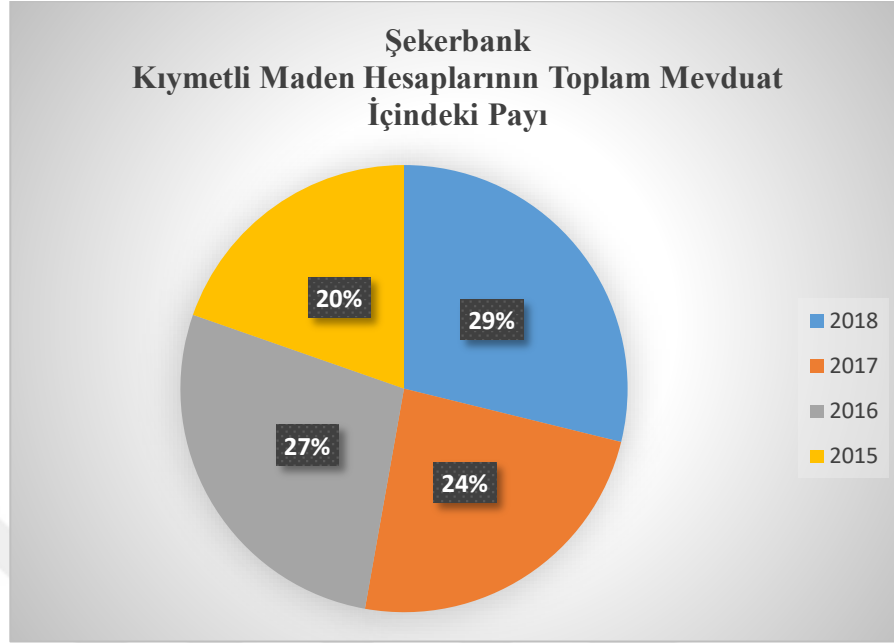
Tablo 24: Şekerbank Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat

ŞEKERBANK VADE YAPISINA GÖRE TOPLAM MEVDUAT								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6 Ay-1 Yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Mevduat	Toplam
30.06.2018	2.404.829	2.803.241	13.136.939	1.097.814	381.476	1.546.606	5.176	21.376.081
31.12.2017	2.128.106	2.251.235	12.887.343	719.746	394.835	1.341.719	4.004	19.726.988
31.12.2016	2.069.793	1.156.428	10.384.555	882.863	385.737	1.255.089	1.816	16.136.281
31.12.2015	2.124.429	1.411.778	9.488.778	457.855	332.833	1.050.993	967	14.867.633

Kaynak: <https://www.sekerbank.com.tr/docs/default-source/finansal-bilgiler/%C5%9Fekerbank-30-06-2018-konsolide-olmayan-dipnotlar.pdf?sfvrsn=2> <https://www.sekerbank.com.tr/docs/default-source/finansal-bilgiler/sekerbank-31122016-konsolide-olmayan-dipnotlar.pdf?sfvrsn=2>, (17.09.2018)

Tabloda, Şekerbank'ın farklı vade kırılımlarındaki mevduat hesaplarının incelenen yıllardaki toplam rakamları belirtilmiş olup , kıymetli maden depo hesaplarının toplam mevduat içindeki payı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 8: Şekerbank Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı



Şekerbank'ın altın ürünleri yelpazesinde vadesiz altın hesabının yanı sıra, vadeli altın hesabı, düzenli altın birikim talimatı, dönemsel altın mevduat, memleketim altın hesabı, altınlı dönemsel mevduat ve tasarrufun altın günü adı verilen altın toplama günleri bulunmaktadır. ¹⁴⁷

Tablo 25: Türk Ekonomi Bankası Kıymetli Maden Depo Hesapları

TÜRK EKONOMİ BANKASI KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI							
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 ay	3-6 ay	6ay-1 yıl	1 Yıl ve Üstü	Toplam
30.06.2018	378.099	33.836	341.363	28.765	81.471		863.534
31.12.2017	238.094	27.741	317.908	40.024	68.732		692.499
31.12.2016	227.625	29.771	196.623	17.768	110.974		582.761
31.12.2015	157.062	42.899	188.852	10.688	46.008		445.509

Kaynak: <https://www.teb.com.tr/upload/PDF/finansal%20sonuclar/TEBNK%2031%2012%202016%20FINAL.pdf>, https://www.teb.com.tr/upload/PDF/bagimsiz_denetim_raporu/TEBNK_0618_solo_tr.pdf, (17.09.2018)

¹⁴⁷ <https://www.sekerbank.com.tr/yatirimurunleri/mevduathesaplari/altinmevduaturunleri/vadesizaltinhesabi> (17.09.2018)

Türk Ekonomi Bankası altın hesaplarına 1 aya kadar, 1-3 ay, 3-6 ay, 6 ay-1 yıl gibi vadelerde faiz ödeyip, ağırlıklı olarak vadesiz altın hesapları bulunmaktadır.

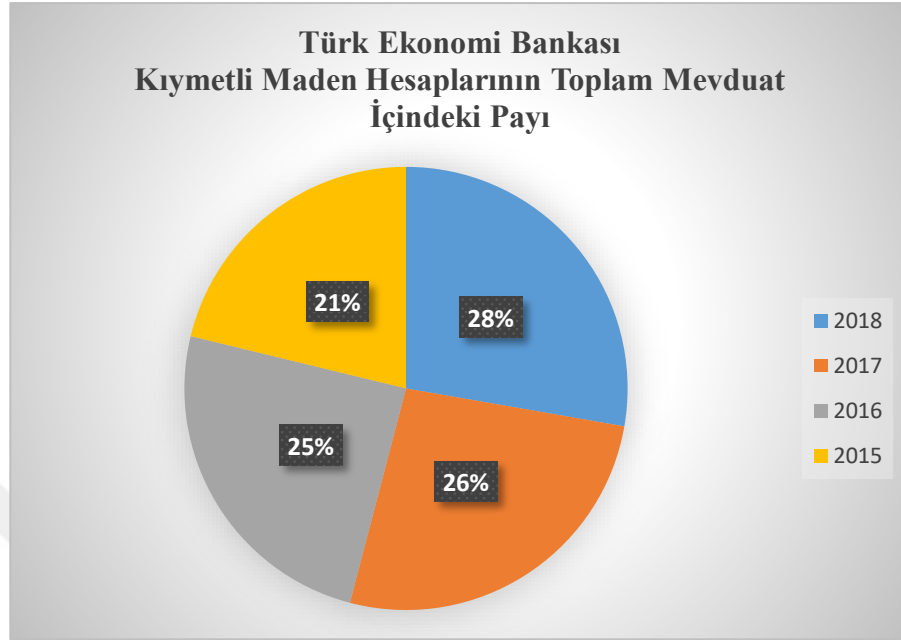
Tablo 26: Türk Ekonomi Bankası Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat

TÜRK EKONOMİ BANKASI VADE YAPISINA GÖRE TOPLAM MEVDUAT								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6 Ay-1 Yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Mevduat	Toplam
30.06.2018	12.510.950	13.535.836	32.926.506	2.557.019	3.771.494	490.624		65.792.429
31.12.2017	9.504.406	9.693.700	31.947.411	2.470.967	1.756.329	203.903		55.576.716
31.12.2016	7.628.599	9.656.962	29.639.351	1.537.588	1.294.939	75.219		49.832.658
31.12.2015	6.981.478	8.657.422	23.677.987	3.680.092	1.255.702	143.179		44.395.860

Kaynak: <https://www.teb.com.tr/upload/PDF/finansal%20sonuclar/TEBNK%2031%2012%202016%20FINAL.pdf>, https://www.teb.com.tr/upload/PDF/bagimsiz_denetim_raporu/TEBNK_0618_solo_tr.pdf, (17.09.2018)

Yukarıdaki tabloda, Türk Ekonomi Bankası'nın farklı vade kırılımlarındaki mevduat hesaplarının incelenen yıllardaki toplam rakamları belirtilmiş olup , kıymetli maden depo hesaplarının toplam mevduat içindeki payı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 9: Türk Ekonomi Bankası Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı



Türk Ekonomi Bankası altın ürünlerinden yeni altın çağı hesabı ile TEB anlaşmalı kuyumcular ile fiziki altınların saf altına dönüştürülüp TEB de saklanabilmektedir. Bunun dışında vadesiz ve vadeli altın hesabı seçenekleri bulunan TEB'in altın günleri ile fiziki altınların toplanması uygulaması mevcuttur. ¹⁴⁸

Tablo 27: Türkiye İş Bankası Kıymetli Maden Depo Hesapları

TÜRKİYE İŞ BANKASI KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI							
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 ay	3-6 ay	6ay-1 yıl	1 Yıl ve Üstü	Toplam
30.06.2018	4.115.548	82.774	117.949	5.424	759.144	39.765	5.120.604
31.12.2017	3.069.885		80.910		605.549	32.523	3.788.867
31.12.2016	2.484.982				329.301		2.814.283
31.12.2015	1.653.919				238.250	14.000	1.906.169

Kaynak: <https://www.isbank.com.tr/TR/hakkimizda/yatirimci-iliskileri/finansal-bilgiler/Sayfalar/finansal-bilgiler.aspx>, e.t 17.09.2018

¹⁴⁸ <https://www.teb.com.tr/sizin-icin/altin-gumus-hesaplar/> (17.09.2018)

İş Bankası vadesiz hesap miktarı büyük açısından Ziraat Bankasından sonra ikinci sırada yer almaktadır

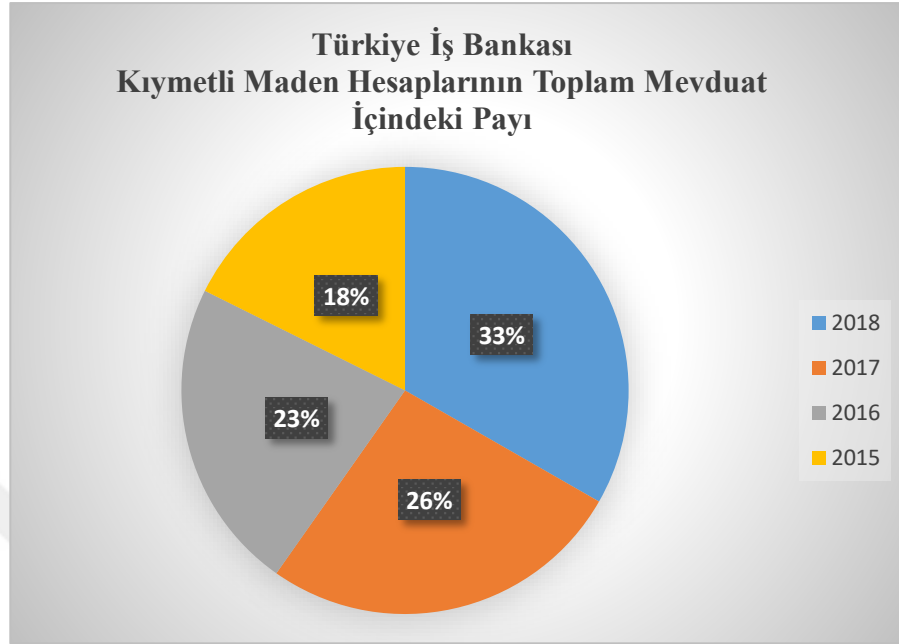
Tablo 28: Türkiye İş Bankası Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat

TÜRKİYE İŞ BANKASI VADE YAPISINA GÖRE TOPLAM MEVDUAT								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6 Ay-1 Yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Mevduat	Toplam
30.06.2018	59.072.561	20.617.175	112.973.074	8.779.578	3.892.229	13.756.064	11.017	219.101.698
31.12.2017	53.501.377	16.914.473	108.111.066	8.652.152	4.703.724	11.859.405	9.835	203.752.032
31.12.2016	43.598.933	18.040.132	93.485.936	6.939.766	3.937.478	11.350.925	6.806	177.359.976
31.12.2015	34.683.265	15.138.802	81.598.297	9.068.367	3.687.093	9.623.014	3.588	153.802.426

Kaynak: <https://www.isbank.com.tr/TR/hakkimizda/yatirimci-iliskileri/finansal-bilgiler/Sayfalar/finansal-bilgiler.aspx>, e.t 17.09.2018

Tabloda, Türkiye İş Bankası'nın farklı vade kırılımlarındaki mevduat hesaplarının incelenen yıllardaki toplam rakamları belirtilmiş olup , kıymetli maden depo hesaplarının toplam mevduat içindeki payı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 10: Türkiye İş Bankası Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı



Çeşitli vadelerde faiz ödeme seçenekleri arasından, İş bankası müşterilerinin altınlarını ağırlıklı olarak vadesiz hesaplarda tutmak tercihinde oldukları görülmektedir. Şube altın buluşmaları günlerinde fiziki altınların toplanması sürecine katkıda bulunmaktadır.¹⁴⁹

Tablo 29: Yapı ve Kredi Bankası Kıymetli Maden Depo Hesapları

YAPI VE KREDİ BANKASI KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI							
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 ay	3-6 ay	6ay-1 yıl	1 Yıl ve Üstü	Toplam
30.06.2018	1.142.017	90.148	320.171	34.627	53.840	22.023	1.662.826
31.12.2017	744.610	71.033	358.492	27.040	39.115	19.229	1.259.519
31.12.2016	488.106	43.940	309.337	19.931	31.543	7.532	900.389
31.12.2015	329.584	5.828	59.963	26.188	33.296	123.920	578.779

Kaynak: <https://www.yapikredi.com.tr/yatirimci-iliskileri/finansal-raporlar> (17.09.2018)

¹⁴⁹ <https://www.isbank.com.tr/TR/bireysel/yatirim-urunleri/altin/Sayfalar/altin.aspx> (17.09.2018)

Yapı Kredi Bankası Bankası’da İş Bankasına benzer bir tablo ortaya çıkmaktadır. Tüm vade kırılımlarında altın mevduatı bulunan Yapı Kredi Bankasının vadesiz depo hesaplarındaki altın miktarı ağırlıktadır.

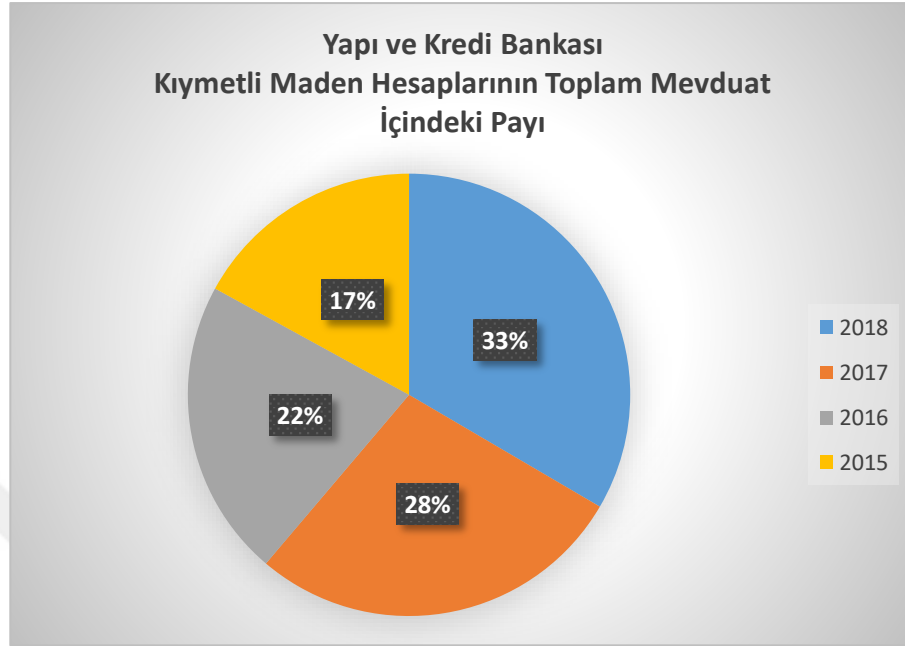
Tablo 30: Yapı ve Kredi Bankası Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat

YAPI VE KREDİ BANKASI VADE YAPISINA GÖRE TOPLAM MEVDUAT								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6 Ay-1 Yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Mevduat	Toplam
30.06.2018	34.558.912	29.702.538	104.935.559	6.332.831	6.496.415	3.576.230	1.267	185.603.752
31.12.2017	30.486.443	31.538.552	90.237.825	7.690.592	7.037.968	2.354.870	967	169.347.217
31.12.2016	25.976.089	22.632.739	89.277.022	8.922.567	5.805.649	1.660.305	485	154.274.856
31.12.2015	19.587.148	17.729.523	75.759.437	6.700.783	5.288.039	1.843.963		126.908.893

Kaynak:<https://www.yapikredi.com.tr/yatirimci-iliskileri/finansal-raporlar>(17.09.2018)

Tabloda, Yapı ve Kredi Bankası’nın farklı vade kırılımlarındaki mevduat hesaplarının incelenen yıllardaki toplam rakamları belirtilmiş olup , kıymetli maden depo hesaplarının toplam mevduat içindeki payı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 11: Yapı ve Kredi Bankası Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı



Yapı ve Kredi Bankası altın günlerinin yanı sıra, vadeli ve vadesiz altın hesabı seçeneklerini müşterilerine sunmaktadır.¹⁵⁰

Tablo 31: Alternatifbank Kıymetli Maden Depo Hesapları

ALTERNATİF BANK KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI							
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 ay	3-6 ay	6ay-1 yıl	1 Yıl ve Üstü	Toplam
30.06.2018	3.367	947	972	1.109	783	3.112	10.290
31.12.2017	2.411		1.130	38	1.527	2.174	7.280
31.12.2016	2.170	83	2.159	176	269	900	5.757
31.12.2015	1.399		205.124	585	126	774	208.008

Kaynak: <https://www.alternatifbank.com.tr/media/5483/30062018-tarihli-konsolide-finansal-raporu.pdf>, <https://www.alternatifbank.com.tr/media/2904/konsolide-raporlar-31122016.pdf> (17.09.2018)

¹⁵⁰ <https://www.yapikredi.com.tr/bireysel-bankacilik/mevduat-urunleri/altin-mevduati> (17.09.2018)

Türkiye’de kurulmuş yabancı sermayeli bankalar arasında bulunan Alternatif Bank’ın bilançolarına bakıldığında farklı vadelerde faiz ödeme uygulaması bulunmakta olduğu görülmektedir.

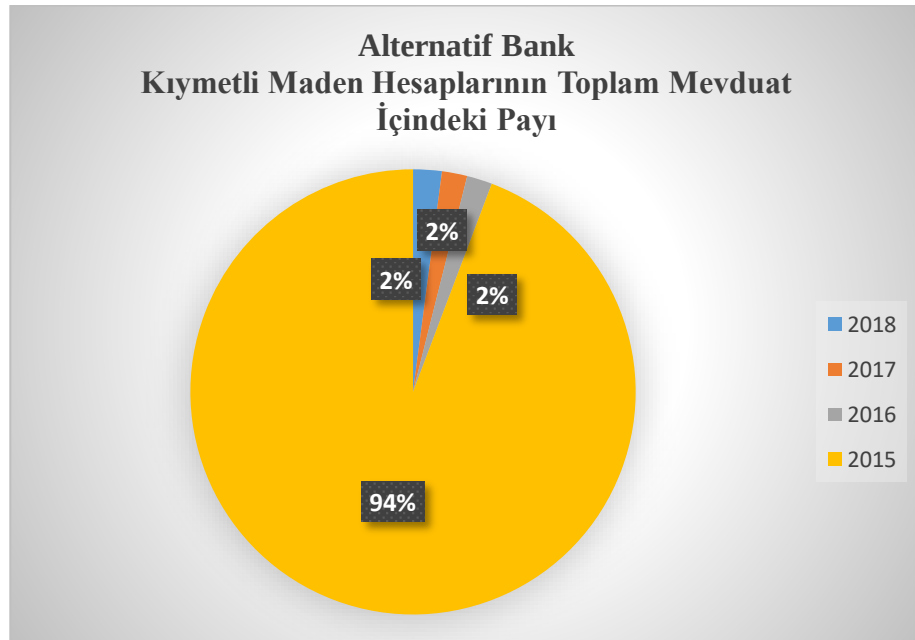
Tablo 32: Alternatifbank Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat

ALTERNATİFBANK VADE YAPISINA GÖRE TOPLAM MEVDUAT								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6 Ay-1 Yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Mevduat	Toplam
30.06.2018	661.687	911.312	11.747.326	606.398	137.481	17.528	279	14.082.011
31.12.2017	448.202	958.767	9.271.914	402.622	168.753	39.843	283	11.290.384
31.12.2016	371.929	1.258.326	6.383.980	597.349	56.856	239.993	213	8.908.646
31.12.2015	371.346	1.128.766	4.426.289	184.837	108.726	68.027	129	6.288.120

Kaynak:<https://www.alternatifbank.com.tr/media/5483/30062018-tarihli-konsolide-finansal-raporu.pdf>,<https://www.alternatifbank.com.tr/media/2904/konsolide-raporlar-31122016.pdf> (17.09.2018)

Tabloda, Alternatif Bank’ın farklı vade kırılımlarındaki mevduat hesaplarının incelenen yıllardaki toplam rakamları belirtilmiş olup , kıymetli maden depo hesaplarının toplam mevduat içindeki payı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 12: Alternatifbank Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı



2015 yılında büyük çoğunluğun 1-3 ay arası vadeli altın hesaplarında olduğu gözlenmiştir. Altın ürünleri arasında vadesiz ve vadeli olarak seçenekleri bulunan Alternatifbank’ın altın biriken hesabı ile talimatlı altın alım satımı mümkün kılınmıştır.¹⁵¹

Tablo 33: Denizbank Kıymetli Maden Depo Hesapları

DENİZBANK KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 ay	3-6 ay	6ay-1 yıl	1 Yıl Üstü	Birikim	Toplam
30.06.2018	370.929	53.761	295.438	58.233	34.640	9.734	7.228	829.963
31.12.2017	275.983	41.758	270.412	24.620	25.990	8.470	5.733	652.966
31.12.2016	265.351	29.656	151.809	41.997	28.783	12.364	4.268	534.228
31.12.2015	121.790	24.210	136.557	11.513	31.379	9.578	2.702	337.729

Kaynak:<https://www.denizbank.com/yatirimci-iliskileri/pdf/finansal-bilgiler/2018/30-haziran-2018-konsolide-olmayan-bagimsiz-denetim-raporu.pdf>,<https://www.denizbank.com/yatirimci-iliskileri/pdf/finansal-bilgiler/2016/31-aralik-2016-konsolide-olmayan-bagimsiz-denetim-raporu.pdf>(17.09.2018)

Denizbank kıymetli maden depo hesaplarında, hem vadesiz depo hesapları hem de 1-3 ay vadede birikme olduğu gözlemlenmektedir.

¹⁵¹<https://www.alternatifbank.com.tr/bireysel/mevduat-ve-yatirim-urunleri/altin-biriken-hesap/>(17.09.2018)

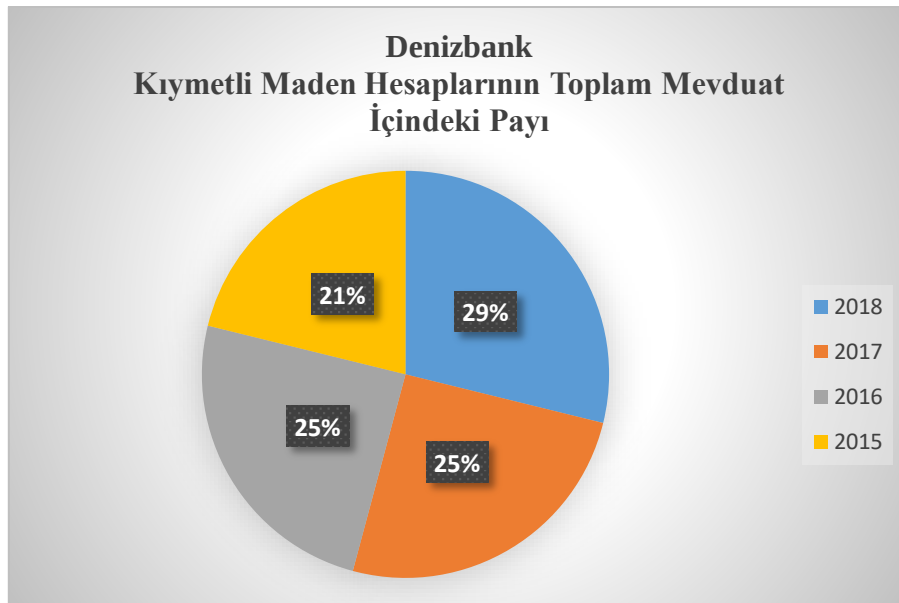
Tablo 34: Denizbank Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat

DENİZBANK VADE YAPISINA GÖRE TOPLAM MEVDUAT								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6 Ay-1 Yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Mevduat	Toplam
30.06.2018	14.566.054	14.865.353	47.095.270	2.313.875	2.586.374	2.529.731	27.158	83.983.815
31.12.2017	12.541.781	12.103.971	41.819.959	2.969.071	3.370.856	2.413.996	26.171	75.245.805
31.12.2016	11.887.761	9.678.039	34.548.494	2.846.585	2.159.274	2.038.488	32.287	63.190.928
31.12.2015	8.456.589	6.683.743	27.270.107	1.679.027	1.275.595	1.183.706	38.810	46.587.577

Kaynak:https://www.denizbank.com/yatirimci-iliskileri/_pdf/finansal-bilgiler/2018/30-haziran-2018-konsolide-olmayan-bagimsiz-denetim-raporu.pdf,https://www.denizbank.com/yatirimci-iliskileri/_pdf/finansal-bilgiler/2016/31-aralik-2016-konsolide-olmayan-bagimsiz-denetim-raporu.pdf (17.09.2018)

Tabloda, Denizbank'ın farklı vade kırılımlarındaki mevduat hesaplarının incelenen yıllardaki toplam rakamları belirtilmiş olup, kıymetli maden depo hesaplarının toplam mevduat içindeki payı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 13: Denizbank Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı



Denizbank kıymetli maden depo hesaplarında, hem vadesiz depo hesapları hem de 1-3 ay vadede birikme olduğu gözlemlenmektedir. Denizbank altın ürünleri yelpazesinde vadesiz ve vadeli altın hesapları ile altın biriken hesap ve tasarruf ettiren altın hesap çeşitleri bulunmaktadır.¹⁵²

Tablo 35: İngbank Kıymetli Maden Depo Hesapları

İNGBANK KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI							
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 ay	3-6 ay	6ay-1 yıl	1 Yıl ve Üstü	Toplam
30.06.2018	137.163						137.163
31.12.2017	77.508						77.508
31.12.2016	44.951						44.951
31.12.2015	16.655						16.655

Kaynak:[https://www.ingbank.com.tr/F/Documents/ING_BankKonsolide_Olmayan_Finansal_Tablo ve Dipnotlar30 Haziran 2018 Final.pdf](https://www.ingbank.com.tr/F/Documents/ING_BankKonsolide_Olmayan_Finansal_Tablo_ve_Dipnotlar30_Haziran_2018_Final.pdf)[https://www.ingbank.com.tr/F/Documents/pdf/Yatirimci_iliskileri/Bagimsiz_Denetim_Raporlari/Konsolide_Olmayan/2016/ING_Konsolide_Olmayan_Finansal_Tablo Dipnotlar 31122016.pdf](https://www.ingbank.com.tr/F/Documents/pdf/Yatirimci_iliskileri/Bagimsiz_Denetim_Raporlari/Konsolide_Olmayan/2016/ING_Konsolide_Olmayan_Finansal_Tablo_Dipnotlar_31122016.pdf)(17.09.2018)

İngbank altın hesaplarına faiz ödememekte olup, 2015-2018 arası vadesiz depo hesaplarını ikiye katlayan oranda arttırmıştır.

¹⁵²<https://www.denizbank.com/bankacilik/kobi-bankaciligi/mevduat-ve-yatirim/altin-mevduati.aspx>
(17.09.2018)

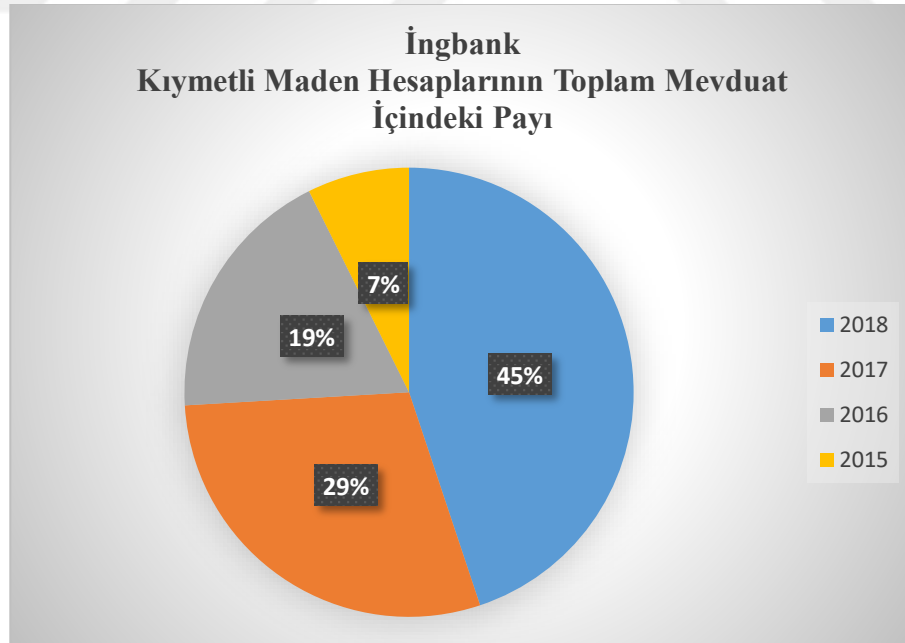
Tablo 36: İngbank Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat

İNGBANK VADE YAPISINA GÖRE TOPLAM MEVDUAT								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6 Ay-1 Yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Mevduat	Toplam
30.06.2018	6.517.926	18.779.033	5.931.034	286.343	144.908	215.397		31.874.641
31.12.2017	4.780.615	16.768.318	5.671.723	206.825	107.434	150.910		27.685.825
31.12.2016	4.540.595	14.057.764	6.064.902	248.573	111.208	194.243		25.217.285
31.12.2015	4.272.968	10.825.503	8.167.221	249.406	68.359	65.513		23.648.977

Kaynak:https://www.ingbank.com.tr/F/Documents/ING_BankKonsolide_Olmayan_Finansal_Tablo_ve_Dipnotlar30_Haziran_2018_Final.pdfhttps://www.ingbank.com.tr/F/Documents/pdf/Yatirimci_iliskileri/Bagimsiz_Denetim_Raporlari/Konsolide_Olmayan/2016/ING_Konsolide_Olmayan_Finansal_Tablo_Dipnotlar_31122016.pdf(17.09.2018)

Tabloda, İngbank'ın farklı vade kırılımlarındaki mevduat hesaplarının incelenen yıllardaki toplam rakamları belirtilmiş olup , kıymetli maden depo hesaplarının toplam mevduat içindeki payı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 14: İngbank Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı



İngbank altın hesaplarına faiz ödememekte olup, 2015-2018 arası vadesiz depo hesaplarını ikiye katlayan oranda arttırmıştır. Altın birikten hesap seçeneği ile düzenli altın birikimi imkanı sunmaktadır.¹⁵³

Tablo 37: Odeabank Kıymetli Maden Depo Hesapları

ODEABANK KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI							
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 ay	3-6 ay	6ay-1 yıl	1 Yıl ve Üstü	Toplam
30.06.2018	73.464						73.464
31.12.2017	43.487						43.487
31.12.2016	17.034						17.034
31.12.2015	921						921

Kaynak:<https://www.odeabank.com.tr/tr-TR/Hakkimizda/raporlar/ReportsOfIndependentAuditors/Q2-ODEA-BANK-30-06-2018-BDDK-TR.pdf>https://www.odeabank.com.tr/tr-TR/Hakkimizda/raporlar/IndependentAuditReport/2016_Aralik_Bagimsiz_Denetim_Raporu.pdf (17.09.2018)

Odeabank da İngbank’a benzer şekilde müşterilerine sadece vadesiz altın seçeneği sunmaktadır.

Tablo 38: Odeabank Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat

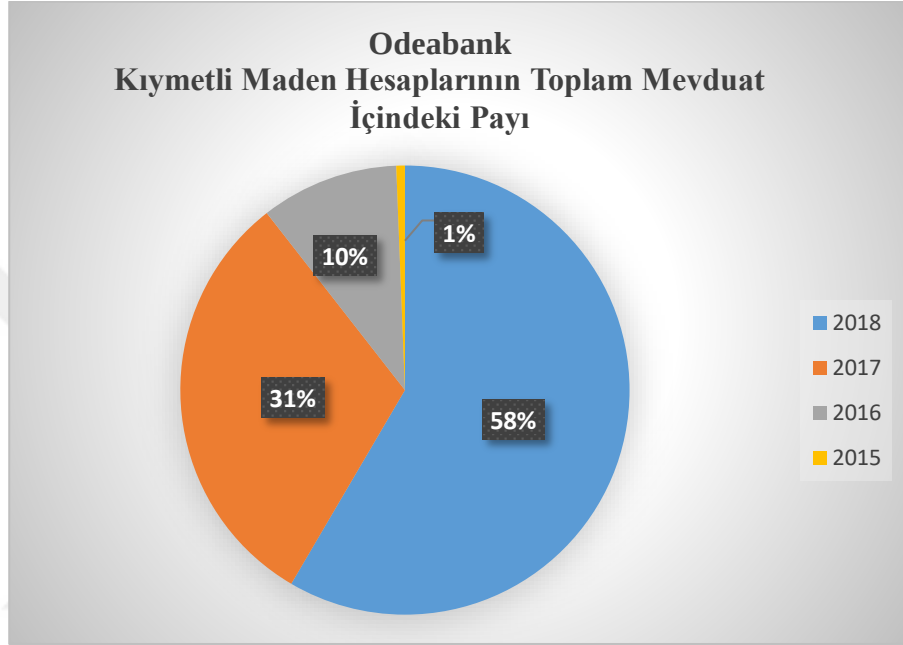
ODEABANK VADE YAPISINA GÖRE TOPLAM MEVDUAT								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6 Ay-1 Yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Mevduat	Toplam
30.06.2018	1.316.887	3.292.163	16.302.515	264.753	223.657	29.737		21.429.712
31.12.2017	876.246	3.681.260	18.892.610	148.833	246.025	65.413		23.910.387
31.12.2016	1.456.604	3.319.196	22.182.488	1.161.831	1.044.004	90.273		29.254.396
31.12.2015	1.378.461	2.827.846	20.271.090	369.019	392.802	94.278		25.333.496

Kaynak:<https://www.odeabank.com.tr/tr-TR/Hakkimizda/raporlar/ReportsOfIndependentAuditors/Q2-ODEA-BANK-30-06-2018-BDDK-TR.pdf>https://www.odeabank.com.tr/tr-TR/Hakkimizda/raporlar/IndependentAuditReport/2016_Aralik_Bagimsiz_Denetim_Raporu.pdf (17.09.2018)

¹⁵³<https://www.ingbank.com.tr/tr/sizin-icin/mevduat-ve-yatirim/ing-altin-biriktiren-hesap> (17.09.2018)

Tabloda, İngbank’ın farklı vade kırılımlarındaki mevduat hesaplarının incelenen yıllardaki toplam rakamları belirtilmiş olup , kıymetli maden depo hesaplarının toplam mevduat içindeki payı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 15: Odeabank Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı



Tablo 39: QNB Finansbank Kıymetli Maden Depo Hesapları

QNB FİNANSBANK KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI							
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 ay	3-6 ay	6ay-1 yıl	1 Yıl ve Üstü	Toplam
30.06.2018	1.541.994		19.687	195	3.861	84.860	1.650.597
31.12.2017	1.111.916		17.196	354		68.928	1.198.394
31.12.2016	717.286		1.324	1.669	1.444	56.705	778.428
31.12.2015	376.794		4.325	101		49.473	430.693

Kaynak: <https://www.qnbfinansbank.com/medium/document-file-1800.vsf>

<https://www.qnbfinansbank.com/medium/document-file-345.vsf> (17.09.2018)

QNB Finansbank kıymetli maden depo hesaplarına çeşitli vadeler için faiz ödemekte olup, büyük çoğunluğu vadesiz hesap ve 1 yıl üstü vadeli hesaplarda tutulmaktadır.

Tablo 40: QNB Finansbank Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat

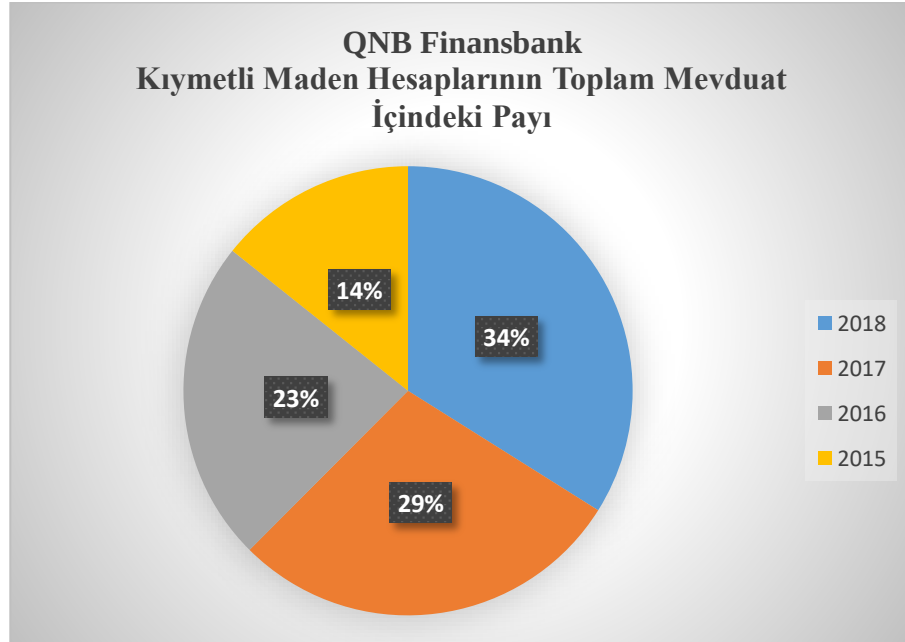
QNB FİNANSBANK VADE YAPISINA GÖRE TOPLAM MEVDUAT								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6 Ay-1 Yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Mevduat	Toplam
30.06.2018	15.795.818	10.519.122	42.060.663	3.623.978	3.344.887	3.014.343	2.297	78.361.108
31.12.2017	12.735.826	8.387.129	38.919.134	3.050.282	1.755.693	2.790.839	2.592	67.641.495
31.12.2016	9.370.908	6.904.224	33.327.955	1.444.492	1.414.317	1.473.677	3.127	53.938.700
31.12.2015	7.550.745	6.492.794	30.296.918	2.042.047	564.086	1.612.939	6.308	48.565.837

Kaynak:<https://www.qnbfinansbank.com/medium/document-file-1800.vsf>

<https://www.qnbfinansbank.com/medium/document-file-345.vsf> (17.09.2018)

Tabloda, QNB Finansbank'ın farklı vade kırılımlarındaki mevduat hesaplarının incelenen yıllardaki toplam rakamları belirtilmiş olup , kıymetli maden depo hesaplarının toplam mevduat içindeki payı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 16: QNB Finansbank Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı



Vadeli ve vadesiz altın hesaplarının yanında, altın toplama günleri aracılığı ile fiziki altınların kaydıleştirilmesi sürecine dahil olmaktadır.¹⁵⁴

Tablo 41: Garanti Bankası Kıymetli Maden Depo Hesapları

GARANTİ BANKASI KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI							
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 ay	3-6 ay	6ay-1 yıl	1 Yıl ve Üstü	Toplam
30.06.2018	2.387.076		50.852	5.285	9.715	298.707	2.751.635
31.12.2017	1.845.183	57.205	47.640	3.777	8.013	232.897	2.194.715
31.12.2016	1.753.776		82.984	12.264	22.493	153.015	2.024.532
31.12.2015	1.085.578	106	11.175			101.849	1.198.708

Kaynak:https://www.garantiinvestorrelations.com/tr/images/pdf/30_06_2018_BDDK_Konsolide_Finansallar.pdfhttps://www.garantiinvestorrelations.com/tr/images/pdf/BDDK_Konsolide_Finansal_tablo_dipnotlar_4C16.pdf , (17.09.2018)

Garanti Bankası altın hesaplarında yıllara göre kademeli artışlar gözlenmekte olup, vade kırılımlarında ağırlığın 1 yıl üstü vadeli hesaplarda yoğunlaştığı görülmektedir.

¹⁵⁴<https://www.qnbfinansbank.com/altin-toplama-gunleri> (17.09.2018)

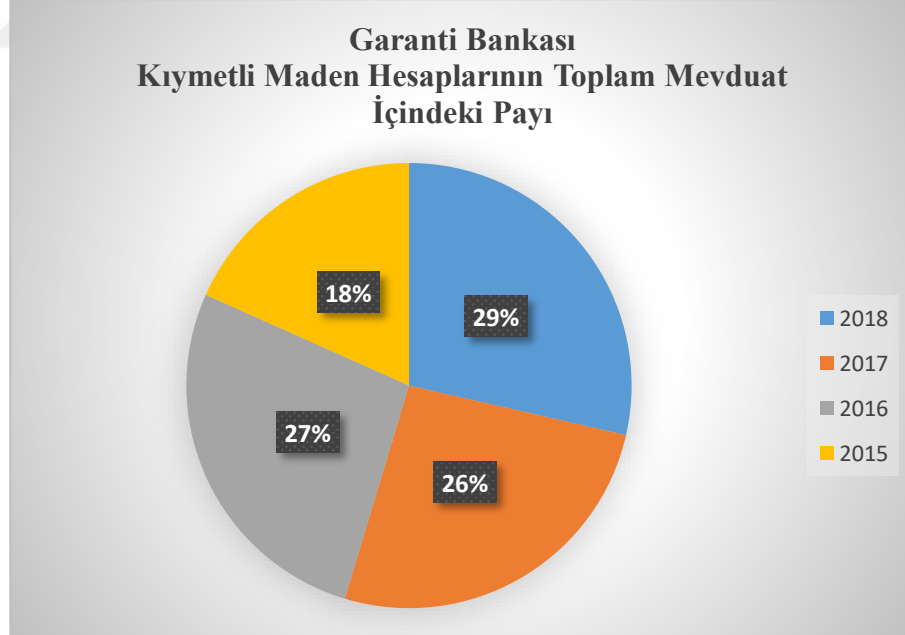
Tablo 42: Garanti Bankası Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat

GARANTİ BANKASI VADE YAPISINA GÖRE TOPLAM MEVDUAT								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6 Ay-1 Yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Mevduat	Toplam
30.06.2018	65.697.846	20.164.921	105.999.184	7.728.052	8.506.138	21.610.888	56.967	229.763.996
31.12.2017	54.284.609	16.626.796	99.390.856	6.720.649	7.402.147	16.291.011	57.492	200.773.560
31.12.2016	46.748.279	15.791.554	89.066.074	3.775.168	8.681.739	14.566.012	60.987	178.689.813
31.12.2015	38.342.544	16.273.098	72.832.626	7.358.717	5.188.185	16.077.989	61.272	156.134.431

Kaynak: https://www.garantiinvestorrelations.com/tr/images/pdf/30_06_2018_BDDK_Konsolide_Finansallar.pdf https://www.garantiinvestorrelations.com/tr/images/pdf/BDDK_Konsolide_Finansal_tablo_dipnotlar_4C16.pdf, (17.09.2018)

Tabloda, Garanti Bankası'nın farklı vade kırılımlarındaki mevduat hesaplarının incelenen yıllardaki toplam rakamları belirtilmiş olup , kıymetli maden depo hesaplarının toplam mevduat içindeki payı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 17: Garanti Bankası Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı



Garanti Bankası altın hesaplarında yıllara göre kademeli artışlar gözlenmekte olup, vade kırılımlarında ağırlığın 1 yıl üstü vadeli hesaplarda yoğunlaştığı görülmektedir. Garanti Bankasının altın ürünleri arasında, vadesiz ve vadeli altın hesapları olmakla birlikte, birikimli altın hesabı, hediye altın gönderme, altın hediye çeki

gibi alternatifleri müşterilerine sunmaktadır. Altın şubelerimiz adı verilen düzenleme ile altın toplama günleri gerçekleştirmektedir. ¹⁵⁵

Tablo 43: Türkiye Finans Kıymetli Maden Depo Hesapları

TÜRKİYE FİNANS KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI									
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 ay	3-6 ay	6-9 ay	9ay-1 yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Katılma Hesabı	Toplam
30.06.2018	882.373			325.393		32.288	114		1.240.168
31.12.2017	521.778			263.087		24.161	80		809.106
31.12.2016	404.848			189.560		15.442	37		609.887
31.12.2015	217.818		40	164.169		15.633	15		397.675

Kaynak: www.turkiyefinans.com.tr/Lists/BagimsizDenetimRaporlari/Attachments/94/TFKB%2030%2006%202018%20solo.pdf<https://www.turkiyefinans.com.tr/Lists/BagimsizDenetimRaporlari/Attachments/78/TFKB%2031%2012%202016%20Konsolide%20Olmayan%20Final.pdf>

Türkiye Finans Katılım Bankası kıymetli maden depo hesaplarının büyük çoğunluğunu vadesiz hesaplar oluşturmaktadır. Ayrıca altın katılma hesabı ile müşterilerine çeşitli vadelerde altın kar payı ödeme seçeneği sunmaktadır. Altın şube uygulaması ile de altın günleri düzenlemekte, fiziki altınların kaydıleştirilmesi sürecine dahil olmaktadır.

¹⁵⁵ https://www.garanti.com.tr/tr/bireysel/mevduat_ve_yatirim/altin/altin_salisi.page (17.09.2018)

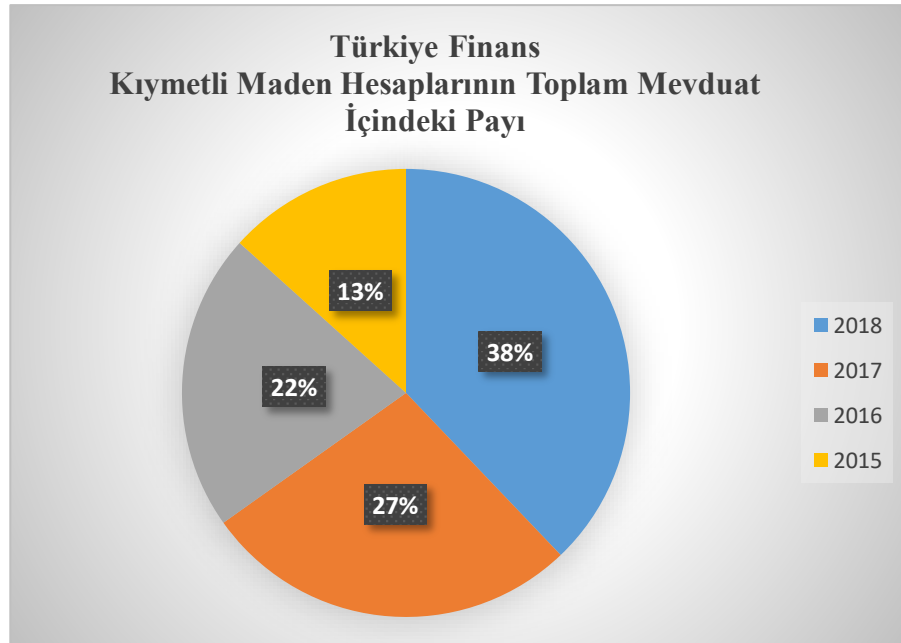
Tablo 44: Türkiye Finans Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat

TÜRKİYE FİNANS VADE YAPISINA GÖRE TOPLAM MEVDUAT								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6 Ay-1 Yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Mevduat	Toplam
30.06.2018	8.416.869	4.976.679	9.756.212	523.930	472.339	184.319	125	24.330.473
31.12.2017	6.905.715	5.922.005	8.098.371	452.280	451.968	200.026	131	22.030.496
31.12.2016	5.773.877	5.239.770	8.992.053	344.170	441.247	273.571	93	21.064.781
31.12.2015	5.432.281	3.530.224	11.926.350	381.421	471.654	435.436	48	22.177.414

Kaynak: www.turkiyefinans.com.tr/Lists/BagimsizDenetimRaporlari/Attachments/94/TFKB%2030%2006%202018%20solo.pdf
<https://www.turkiyefinans.com.tr/Lists/BagimsizDenetimRaporlari/Attachments/78/TFKB%2031%2012%202016%20Konsolide%20Olmayan%20Final.pdf>

Tabloda, Türkiye Finans'ın farklı vade kırılımlarındaki mevduat hesaplarının incelenen yıllardaki toplam rakamları belirtilmiş olup , kıymetli maden depo hesaplarının toplam mevduat içindeki payı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 18: Türkiye Finans Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı



Tablo 45: Albaraka Türk Kıymetli Maden Depo Hesapları

ALBARAKTÜRK KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI									
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 ay	3-6 ay	6-9 ay	9ay-1 yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Katılma Hesabı	Toplam
30.06.2018	348.545	157.659	531.032	20.871		7.698	20.804	46	1.086.655,00
31.12.2017	265.241	141.931	410.938	15.588		1.091	14.804	34	849.627,00
31.12.2016	189.821	68.938	323.920	4.833		4.696	7.525		599.733,00
31.12.2015	105.805	41027	132.729	7.025		3.736	3686		294.008,00

Kaynak:<https://www.albaraka.com.tr/assets/tr/pdf/yatirimci-iliskileri/bagimsiz-denetim-raporlari/20180618.pdf>,<https://www.albaraka.com.tr/assets/tr/pdf/yatirimci-iliskileri/bagimsiz-denetim-raporlari/20180618.pdf>,<https://www.albaraka.com.tr/pdf/ALBARAKATURK-31-12-2016-TR-SOLO.pdf>
(10.02.2019)

Albaraka Türk kıymetli maden depo hesaplarında vadesiz nitelikte hesaplar büyük çoğunluktadır

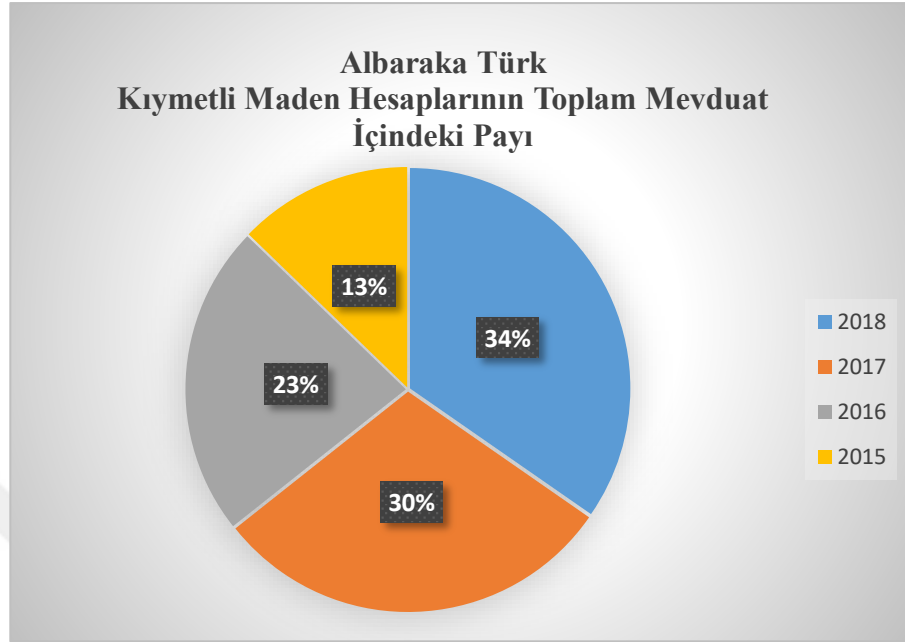
Tablo 46: Albaraka Türk Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat

ALBARAKATÜRK VADE YAPISINA GÖRE TOPLAM MEVDUAT								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6 Ay-1 Yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Mevduat	Toplam
30.06.2018	7.517.484	5.796.230	12.491.911	687.059	101.816	1.107.363	9.429	27.711.292
31.12.2017	7.153.232	5.652.308	10.755.130	562.687	118.349	1.061.070	7.064	25.309.840
31.12.2016	5.430.950	2.949.279	12.664.067	461.037	336.056	1.311.572	2.173	23.155.134
31.12.2015	4.261.191	957.606	13.087.468	403.387	350.225	1.286.301		20.346.178

Kaynak:<https://www.albaraka.com.tr/assets/tr/pdf/yatirimci-iliskileri/bagimsiz-denetim-raporlari/20180618.pdf>,<https://www.albaraka.com.tr/assets/tr/pdf/yatirimci-iliskileri/bagimsiz-denetim-raporlari/20180618.pdf>,<https://www.albaraka.com.tr/pdf/ALBARAKATURK-31-12-2016-TR-SOLO.pdf>
(10.02.2019)

Tabloda, Albaraka Türk'ün farklı vade kırılımlarındaki mevduat hesaplarının incelenen yıllardaki toplam rakamları belirtilmiş olup , kıymetli maden depo hesaplarının toplam mevduat içindeki payı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 19: Albaraka Türk Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı



Altın ürünleri arasında karlı altın hesabı bulunmakta olup söz konusu hesap aracılığı ile çeşitli vadelerde kar payı ödemektedir. Altın toplama günleri ile fiziki altınların toplanması ve kaydileştirilmesi uygulamasını yürütmektedir. Altın birikim hesabı ile talimatlı altın alım satım işlemlerine imkan sağlamaktadır.

Tablo 47: Kuveyt Türk Kıymetli Maden Depo Hesapları

KUVEYT TÜRK KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI									
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 ay	3-6 ay	6-9 ay	9ay-1 yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Katılma Hesabı	Toplam
30.06.2018	2.041.015	525.552	1.138.701	104.164		55.016	1.369	5	3.865.822,00
31.12.2017	1.478.274	270.605	1.038.183	87.510		45.658	4		2.920.234,00
31.12.2016	1.299.314		930.175	73.925		36.607			2.340.021,00
31.12.2015	588.999		679.839	47.987		32.316			1.349.141,00

Kaynak:<https://www.kuveytturk.com.tr/medium/document-file-1872.vsf>,

<https://www.kuveytturk.com.tr/medium/document-file-721.vsf> (10.02.2019)

Kuveyt Türk altın hesaplarında diğer bankalarda olduğu gibi vadesiz nitelikte hesapları çoğunluğu oluşturmaktadır. Belirli vadelerde altın hesabına kar payı ödemesi bulunan Kuveyt Türk'ün, altın günleri kapsamında fiziki altınların kaydileştirilme sürecine dahil olmaktadır. Altın birikimi hesabı ile de talimatlı altın alım satım işlemleri gerçekleştirilmektedir.

Tablo 48: Kuveyt Türk Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat

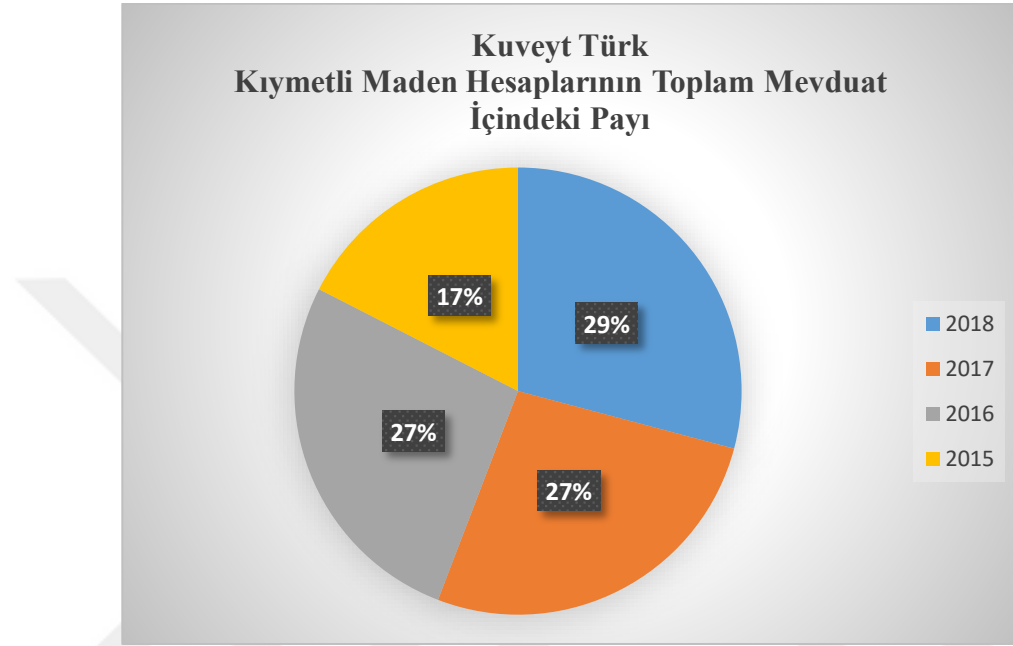
KUVEYT TÜRK VADE YAPISINA GÖRE TOPLAM MEVDUAT								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6 Ay-1 Yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Mevduat	Toplam
30.06.2018	20.048.282	8.898.735	15.779.704	1.729.109	1.216.268	610.601	14.226	48.296.925
31.12.2017	16.043.036	7.342.075	13.283.819	1.594.862	1.058.826	534.782		39.857.400
31.12.2016	11.979.167	5.810.414	11.387.174	1.344.073	879.560	501.375		31.901.763
31.12.2015	9.318.312	4.970.555	10.931.250	1.318.149	815.625	768.775		28.122.666

Kaynak:<https://www.kuveytturk.com.tr/medium/document-file-1872.vsf>,

<https://www.kuveytturk.com.tr/medium/document-file-721.vsf> (10.02.2019)

Tabloda, Kuveyt Türk'ün farklı vade kırılımlarındaki mevduat hesaplarının incelenen yıllardaki toplam rakamları belirtilmiş olup , kıymetli maden depo hesaplarının toplam mevduat içindeki payı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 20: Kuveyt Türk Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı



Tablo 49: Ziraat Katılım Kıymetli Maden Depo Hesapları

ZİRAAT KATILIM KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI									
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 ay	3-6 ay	6-9 ay	9ay-1 yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Katılma Hesabı	Toplam
30.06.2018	97.144		143.240	13.985		1.645	2.137		258.151,00
31.12.2017	62.451		77.863	2.277		1.310	2.842		146.743,00
31.12.2016	23.705		27.239	289		856	381		52.470,00
31.12.2015	1.058		840	13		11			1.922,00

Kaynak: [https://www.ziraatkatilim.com.tr/yatirimci-iliskileri/Documents/konsolide-](https://www.ziraatkatilim.com.tr/yatirimci-iliskileri/Documents/konsolide-olmayan/31.06.2018denetim.pdf)

[olmayan/31.06.2018denetim.pdf](https://www.ziraatkatilim.com.tr/yatirimci-iliskileri/Documents/ara-donem-faaliyet-raporu/2016/Ziraat-Katilim-Solo-Aralik-2016-Denetim-Raporu.pdf) , <https://www.ziraatkatilim.com.tr/yatirimci-iliskileri/Documents/ara-donem-faaliyet-raporu/2016/Ziraat-Katilim-Solo-Aralik-2016-Denetim-Raporu.pdf> (10.02.2019)

Ziraat Katılım, altın vadesiz hesaplarını diğer katılım bankalarında olduğu gibi yıldan yıla arttırmıştır.

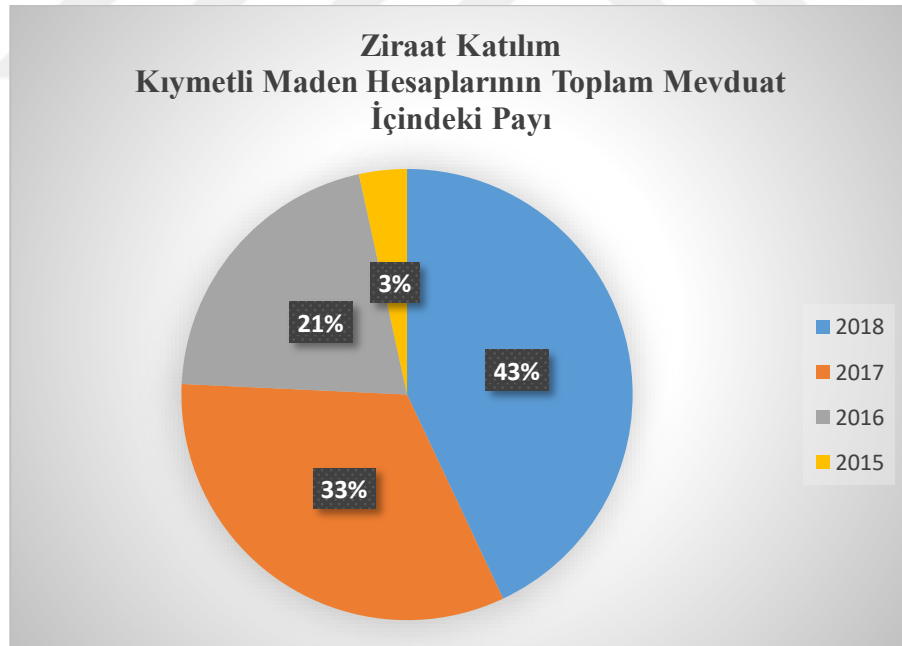
Tablo 50: Ziraat Katılım Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat

ZİRAAT KATILIM VADE YAPISINA GÖRE TOPLAM MEVDUAT								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6 Ay-1 Yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Mevduat	Toplam
30.06.2018	1.599.436	780.556	9.297.568	664.613	566.727	524.142		13.433.042
31.12.2017	1.651.165	815.479	6.731.253	405.355	229.217	192.126		10.024.595
31.12.2016	833.060	429.418	3.947.787	262.354	49.742	113.641		5.636.002
31.12.2015	153.310	211.863	810.322	24.944	12.420	43.446		1.256.305

Kaynak: <https://www.ziraatkatilim.com.tr/yatirimci-iliskileri/Documents/konsolide-olmayan/31.06.2018denetim.pdf> , <https://www.ziraatkatilim.com.tr/yatirimci-iliskileri/Documents/ara-donem-faaliyet-raporu/2016/Ziraat-Katilim-Solo-Aralik-2016-Denetim-Raporu.pdf> (10.02.2019)

Tabloda, Ziraat Katılım'ın farklı vade kırılımlarındaki mevduat hesaplarının incelenen yıllardaki toplam rakamları belirtilmiş olup , kıymetli maden depo hesaplarının toplam mevduat içindeki payı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 21: Ziraat Katılım Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı



Çoğunluğu vadesiz nitelikte altınlardan oluşan kıymetli maden depo hesapları bulunmaktadır. Altın katılma hesabı aracılığı ile farklı vade kırılımlarında kar payı ödemesi gerçekleştirmektedir.

Tablo 51: Vakıf Katılım Kıymetli Maden Depo Hesapları

VAKIF KATILIM KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI									
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 ay	3-6 ay	6-9 ay	9ay-1 yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Katılma Hesabı	Toplam
30.06.2018	206.695		90.815	23.290		1.127			321.927,00
31.12.2017	47.101		46.712	8.458		214			102.485,00
31.12.2016	26.423								26.423,00
31.12.2015									

Kaynak: <https://www.vakifkatilim.com.tr/tr/yatirimciiliskileri/Documents/Vakif-Katilim>

Bankasi %2030.06.2018 TR SoloFinal.pdf <https://www.vakifkatilim.com.tr/tr/yatirimciiliskileri/Document/s/bagimsiz-denetim-raporu-2016-4-Solo.pdf> (10.02.2019)

Vakıf Katılım vadesiz hesap büyüklüğünü 2017’de %80 oranında, 2018 Haziran ayında ise % 338 oranında rekor düzeyde bir artış göstermiştir. Bu artışın sebebi olarak Vakıf Katılım ile Altın Günler kapsamında uygulanan fiziki altın toplama günleri sayılabilir.

Tablo 52: Vakıf Katılım Vade Yapısına Göre Toplam Mevduat

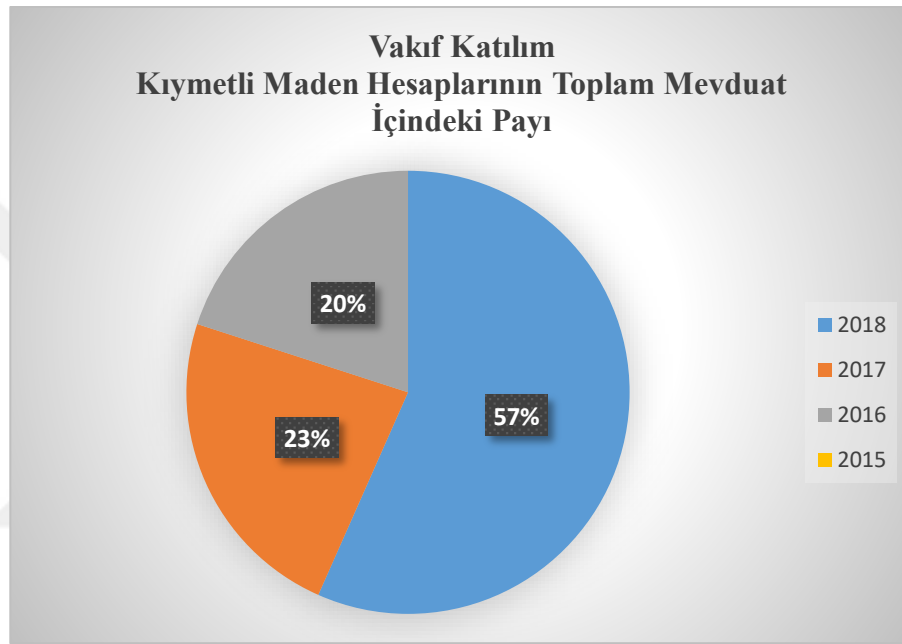
VAKIF KATILIM VADE YAPISINA GÖRE TOPLAM MEVDUAT								
	Vadesiz	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6 Ay-1 Yıl	1 Yıl ve Üstü	Birikimli Mevduat	Toplam
30.06.2018	1.314.584	757.111	9.171.580	1.435.192	350.491	36.170	139	13.065.267
31.12.2017	1.176.191	1.107.450	7.136.961	597.620	42.273	27.873	46	10.088.414
31.12.2016	401.159	396.416	1.829.636	381.877	24.561	1.107		3.034.756
31.12.2015								

Kaynak: <https://www.vakifkatilim.com.tr/tr/yatirimciiliskileri/Documents/Vakif-Katilim>

Bankasi %2030.06.2018 TR SoloFinal.pdf <https://www.vakifkatilim.com.tr/tr/yatirimciiliskileri/Documents/bagimsiz-denetim-raporu-2016-4-Solo.pdf> (10.02.2019)

Tabloda, Vakıf Katılım'ın farklı vade kırılımlarındaki mevduat hesaplarının incelenen yıllardaki toplam rakamları belirtilmiş olup , kıymetli maden depo hesaplarının toplam mevduat içindeki payı grafikte gösterilmiştir.

Şekil 22: Vakıf Katılım Kıymetli Maden Depo Hesaplarının Toplam Mevduata Oranı



6. SONUÇ

Altın tarih öncesi çağlardan beri farklı medeniyetler tarafından kullanılmaktadır. Hem para birimi hem de sahip olduğu özellikler sebebiyle süs eşyası ve endüstriyel olarak hayatımızda yer edinmiştir. Dünya'nın dört bir yanında çağlar boyunca kültürel ve finansal değeri olan altın talebi günümüzde ilerleyen teknoloji ile birlikte mücevher sektöründe başrol olarak yer almaktadır.

Altın fiyatları ekonomi için bir barometre gibidir. Arz ve talep dengesi değişen gelir dağılımı, dünya ekonomisindeki dalgalanmalar, petrol fiyatları ve her tür önemli siyasi ve ekonomik olay altın fiyatlarına yansımaktadır.

Küresel krizle birlikte hızla yükselen altın fiyatları, kayıt dışı olan altının ekonomiye kazandırılması konusunu gündeme getirmiştir. Buna paralel olarak TCMB, Eylül 2011'de aldığı kararla bankaların bulundurdıkları zorunlu karşılığın bir kısmının rezerv opsiyon mekanizması kapsamında standart altın cinsinden tutulabilmesine zemin hazırlamıştır. Eylül 2011'de alınan karar zorunlu karşılığın %10'una kadarlık kısmının altın cinsinden tutulabilmesine imkân tanınmıştır. Söz konusu oran kademeli olarak artırılmış olup son olarak Ağustos 2012'de %30'a çıkarılmıştır.

Ülkemizde gerçek anlamda bankacılık 1847 yılında başlamıştır. İki galata bankeri Fransız J.Alleon ve İtalyan ThedorBaltazzi tarafından 1847 yılında kurulan İstanbul Bankası (Banque de Constantinople) ülkemizin ilk bankası olmuştur. 1852 yılında İstanbul Bankası'nın faaliyeti sona ermiştir

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren geçen on yıllık süre zarfında önemli iktisadi olaylara bakıldığında, İş Bankası kurulmuş, Sanayi ve Maadin Bankası faaliyete geçmiş, Ziraat Bankası bir anonim ortaklığa dönüşmüş, Emlak ve Eytam Bankası kurulmuş ve Merkez Bankası kurulmuştur. Bu kuruluşların faaliyete geçmelerine ilave olarak 1923 ve 1932 yılları arasında çok sayıda yerel banka kurulması önemli bir gelişme olarak kabul edilmektedir.

Finans sektörü, 2001 krizinin ardından Türkiye'nin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programıyla uygulanan düzenleyici reformlar ve yapısal değişiklikler sayesinde 2008 küresel kriz sırasında dirençli olduğunu göstermiştir.

2016 yılında ülkemiz ekonomisini doğrudan ve dolaylı olarak etkileyen iç ve dış kaynaklı olaylar yaşanmıştır. ABD merkez bankasının (FED) faiz oranlarını yükseltme eğilimine girmesi, ülkemizde içinde olduğu gelişmekte olan ülkelerden para çıkışları, uluslararası piyasalarda görülen dalgalanmalar, ülkemizin yakın coğrafyası ve sınırlarında yaşanan siyasi hareketlilikler ve 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan hain darbe girişimi gibi bir çok beklenmedik şoklarla karşı karşıya kalmıştır. Türk bankacılık sektörünün sağlam aktif pasif yapısı, yeterli özkaynakları, ekonominin denetleyici ve düzenleyici kurumları arasındaki sağlıklı iletişim söz konusu olumsuz şokların ekonomi ve sektörler üzerindeki yıkıcı ve yıpratıcı etkilerini sınırlandırmıştır.

2018 Aralık ayı verileri baz alındığında, Bankaların sermaye yapısına göre dağılımına bakarsak, 3 adet kamu bankası 9 adet özel sermayeli banka, 21 adet yabancı sermayeli banka, 13 adet kalkınma ve yatırım bankası, 6 adet katılım bankası, ve 1 adet TMSF'ye devrolan banka olmak üzere, toplam 53 adet banka bulunmaktadır.

32 Sayılı Karar'ın 19 maddesine göre; "Merkez Bankası ve bankalar, Türkiye'de ve yurt dışında yerleşik kişiler adına döviz tevdiat hesapları ve altın depo hesapları açabilirler. Altın depo hesaplarının bankalarda önemli bir mevduat kalemi haline gelmesiyle 2012 yılında altının bankalar aracılığıyla ekonomiye kazandırılması, kayıt altına alınması amacıyla, BIST Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası ve T.C. Hazine Müsteşarlığı'nın altın rafinerileri listesinde ilk resmi altın rafinerisi olarak yer alan İstanbul Altın Rafinerisi A.Ş., bankalarla imzaladığı bir protokolle "Yastıkaltı Altının Ekonomiye Kazandırılması" projesini başlatmıştır.

Yastık altındaki altınların kayıt altına alınması sonucu, tasarruf oranlarında artış sağlanmış, dış ticaret açığının azalmasına katkı sağlanmış, Bankalar ile daha önce çalışmamış kesim finansal sisteme dahil edilmiştir. Yastık altı altınlar atıl durumdan ülke ekonomisine kazandırılmıştır. Bu sayede bankalar altın ürünlerini çeşitlendirmiş, herkesin altın işlem yapabilmesi için mobil bankacılık uygulamalarını devreye sokmuş,

ayrıca Şube kanalı aracılığı ile altın toplama günleri düzenleyerek daha geniş kitlelere ulaŐabilme imkanı bulmuştur.

Bu durumun sonuçları arasında, yeni müşteri kazanımı, mevduat oranlarındaki artış, karlılık rakamlarındaki artış sayılabilir. Altın  r nlerinin banka bilançolarına yaptığı olumlu katkıdan dolayı bankalar arası rekabet artmış, ürün yelpazelerini geniş ve güncel tutma gerekliliği doğmuştur.



KAYNAKÇA

Kitaplar

- Bakkal, Süreyya ve Murat Alkan. **2008 Finansal Krizi ve Bu Dönemde Bankacılık Sektörünün Kar Etme Nedenleri**. 1. Basım. İstanbul: Hiperlink Yayınları, 2011
- Çıtak, Serdar. **Altın**. 2. Basım. Ankara: Destek Yayınları, 2006
- Dinler, Zeynel. **İktisada Giriş**. 10.Basım. Bursa: Ekin Kitabevi, 2004
- Gümüş, Sefer. **Bankacılıkta Pazarlama**. 1.Basım. İstanbul: HiperlinkYayınları, 2014
- Parasız, İlker. **Makro Ekonomi**.1. Basım. Fatih Burak Koputan, 1991
- Parasız, İlker. **Modern Bankacılık Teori ve Uygulama**. 2.Basım. Bursa: Ezgi Kitabevi, 2007
- Seyidoğlu, Halil. **Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama**. 15. Basım. İstanbul: Güzem Can Yayınları, 2003
- Ünsal, Erdal. **Makro İktisat**, 6. Basım. Ankara: İmaj Yayınevi, 2005

Diğer Kaynaklar

- AgostonGaborand Bruce Masters. Encyclopedia of TheOttomanEmpire, Georgetown University, 2008, s.77, (15.03.2017)
- Altaş Gökben. Altın Piyasaları, Sermaye Piyasalarında Gündem Dergisi, TSPAKB, 2010, S.8
- Arol, Ali İhsan. CurrentStatus of FDI andEnvironmentalIssues in Mining in Turkey, METU, 2002, (15.01.2018)
- BDDK. Krizden İstikrara Türkiye Tecrübesi, BDDK Çalışma Tebliği Üçüncü Baskı,3, 2010.s,25
- Cılız Can. Ülke Altın Rezerv Oranlarını Etkileyen Faktörlerin Kantitatif Olarak Analiz Edilmesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul2010,s.93

- Çolak, Ömer Faruk. Türk Bankacılık Sektörünün Şubat 2001 Krizi Sonrası Durumu ve Yeniden Yapılandırma Programı, Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni, 2012,s.14
- Erer Deniz. Altın Piyasasındaki Oynaklık ve Altın Vadeli İşlem Sözleşmesi ile KorunmaYolu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2011, s.2
- Görmez, Yüksel. Banking in Turkey: History and Evolution, Bank of Greece Working Paper, No.83, 2008
- Gülay Selvi Hanişoğlu and Cevdet Kızıl, TheEffects of 2008 Financial Crisison Turkish Banking Sector Performance and Profitability: Financial Ratiosand Accounting Based Approach, Journal of Current Researches on Business and Economics, 2006, vol1, s.45
- Halişçelik Ergün. Kıymetli Madenler Kıymetli Madenler Mevzuatının Değerlendirilmesi ve BIST Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasasının Mali Sektör İçerisindeki Yeri ,(Yayınlanmamış Yeterlilik Tezi), Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Hazine Kontrolörleri Kurulu, Ankara 2000,s.6
- İstanbul Altın Borsası Başkanlığı, İstanbul Altın Borsası ve Kıymetli Maden Sektörü, Ek 12, s.10
- İstanbul Ticaret Odası Yayınları. Türkiye’de Kuyumculuk ve Altın, 2003, No.43, s.41
- Kalkan, Sarp. DidTurkey’sEconomyRecoverFromTheCrisis, TepavPolicyNote, 2010, (19.11.2018)
- Kesbiç C. Yenal ve Serkan Çınar, Selim Duramaz. Son 20 Yıldaki Kriz Maratonu ve Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Analizi, Finans Politik &Ekonomik Yorumlar Dergisi, 2014, Cilt 51, Sayı, 597,s.34
- Keskin, Hidayet Ünlü. Ekonomik Krizlerde Küresel Güçler: 2001 Türkiye Ekonomik Krizi, Süleyman Demirel Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta,2004, s.118
- Kıraç, Fatih. Türkiye’deki Bankacılık Sektöründe Basel II Uygulamaları ve Eğitimi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2008, s.2
- Pekcan Erdoğan. Altın Bankacılığı Borsası Rafinerisi ve Türkiye, İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul,1998,s.125
- Tağtekin Özlem. Türkiye’nin Altın Piyasasındaki Konumu ve Türk Altın Yatırımcısının Davranışına İlişkin Bir Araştırma, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü Tartışma Metinleri, 2016, s.6

Uygur, Ercan. Krizden Krize Türkiye: 2000 Kasım ve 2001 Şubat Krizleri, Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni, 2001/1, s.22

Yavuz Akın. Altın Piyasaları ve Türkiye Ekonomisindeki Yeri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008, s.70

Yıldırım, Oğuz. Türkiye’de Bankacılık Sektörü (Tarihsel Gelişim, Temel Sorunlar, Mali Riskler, Yeniden Yapılandırma), 2004, s.4

Yılmaz Zeki ve Ergin Uzgören. Türkiye’de İllerin Temel Bankacılık Faaliyetleri Yönünden Kümeleme Analizi Yöntemiyle Sınıflandırılması, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2013, s.542

İnternet Kaynakları

Altın’ın Tarihçesi ve Altın Hakkında Genel Bilgiler,
<http://www.ekodialog.com/Makaleler/altinin-tarihcesi-altin-hakkinda-bilgiler.html>, (05.03.2017)

AskariHosseinandNoureddineKrichene, The Gold Standard Anchored in Islamic Finance, <https://link.springer.com/book/10.1057/9781137485830>, (14.01.2019)

Altın Madencileri Derneği, Dünya Altın Üretimi, İstatistikler,
<http://altinmadencileri.org.tr/dunya-altin-uretimi>, (16.02.2017)

<https://www.alternatifbank.com.tr/media/5483/30062018-tarihli-konsolide-finansal-raporu.pdf>

<https://www.alternatifbank.com.tr/media/2904/konsolide-raporlar-31122016.pdf>(17.09.2018)

Akbank 2017 Yılı Faaliyet Raporu, s.49
https://www.akbank.com/Documents/2017_Akbank_Faaliyet_Raporu.pdf,e.t1
(07.01.2019)

https://www.akbank.com/trtr/Documents/30062018_Akbank_Konsolide_Olmayan_Finansal_Tablolar_ve_Dipnotlar.pdf

Akbank 2017 Yılı Faaliyet Raporu, s.49
https://www.akbank.com/Documents/2017_Akbank_Faaliyet_Raporu.pdf

<https://www.akbank.com/tr-tr/urunler/Sayfalar/Altin-Mevduat-Hesabi.aspx>

<https://www.alternatifbank.com.tr/bireysel/mevduat-ve-yatirim-urunleri/altin-biriken-hesap/>

<https://www.albaraka.com.tr/assets/tr/pdf/yatirimci-iliskileri/bagimsiz-denetim-raporlari/20180618.pdf> ,

<https://www.albaraka.com.tr/assets/tr/pdf/yatirimci-iliskileri/bagimsiz-denetim-raporlari/20180618.pdf> ,

<https://www.albaraka.com.tr/pdf/ALBARAKATURK-31-12-2016-TR-SOLO.pdf>

BDDK, Türk Bankacılık Sektörü İnteraktif Aylık Bülten,
<http://ebulten.bddk.org.tr/ABMVC/tr/Gosterim/Gelismis> (07.01.2019)

Borsa İstanbul, Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası,
<http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi/kiymetli-madenler-piyasasi>, (26.12.2018)

Borsa İstanbul, Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası,
<https://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi/kiymetli-madenler-odunc-piyasasi> ,
(27.12.2018)

Çelikdemir Çoban, Neşe ve Abdurrahman Çetin. Altın Bankacılığı ve Altın İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi, AKÜ İİBF Dergisi, Cilt: XVII, No.2, 2015, (s.11-32),
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/224031>

Creation of theBrettonWoodsSystem, Federal ReserveHistory, 2013,
https://www.federalreservehistory.org/essays/bretton_woods_created,
(14.01.2019)

Cooper Richard, The Gold Standard: HistoricalFactsandFutureProspects,
HarwardUniversity, s.3, <https://core.ac.uk/download/pdf/6252203.pdf>,
(20.07.2018)

https://www.denizbank.com/yatirimci-iliskileri/_pdf/finansal-bilgiler/2018/30-haziran-2018-konsolide-olmayan-bagimsiz-denetim-raporu.pdf

https://www.denizbank.com/yatirimci-iliskileri/_pdf/finansal-bilgiler/2016/31-aralik-2016-konsolide-olmayan-bagimsiz-denetim-raporu.pdf.t 17.09.2018

<https://www.denizbank.com/bankacilik/kobi-bankaciligi/mevduat-ve-yatirim/altin-mevduati.aspx>

Dönmez, Erman. Gold BankingandInvestmentCulture in Turkey,
AlchemistIssueSeventy Nine,

http://www.lbma.org.uk/assets/blog/alchemy_articles/Alch79Donmez.pdf
(17.01.2019)

Eğilmez Mahfi. Merkez Bankası Rezervleri, 2017,
<http://www.mahfiegilmez.com/2017/04/merkez-bankas-rezervleri.html>
(19.09.2017)

Ekodialog.com. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Kurulan Yabancı Bankalar,
http://www.ekodialog.com/osmanli_ekonomisi/osmanli-imparatorlugu-doneminde-kurulan-yabanci-bankalar.html, (05.03.2017)

Erkuş, Sefa. Altın'ın 7000 Yıllık Serüveni ve Modern Ekonomideki Yeri, Mustafa Kemal Üniversitesi, İktisat Fakültesi, s.9,
<http://akademikperspektif.com/2014/10/30/altinin-7000-yillik-seruveni-ve-modern-ekonomideki-yeri>

Encyclopedia BritannicaGresham's Law, , <https://www.britannica.com/topic/Greshams-law>, (15.04.2018)

https://www.fibabanka.com.tr/Upload/Document/document_Fibabanka-BDDK-Dipnotlar-30062018.pdf

https://www.fibabanka.com.tr/Upload/Document/document_Fibabanka%20BDDK_Dipnotlar%2031122016.pdf, (e.t 17.09.2018)

https://www.garanti.com.tr/tr/bireysel/mevduat_ve_yatirim/altin/altin_salisi.page

https://www.garantiinvestorrelations.com/tr/images/pdf/30_06_2018_BDDK_Konsolide_Finansallar.pdf

https://www.garantiinvestorrelations.com/tr/images/pdf/BDDK_Konsolide_Finansal_tablo_dipnotlar_4C16.pdf, (17.09.2018)

Hazine ve Maliye Bakanlığı, Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ, No. 2018-32/51, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/10/20181006-4.htm>, (07.01.2019)

Hazine ve Maliye Bakanlığı, Türk Parasını Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ, No.2008-32/35,
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/05/20080529-8.htm>, (07.01.2019)

www.iar.com.tr, (20.12.2017)

https://www.ingbank.com.tr/F/Documents/ING_Bank-Konsolide_Olmayan_Finansal_Tablo_ve_Dipnotlar-30_Haziran_2018_Final.pdf,

https://www.ingbank.com.tr/F/Documents/pdf/Yatirimci_iliskileri/Bagimsiz_Denetim_Raporlari/Konsolide_Olmayan/2016/ING_Konsolide_Olmayan_Finansal_Tablo_Dipnotlar_31122016.pdf(17.09.2018)

<https://www.ingbank.com.tr/tr/sizin-icin/mevduat-ve-yatirim/ing-altin-biriktiren-hesap>

<https://www.isbank.com.tr/TR/hakimizda/yatirimci-iliskileri/finansal-bilgiler/Sayfalar/finansal-bilgiler.aspx> (17.09.2018)

<https://www.isbank.com.tr/TR/bireysel/yatirim-urunleri/altin/Sayfalar/altin.aspx>

<https://katilimdunyasi.com/osmanlida-bankacilik/nggallery/image/ekran-resmi-2016-04-14-08-10-36> (05.03.2017)

King, Hobart. TheManyUses of Gold, <https://geology.com/minerals/gold/uses-of-gold.shtml>, (15.01.2019)

<https://www.kuveytturk.com.tr/medium/document-file-1872.vsf> ,
<https://www.kuveytturk.com.tr/medium/document-file-721.vsf>

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, Türkiye ve Dünya’da Altın, 2016,
<http://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/bilgi-merkezi/maden-serisi/Altin.pdf>,
(07.09.2017)

Mercer, Meredith. MethodsforDeterminingthe Gold Content of JewelryMetals, GemologicalInstitute of AmericaGems&Gemology, 1992,
<https://www.gia.edu/doc/Methods-for-Determining-Gold-Content-of-Jewelry-Metals.pdf>, (15.02.2018)

<https://www.odeabank.com.tr/tr-TR/Hakimizda/raporlar/ReportsOfIndependentAuditors/Q2-ODEA-BANK-30-06-2018-BDDK-TR.pdf>,

https://www.odeabank.com.tr/tr-TR/Hakkimizda/raporlar/IndependentAuditReport/2016_Aralik_Bagimsiz_Denetim_Raporu.pdf (17.09.2018)

Özçam Mustafa. Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, Uluslararası Para Fonu(IMF) ve Türkiye, 2004,
s.6,<http://www.spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/YayinGoster/945> , (15.01.2019)

<https://www.qnbfinansbank.com/medium/document-file-1800.vsf> ,

<https://www.qnbfinansbank.com/medium/document-file-345.vsf> , (17.09.2018)

<https://www.qnbfinansbank.com/altin-toplama-gunleri>

<https://www.sekerbank.com.tr/docs/default-source/finansal-bilgiler/%C5%9Fekerbank-30-06-2018-konsolide-olmayan-dipnotlar.pdf?sfvrsn=2>,

<https://www.sekerbank.com.tr/docs/default-source/finansal-bilgiler/sekerbank-31122016-konsolide-olmayan-dipnotlar.pdf?sfvrsn=2>(17.09.2018)

<https://www.sekerbank.com.tr/yatirimurunleri/mevduathesaplari/altinmevduaturunleri/vadesizaltinhesabi>

Seth, Tushar.Monetary Standards: Bimetallism, Monometallism and Paper Standard,
<http://www.economicdiscussion.net/money/monetary-standards-bimetallism-monometallism-and-paper-standard/1869>, (15.01.2019)

Tasarruf Mevduatı ve Sigorta Fonu, Sigortaya Tabi Mevduat ve Katılım Fonları ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca Tahsil Olunacak Primlere Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik, Madde-1,
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/02/20130215.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/02/20130215.htm> (07.01.2019)

TBB, Bankalarımız Kitabı, 2004 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, s.I-4, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> , (28.11.2017)

TBB, Bankalarımız Kitabı, 2006 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, s.I-8, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> , (28.11.2017)

- TBB, Bankalarımız Kitabı, 2008 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, s.I-1, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> , (28.11.2017)
- TBB, Bankalarımız Kitabı, 2010Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, s.I-27, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> , (28.11.2017)
- TBB, Bankalarımız Kitabı, 2011 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, s.I-6, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> , (28.11.2017)
- TBB, Bankalarımız Kitabı, 2013 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, s.I-9, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> , (28.11.2017)
- TBB, Bankalarımız Kitabı, 2014 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, s.I-13, <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/arastirma-ve-yayinlar/kitaplar/kitaplar/55?year=2004&konu=Bankalar%C4%B1m%C4%B1z> , (28.11.2017)
- TBB, Bankalarımız Kitabı, 2016 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, s.I-19
https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7450/Bankalarimiz_2016.pdf
- TBB, Bankalarımız Kitabı, 2017 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, s.I-13,
https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7519/Bankalarimiz_2017.pdf
- TBB, Gruplar Bazında Banka ve Bankaların Şube Sayıları,
https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp , (19.12.2018)
- TCMB Finansal İstikrar Raporu, Finans Dışı Kesim, 2018,
<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/885240dd-9251-4680-9e7b-cbd31539e3da/bolumIII-26.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-885240dd-9251-4680-9e7b-cbd31539e3da-mhbSa-W>, (07.01.2019)
- TCMB Dünden Bugüne Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
<http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/d7033add-774f-4358-b4f7-1fd227d640d0/11->

[6.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-d7033add-774f-4358-b4f7-1fd227d640d0-m3fB7Ju](http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banka+Hakkinda/Sikca+Sorulan+Sorular_6.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-d7033add-774f-4358-b4f7-1fd227d640d0-m3fB7Ju) (20.09.2017)

TCMB, Merkez Bankası Altın ve Döviz Rezervlerini Nasıl Muhafaza Etmektedir, http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banka+Hakkinda/Sikca+Sorulan+Sorular_, (18.09.2017)

TCMB, Merkez Bankası Tarihçesi, <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banka+Hakkinda/Tarihce/>, (20.09.2017)

TCMB, Uluslararası Rezervler ve Döviz Likiditesi Gelişmeleri, 2018, <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB%20TR/Main%20Menu/Istatistikler/Odemeler%20Dengesi%20ve%20Ilgili%20Istatistikler/Uluslararası%20Rezervler%20ve%20Doviz%20Likiditesi/Gelismeler> (10.01.2019)

<https://www.teb.com.tr/upload/PDF/finansal%20sonuclar/TEBNK%2031%2012%202016%20FINAL.pdf>

https://www.teb.com.tr/upload/PDF/bagimsiz_denetim_raporu/TEBNK_0618_solo_tr.pdf 17.09.2018

<https://www.teb.com.tr/sizin-icin/altin-gumus-hesaplar/>

The International Monetary System (1870-1973), Berkeley University of California, https://eml.berkeley.edu/~obstfeld/182_sp06/ch18a.pdf, Slide20-9, (20.07.2018)

https://www.turkishbank.com/tbtuploads/2018/08/Turkishbank-BDDK-Solo-Denetim-Raporu_30062018-1.pdf

https://www.turkishbank.com/tbtuploads/2017/03/Turkishbank-BDDK-Solo-Dipnotlar_31122016-%C4%B0mzal%C4%B1.pdf e.t 17.09.2018

www.turkiyefinans.com.tr/Lists/BagimsizDenetimRaporlari/Attachments/94/TFKB%2030%2006%202018%20solo.pdf

<https://www.turkiyefinans.com.tr/Lists/BagimsizDenetimRaporlari/Attachments/78/TFKB%2031%2012%202016%20Konsolide%20Olmayan%20Final.pdf>

Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı, İhracat Genel Müdürlüğü Maden, Metal ve Orman Ürünleri Dairesi, Mücevherat Sektör Raporu, 2018, s.1, https://ticaret.gov.tr/data/5b87000813b8761450e18d7b/Altin_Mucevherat.pdf, (03.01.2019)

Topçu Ayhan. Altın Fiyatlarını Etkileyen Faktörler, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, 2010, <http://www.spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/YayinGoster/1016>, s.3 (15.04.2018)

https://www.vakifkatilim.com.tr/tr/yatirimciiliskileri/Documents/Vakif-Katilim-Bankasi_%2030.06.2018_TR_Solo-Final.pdf ,

<https://www.vakifkatilim.com.tr/tr/yatirimciiliskileri/Documents/bagimsiz-denetim-raporu-2016-4-Solo.pdf>

Whipps, Heather. TheProfoundHistory of Coins, Live Science, 2007, <https://www.livescience.com/2058-profound-history-coins.html>, (04.03.2017)

World Gold Council Money and Gold, , <https://www.gold.org/about-gold/history-gold/golds-role-money>, (09.03.2017)

World Gold Council Gold Supply, , <https://www.gold.org/about-gold/gold-supply>, (22.03.2017)

World Gold Council Gold Mining, , <https://www.gold.org/about-gold/gold-supply/gold-mining>, (22.03.2017)

World Gold Council. Gold DemandTrends Q2 2017, <https://www.gold.org/goldhub/research/gold-demand-trends/gold-demand-trends-q2-2017>, (07.08.2017)

World Gold Council Report, <http://www.usagold.com/cpmforum/2018/11/01/world-gold-council-reports-a-surprise-jump-in-investor-demand-continued-strong-interest-from-central-banks/>, e.t (15.01.2019)

<https://www.yapikredi.com.tr/yatirimci-iliskileri/finansal-raporlar>, (17.09.2018)

<https://www.yapikredi.com.tr/bireysel-bankacilik/mevduat-urunleri/altin-mevduati>

Ziraat Bankası, 2017 Yılı Faaliyet Raporu, s.35, <https://www.ziraatbank.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri-ZB/finansal-bilgiler/Documents/FaaliyetRaporu2017.pdf>, (16.01.2019)

<https://www.ziraatbank.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri-ZB/finansal-bilgiler/DenetimRaporuMaliTablo/TCZB-TMS-30062018.pdf> (14.02.2019)

<https://www.ziraatbank.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri-ZB/finansal-bilgiler/DenetimRaporuMaliTablo/TCZBTMS31122016-KonsolideOlmayan.pdf> e.t (14.02.2019)

<https://www.ziraatkatilim.com.tr/yatirimci-iliskileri/Documents/konsolide-olmayan/31.06.2018denetim.pdf> ,

<https://www.ziraatkatilim.com.tr/yatirimci-iliskileri/Documents/ara-donem-faaliyet-raporu/2016/Ziraat-Katilim-Solo-Aralik-2016-Denetim-Raporu.pdf>

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Madde 4-h,
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5411.pdf>, (03.01.2019)

